
This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

GoogleTM books

<https://books.google.com>

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

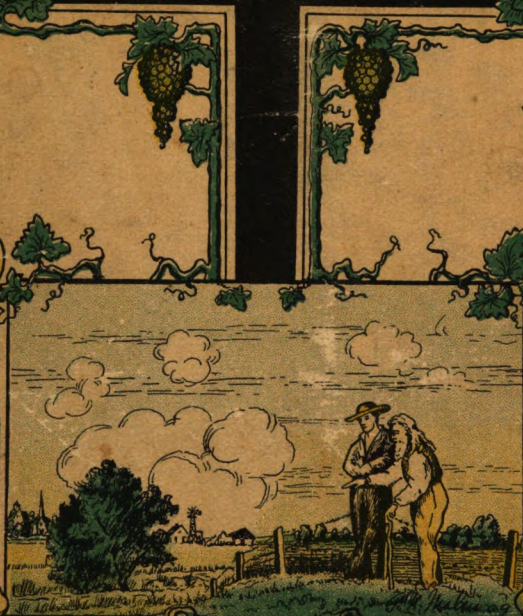
Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsatt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsatt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk <http://books.google.com/>

CHARLI JOHNSON SVENSK-AMERIKAN

Värklighetsbild ur
Svensk-Amerikanska folklifvet på
1890-talet

AF
G.N. Malm

CHICAGO

The Engberg-Holmberg Publishing Co.,

1910

Digitized by Google

THE LIBRARY

Wilson Library

THE LIBRARY

Wilson Library

Lindgren läser om "kapulistera."

Charli Johnson,

Svensk-Amerikan.

Verklighetsbild ur folklifvet bland
svenskarne i Vestern på 1890-talet

af

G. N. MALM,

med 24 gubbar, som han själf ritat.

CHICAGO
The Engberg-Holmberg Pub. Co.
1909

Copyright 1909
by The Engberg-Holmberg Publishing Company.

Till läsaren.

INNE på garfware Trolanders gård i Hjo stod för snart fyrtio år sedan en kall vinterdag en liten gubbe med ett tittskåp, och omkring honom stodo i en ring några skolpojkar, intresserade och blåfrusna. Inga pengar hade vi, men gubben var snäll och, antingen kommersen gått bra eller om han insåg att vi voro renons på pengar, fick en efter annan en frititt i skåpet. Aldrig skall jag glömma, med hvilken känsla af beundran jag kikade i det lilla glaset. Gubbarne voro ju inte så särdeles konstiga, en del hade till och med spruckit litet här och där i fogarne och bara träet titta' ut på sina platser; hela skåpet var för öfrigt enkelt och inte märkvärdigt alls, men det hela gaf en tillfredsställelse så stor att jag ännu njuter vid minnet däraf. Omgifningen och barnasinnets förhöjde effekten och hvad andra, bättre lottade, skulle ansett som skräp, var för oss, småparflar, riktigt vådligt intressant.

Om nu denna lilla bok i all sin enkelhet skulle intressera någon, som inte är van vid något stort och konstigt, så finge den ju verka som gubbens skåp, och kanske någon skulle egna en vänlig tanke åt dessa minnen — minnen från en tid, hvars brådska och ifver knappast hunnit med sig själf — minnen, samlade bland ett folk, som, fast det missuppfattats och missdömts, är ett af de bästa folk på jorden — det svensk-amerikanska folket — och till detta egnas i all välmening denna lilla bok.

G. N. Malm.

Innehåll.

	Sida
Till läsaren.....	3
Inledning.....	5
I. Torkan.—En svensk-amerikan.—En nysvensk.—Ett svensk-amerikanskt hem. — Orlofsedeln. — Gamle valsen.....	9
II. Hem och skydd.—Arbete.—En politiker.—Regn.—En tråkig predikan.—Politik.....	42
III. Ensam hemma.—Hur andra ha det.—Ungdomsförening.—Sångkör.—En naturpoet.—En rolig gubbe.—Skörd.—Ett intressant bref.—Hos Wård.....	91
IV. Ett "surprise party."—Hur Carlson läste.—Ett gratulationstal.—Arbetets välsignelse.—Jul på prärien.—En julfest och ett rim.—Mins du . . . —En stämma och en missräkning.....	134
V. En affisch.—Resan till Kansas.—En intressant dam.—En stor folksamling.—Andersons intryck.—En annan kyrka och en annan präst.—Påskafröjd.—En konstutställning och en vänlig herre.—En konsert och en grinig gubbe.—Messiah i Lindsborg.—Ett samtal och en bekännelse.—Brytning.—Riktigt fast.....	176
VI. En ros och en sten.—En bjudning.—Hugg och mot-hugg.—Bröllop.....	241
VII. Det nya hemmet.—Skydda Wården.—Slut.....	253

Inledning.

NYBYGGARENS lifsuppgift är svår och ytterst viktig.

Om den ej lefvat förgäfves, som fått två strå att växa där endast ett vuxit, huru oändligt mera fruktbärande har icke deras lif varit, som fått prärien att blomstra och bära rika skördar och i urskogens ställe lagt teg vid teg.

Få, om ens någon af dem, som lämnat hem och fädernesland för att i Amerikas urskogar och på dess slätter ställa sig i nybyggarnes led, hade en aning om alla de betingelser och förutsättningar, detta steg innebar.

Målet var eftersträfvansvärdt och lockande. Ett eget hem, ekonomiskt oberoende, politisk och religiös frihet, allt var förvisso stort och dyrbart, men var målet stort så var ock kostnaden stor och villkoren voro dryga.

Hem, fosterland, släkt och vänner, för att icke nämna språk och nationalitet, allt måste efter hand uppoffras för samma mål, en uppoffring så stor att den i sin helhet på en gång sällan af utvandren uppfattas. Man tröstar sig med att för framtiden bevara så väl språk som nationalitet, och först då man står inför nakna verkligheten uppfattas det svåra, för att icke säga omöjliga, i en sådan sträfvan. Sent omsider befinnes det att försakelsen varit större, än man först anat, och att utvandring innebär hvarken mer eller mindre än skapandet af en helt och hållet ny nation.

I mån som sanningen och verkligheten uppfattas, inses också vikten och ansvaret i nybyggarens livsuppgift.

De direkt materiella svårigheterna, som mötte invandraren, skulle aldrig ha nått sin lyckliga lösning, därest målet ej vinkat i fjärran.

Det höll modet uppe under den första tidens strapatser. Det gjorde arbetet drägligt, slitet och släpet mindre kännbara.

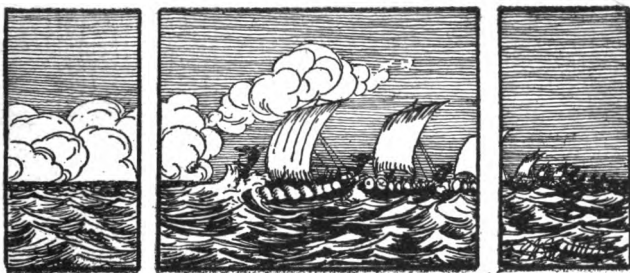
Själfuppooffringen och försakelsen kändes ej så bitter, då en slutlig belöning i framtiden alltid väntade. Den har kommit.

Att Sverige i detta världsarbete varit en stormakt och att dess söner och döttrar däri gjort sina väldiga inlägg, därom vittna de tusentals välskötta farmar och trefna hem, som på denna sidan Atlanten lyda under svenska ägar.

Att odlingsarbetet tagit oerhörda krafter i anspråk framgår af det stora personantal, hvarmed det jämförelsevis lilla Sverige fått bidraga, ett så stort antal att dessa svensk-amerikaner skulle, hvad mängden beträffar, kunna bilda en rätt anseelig nation. Framtiden får utvisa det så väl omöjliga som gagnlösa i denna tanke. Framtiden skall dock visa hurusom den svenska metallen, karaktären, äger så väl styrka som glans nog att aldrig helt och hållet försvinna i den stora sammangjutning, som bildar den amerikanska nationen.

Många af de bästa egenskaperna i denna stora nation skola en gång spåras tillbaka till landet i höga norden, och den sanna friheten, andens frihet med de stora ansvaren, om den någonsin skall komma att utgöra ett karaktärsdrag i denna nya nation, måste ha ledt sitt ursprung från det folk, som aldrig

varit någons slaf, allra minst penningens. Det verkligt svenska skall, på grund af dess äkthet och fullödighet, fortlefva, trots allt, och i sin mån förstärka och förädla den nation, hvarmed det inför-lifvas.

I.

Torkan.—En svensk-amerikan.—En nysvensk.—Ett svensk-amerikanskt hem.—Orlofsedeln.—Gamle valsen.

SOMMAREN 1894 var för många i mellanstaterna Kansas och Nebraska en sorgens tid.

Torkan, denna ödesdigra landsplåga, hade kommit som en envis sjukdom, den man förgäfvades söker göra sig af med. Våren hade varit vacker och lofvande, men så kom högsommaren med heta vindar och brände upp allt, som stod grönt. Nog syntes ofta mörka moln i nordväst, lofvande regn, men de hunno aldrig högt nog för att urladda sig, utan delade sig liksom gäckande, utan att ens med sin skugga ha afkyllt den brännheta luften.

På landet afstannade så godt som allt arbete. Man hade i hast nedhuggit den redan hvitnade majsens för att därmed utfodra de få fäkreatur och hästar, man ansåg sig kunna behålla, och därmed var också årets skörd undanstökad. Klagan och jämmer hördes från alla håll. Kreaturen måste för-

säljas, tillgången blef större än efterfrågan och i följd häraf priserna de lägsta möjliga.

Hästarne släpptes lösa och fingo ta' sig fram bäst de kunde.

Vattnet i brunnarne hotade att tryta och framtiden syntes mycket mörk.

Lyckliga de farmare, som i sina bingar ägde något kvar af fjolårets skörd; men de voro beklagligtvis ytterst få.

Många svenska farmare, hvilka valt detta så rika prärieland för att här bygga och bo, började tvifla på sin egen omdömesförmåga och önskade sig tillbaka till skogstrakterna i Michigan, Wisconsin och Minnesota, och de, som kommo direkte från Sverige, sågo i detta nya land endast gäckade förhoppningar.

De däremot, hvilka redan en längre tid brukat slättlandet och lärt känna klimat och jordmån, visste väl hurusom ett annat år, under normala förhållanden, skulle regn och solsken ställa allt åter till rätta.

Det var hos dessa äldre män man nu sökte tröst. De hade varit med om sådant förr, och de funnos, som uthärdat "gräshoppeåret"—'74.

En af dessa äldre var Månson i "sjua",¹ hvars farm var belägen några mil från en liten svensk småstad eller kyrkby i Nebraska. Redan på femtio-talet hade han kommit hit till Amerika, detta så beprisade fast okända land, och han hade nu hunnit göra sig fullt förtrogen med nybyggarelifvets många fordringar så väl som det nya landets möjligheter. Nils Månson var en äkta svensk-amerikan och stolt däröfver. Ingen vågade i hans närvaro

¹ Sektionen N:o 7.

Månson i sjua.

säga något förklenande vare sig om Sverige eller Amerika. Det ena landet älskade han sedan barn-
domen, det andra hade han lärt att älska och värd-
era ju mer han blef förtrogen därmed.

Född i ett torp i Vestergötland hade han redan
tidigt fått göra bekantskap med fattigdom och um-
bäranden, och om någon sanning ligger i det på-
stående att lexor läras bäst på fastande mage, så
hade nog han i sin ungdom de bästa förutsättningar
att lära lifvets lexa väl.

En soldathustru var egentligen den enda peda-
gog han någonsin lärt känna, och skoltiden var kort,
men valltiden så mycket längre.

Djupa religiösa intryck hade han fått redan i
tidigaste barndomen af sin mor, hvilken under det
hon kardade och spann sjöng den ena psalmversen
efter den andra och ofta förklarade, så godt hon det
kunde, begreppen godt och ondt, rätt och orätt.
Så hade han ju gått och läst för prästen, men det
var så mycket som skulle läras utantill, och han
var stor och stark och måste använda sina krafter
i herrgårdsskogen, så det var nätt och jämnt han
fått stå på gången med de andra läsbarne.

I kyrkan hade han ju gått någon gång, men
vägen var lång och man kunde ej tänka på kyrke-
gång utan då vädret var vackert, och trött som man
var somnade man lätt och snart vid den innanläs-
ning af oförståeliga saker som den gamle kyrko-
herden "för det första och — andra och — sista"
använde som vaggsång. Man hade dock varit i
kyrkan, om sofvande eller vaken fäste sig ingen vid.

På voro de glada minnen Nils hade från denna
tid. På en marknad i Falköping hade han kommit
öfver ett gammalt dragspel, och efter några lektioner

under stalldrängen på herrgården kunde han tjänstgöra vid gillen och danser. Torpet låg på en bar skogsskulle, som kallades "Teppen," och häraf fick han snart det professionellt klingande namnet "Spelesse på Teppen."

Far hans gick på bränneriet och dagsverkade, så honom såg han sällan, och söp gjorde han också, så man var aldrig vidare angelägen att se honom komma hem. Mor var sjuklig, syskonen hade, en efter annan, flyttat ur hemmet, så när som en yngre syster, och man hörde aldrig något från dem.

Så en höst hade nämndemannens bror kommit hem från Amerika med guldglasögon och guldklocka och finare än en grefve. Han hade talat om så mycket underbart och storartadt från detta mystiska land på andra sidan hafvet, och på auktionen i Ångatorpet hade han talat om Amerika, så folk hade ännu hissnat.

Till Anners Gustaf i Bräteryd hade han sagt att han behöfde tre drängar till våren och för dem, som voro villiga och hågade, skulle han lägga ut för biljetten i förskott, och detta lån skulle de få arbeta af i den nya tjänsten.

Det gick sakta med värfningen, men frampå kvällen smög sig Nils i tysthet bakom amerikanen och så att säga rörde vid hans klädafäll.

"Dat så,¹ allräjt, vell du gå lång² allräjt, oäll,³ gör dej då redi⁴ te to oiks⁵ ätter kresmä⁶, för då ä ja redi te starta ut⁷." *

¹ jaaa. ² följa med. ³ nå väl. ⁴ färdig. ⁵ två veckor ⁶ jul. ⁷ resa.

* Vid dessa ofta förekommande hänvisningar är mindre afseende fästadt vid den egentliga översättningen än fastmer vid hvad den talande menat, och om ett och annat ord skulle få flera olika uttydningar, så är detta med flit gjordt.

Det samm och sväfvade för ögonen på vår Nils och han tänkte:

“Ack om han ändock ville tala svenska,” men så sa’ han högt: “Ska ja komma i morron?”

“Baj djå,¹ din greenhorn,² hör du inte hva’ ja’ säger, en fjorton dar ätter kre . . jul, förstår du!”

Så hade han hamnat på en farm i Illinois.

Nog hade han fått ta i där hemma ibland, men aldrig hade de en aning om ett sådant slafveri i Sverige.

Milslånga sträckor skulle plöjas, harfvas, planteras och skyfflas. En man fick sig ålagdt hvad tre eller fyra skulle ansett som ett stort beting där hemma. Skörden kom en månad innan Nils ens hunnit tänka därpå, och det blef i hast som om elden varit lös, och innan man visste riktigt hur det gått till, låg hvetet rent och fint och guldgult i bingen.

Visst var armen litet senigare, pannan brunare och kinden inte fullt så fyllig, men “basen³” hade häpnat öfver Nils och hans “pitchforkatag⁴,” stora som ingen annans, och det hade ju gått bra. Vore det inte för den olidliga hettan, hade han tänkt, så skulle man kanske kunna härda ut tills man fått ihop nog för att — återvända på, *hem* igen.

Så en vacker dag kom mister Siburg,⁵ så kallade sig nämndemannens bror, och frågade Nils om han ämnade stanna kvar öfver vintern samt upplyste att biljetten var till fullo betald och Nils hade en månads förtjänst innestående. Han erbjöd Nils att gärna stanna kvar öfver vintern mot vanlig månadslön.

¹ By Joe., förkortning af “vid Sankt Josef.” ² gröngöling. ³ förmannen. ⁴ högaffelt. ⁵ amerikaniseradt Sjöberg.

Det fanns ju ingen annan plats att gå till, allt hade hittills gått bra, och han stannade.

Noga räkning höll han nu på inkomster och utgifter, och inom kort hade de förra stigit betydligt. Vid jul kunde han, utan att alls förta' sig, skicka hem fem dollars till morsgumman och systern. I tysthet multiplicerade han denna summa med tre och sjuttifem, och häpnade öfver den massa pengar som skulle sprida glädje och julfröjd i det lilla torpet där hemma.

Sommaren därpå kom en kvinlig aflägsen släkting till Siburg direkte från Sverige, och inom kort hade Nils Månson fästmö och klocka, och det var inte så fritt utan att bröstet häfde sig på honom vid tanken på att han var lika väl utrustad som de stormodiga bondsönerna där hemma.

Tankarne på att återvända försvunno snart helt och hållet, och i stället började han så smått ta' besked om författningen angående egna hem. Han fann att i Nebraska, så väl som i flera andra stater, kunde han erhålla sådant hemsökare-land på mycket förmånliga villkor.

Efter två års besparingar satt Lina, fästmön, välbeställd mrs Månson i det egna hemmet i Nebraska och Nils sin egen herre på täppan.

Den tid som nu följde af möda, umbäranden och försakelser, tråget arbete, slit och släp, men också framgång och förkofran, hade på Nils sitt stora inflytande och gaf honom en praktisk lifsbildning, som i den kamp för tillvaron han valt fullt ersatte den försummade skolorbildningen.

Man undrar, huru dessa så att säga fattigmansbarn kommit öfver den praktiska och i många fall bokliga kunskap, som ofta yttrar sig hos denna del

af svensk-amerikanerna, men man glömmer att friheten att utveckla sig, det därmed förenade ansvaret samt det ofta oförutsedda direkta behovet möjliggjort en själfbildning, som för sin ägare är af vida mera praktiskt värde än pedagogiskt plugg.

På samma gång är det ett vackert bevis på medfödd intelligens hos ett folk att endast fordra tillfälle till så väl andlig som materiel utveckling.

Alltnog, Nils Månson hade kommit sig före och, om icke precis rik, så var han dock sin egen herre och i goda ekonomiska omständigheter.

Den första stora kampen var öfver och framtiden syntes ljus. Den vackra farmen var väl ordnad och skött. Redan tidigt hade han kommit underfund med prairiejordbrukets hemligheter och, som han drog fördel häraf, hade torkan ofvannämnda år icke skadat honom värre, än att han kunde tåla vid det.

Man hade hunnit in i Augusti månad, och Nils Månson och hans gumma voro på hemväg från staden. Kvällen var brännande het, och de feta, flämtande hästarne hade all möjlig möda att lunka fram med den lätta "springvagnen."¹

I främre sätet satt far själf, och då och då vexlades några korta meningar med mor, som satt i baksätet.

Solen hade just gått ned och dess röda, flammmande sken gaf åt vägen och fälten en rödgul, kvalmig färgton. Vägdammet, torrt som aska, steg i tjocka, kväfvande moln upp omkring hästarne och vagnen. Allt tycktes svepa sig i en rödgrå, torr, het dimma.

¹ fjädervagnen.

a.—Charli Johnson.

På vägen framför de resande syntes en ensam vandrare med ett litet bylte på ryggen och en fiollåda i handen.

Snart hade man upphunnit honom och Nils hälsade:

“Godd ivning,¹ Charli!”

“Go’ afton.”

“Vill du åka mä’ så gedupp² här!”

Den tilltalade var en vid pass tjugu års yngling, spänstig i gång och växt. Han tycktes för tillfället mycket trött, och anbudet att få åka ett stycke mottogs med tacksamhet.

“Hvart ska’ du ta’ vägen på kvällkvisten?”

“Jag ämnade gå till Pit Johnsons öfver natten, och sedan ta på tåget i morron till Omaha.”

“Is dat så!³”

“Pit har en svåger som arbetar där, och han kan ställa mig arbete på ett så’nt där slakteri. Jag skulle ju ha stannat en tid åtminstone hos Tärnströms, men där är ju, som öfverallt häromkring, ingenting att göra, så de lät mig förstå att de inte ville ha mej, och då var det ju bättre att jag slutade med samma. För resten vill jag inte gå hos någon på nåder, utan vill göra skäl för mig.”

“Wääl,⁴ d’a’ nog allrajt, kårs,⁵ men då passar sej hardli.⁶ Ja liksom hörde utå Tärnström att du skulle studerat i gamla lannet.”

“Ja, lite har jag ju gått i skolan, men det är ju inte så mycket att tala om, utan om man möjligtvis kunde ha fortsatt. Men jag är inte rädd för hvad arbete som helst, fast jag har, som mister Månson säger, studerat. Har jag kommit hit, så

¹ God afton. ² sätt dig upp. ³ jaså. ⁴ nåja. ⁵ det är nog bra på sätt och vis. ⁶ knappast.

får väl jag som alla andra bereda mej på att ta' i med hvad som helst, men denna torkan har ju fördärfvat alla utsikter till arbete, åtminstone ute på landet."

"Wääl, då går la öfver, sa han som spydd' i sän. Te ett annat år tjänsar¹ dä nog te dä bättre. Dä här ä' snart slut, å då blir dä plänti² förtjänst för en lite hvar. Du ska inte ge upp så kveck. D'ä' många som arbetar om sommarn å går te källedj³ på vintra. Har du fått en go start,⁴ så borde du kipa't upp.⁵"

"Nå ja, i så fall stå väl skolorna kvar till ett annat år, och jag hinner väl dit."

"Dats et,⁶" sa' Månson, "den kom inte för sent, som skulle hängas. Inte för dä ja menar att dä inte ä' bra mä edikäsjen⁷ å så, men ja' bara tänker på, om ja' hade haft hällten utå hvad di onge få lära sej nu för ti'n, inna ja' lämna gamla lannet, nog skulle ja' ha var't en go' del bättre å, än hva' ja' ä'."

"Åh, den som har det så ställt som mister Månson, han redar sej nog."

"Wääl, ja' har ju var't justes å pis⁸ å sesser⁹ i många år, men nog hade ja' stått mej mycke bättre många gånger, om ja' bara hade haft lite edikäsjen. När ja' ser och hör di barna, som växer upp nu, spika¹⁰ å läsa sina pisa¹¹ ve pecknecker¹² å kåmensment,¹³ så har ja' allt töckt att d'ä' töft¹⁴ att en själf ska vara så ignärent.¹⁵ Förresten hva' vi behöfver mest nu för ti'n, d'ä' edikätada farmara. D'ä' ju najst¹⁶ å på sin plats te läsa te präst å te å

¹ byter om. ² godt om. ³ läroverk. ⁴ början. ⁵ hålla på. ⁶ Det har du rätt i. ⁷ bildning. ⁸ fredsdomare. ⁹ assessor. ¹⁰ deklamera. ¹¹ stycken. ¹² fester. ¹³ examina. ¹⁴ förargligt. ¹⁵ okunnig. ¹⁶ bra.

bli titsjer¹ å så, men farmara själfva behöfver't mest."

"Mister Månson tror då inte att studier göra farmarepojkarne odugliga till annat arbete?"

"Nå, då gör ja visst inte, men di kanske inte alla å fett² för'et. D'å' nog många som går läsevägen, som borde kultiväta karn,³ å många å di, som har godt ve te räkna å skrifva, män å nå godd te kutta hädj."⁴

Nu föll mor Lina in i samtalet:

"Ja, du mins, far, den där studenten vi hade för två år sen i harvesten.⁵ Han tyckte då va synn te kutta ner sunflaoersa⁶ å annan oids.⁷ Han töckte bevars att di var för najsa,⁸ kan veta."

"Ja, så ble då heller inte många kuttade.⁹ Men han har vesst blett en bra kar ute i Östern, säjer di; han bå titsjar¹⁰ å studerar ve en å samme kalledj,¹¹ har vi hört."

"Ja, får bara mänska ha sin liberti,¹² utan alltför stora trubbel,¹³ så visar det sig snart att ho å go för somtiing,¹⁴" sa mor Lina.

"Men du behöfver ju inte ha så brådtom, Charli. Du kan la stanna här ute tess den värste heten har gått öfver, å för resten å du inte fett¹⁵ för didäre päckinghusa;¹⁶ di stinker å locktar lång väg. När ja ha var't där nere på höstara mä kät-tel,¹⁷ så har ja änna velat hifva upp så möcke ja ha hatt i mej. Tvi vale, där å då nästit¹⁸ så då förslår; å hva se'n då beträffar mä pe,¹⁹ så har di där nere fått för möcke bå folk å kräk,²⁰ så di betalar daretter. Den fattie ska lie å suffra²¹ utå den hära

¹ skollärare. ² passande. ³ renplöja majs. ⁴ hugga häck. ⁵ skörden. ⁶ solrosorna. ⁷ ogräs. ⁸ fina. ⁹ afskurna. ¹⁰ undervisar. ¹¹ läroverk. ¹² frihet. ¹³ motigheter. ¹⁴ något. ¹⁵ passande. ¹⁶ slakterierna. ¹⁷ kreatur. ¹⁸ otäckt. ¹⁹ betalning. ²⁰ få. ²¹ plågas.

Mor Lina.

torka, men den rike, han tar ädväntädj¹ å na. Stan-na du här ute så länge, då blir la når tjäns² för dej. Du kan ju bli hos vårt i natt, så få vi språkas ve in the morning.³”

Man hade hunnit fram till Nils Månsons lilla täcka farm, och fastän träden stodo gula och allt omkring syntes borttorkadt, så var där dock inga vidare spår af det elände, som torkan fört med sig på andra platser.

Några hundra fot från själfva gården var en djup dalsänkning, och man kunde se att en liten å eller större bäck någon gång här framflutit. På ömse sidor om denna sänka växte stora träd och omkring huset en massa sådana. Dessa träd voro dock de enda på platsen och Nils Månson var ganska rädd om dem, ja lika rädd om dem som om något af sina kreatur. Själf hade han planterat och vårdat dem under alla dessa år. Han hade varit van vid skog där hemma, och här fanns ju knappt en buske då han kom ut. Ej under då att träden på hans farm tog hans intresse i anspråk.

Allt, så väl boningshus som ladugårdsbyggnader, vittnade om ordning, omtanke och flit. Där fanns så väl syrénhäck som hvitmåladt staket, sittbräden och veranda. Ja, där fanns till och med blomsterland, ehuru arbetet därmed just nu syntes föga lönande.

Charli och Månson togo ifrån hästarne, medan mor Lina, pustande af värmen, gick till köksdörren och ropade:

“Änni, ta du in äggabåxen¹ å tingsa,² men akta dej, för där ä sill i ett päckedj,³ så du inte får lake på kaffepåsen; di hadde inte annat än påsakaffe i

¹ fördel. ² utsikt. ³ i morgon. ⁴ äggblådan. ⁵ sakerna. ⁶ paket.

ståret¹ i da. Ja ska springa ner te pastert² å se om kråka³ där nere, om di har plänti⁴ vatten.”

För sig själf mumlade hon:

“Ja va la kresi,⁵ som gick å stängde å vinnmella,⁶ innan vi geck te stan; nu blir då då inte en pust i natt, då bettar⁷ ja!”

Medan Månson vattnade sina hästar, frågade han Charli:

“Hur likar⁸ du te farma?”

“Åh, det går väl an, men då skulle man ha sitt eget och inte slita för andra.”

“Wääl, en får lof te krypa innan en kan gå. Ja arbeta länge för andra, men på samma gång arbeta ja ju för mej själf, å hva då beträffar, så får ja nog göra mycke för andra än i da.”

Charli var icke rätt nöjd med sig själf gent emot en sådan filosofi, och liksom urskuldande sade han:

“Nå ja, alla äro väl inte så noga med grönsvenskar som Tärnström. Kanske var det för torkan, men de få veckor, jag var där, voro allt annat än behagliga. Och jag hade ju inte några anspråk, utan kom som en annan landsvägsriddare, så det var ju inte underligt om han var kitslig. Till en början var han mycket angelägen att jag skulle stanna, men det var väl medan dät ännu var utsikt till skörd.”

“Wääl, Jan är nog en kränk,⁹ dat så,¹⁰ å då nog hårdt¹¹ å suta'n,¹² men då går ju inte allti som vi har figgrat¹³ ut'et å då blir en ju lite dissapojntad¹⁴ lite hvar. Mor å ja å Änni hade nog tänkt å gått¹⁵ te

¹ handelsboden. ² betesmarken. ³ kreaturen. ⁴ fullt upp med. ⁵ tokig. ⁶ väderkvarnen. ⁷ försäkrar. ⁸ tycker du om. ⁹ kinkig. ¹⁰ det är nog så. ¹¹ svårt. ¹² göra honom till lags. ¹³ räknat. ¹⁴ missräknad. ¹⁵ rest.

Ajowa¹ i år å se e söster som mor har där ute, men då hårdt² å komma ifrå. Vi har ju denne häre Kron, bätshlarn,³ som bor där nere på karna,⁴ men en kan ju aldrig tröstan,⁵ för om han för aldrig så lite i mössa, så kärar⁶ han inte ett pinal, utan då å då go baj⁷ mä alltihop. Annars är han bra te ta kär å kräka⁸ å å nog en dokti arbetare, men han har den där skavanken, fast då ju sällan som det häppnar.⁹

“Ja, di har visst suppern¹⁰ redi, så vi går la å vaskar¹¹ oss. Då värsta ä att sisternvattnet¹² har tatt slut, så en får vaska sej i hårdt vatten nu för ti'n. Jag tänkte nog när ja grof den sistern¹³ att han borde hålla plenti¹⁴ vatten, men torka har emptit¹⁵ den mä. Då då väl så länge inte oällsa¹⁶ ger ut, som di har gjort på andra platser, utan en får vatten te sej själf å kräka.”

Tvättningen försiggick under ett äppelträd strax invid förstukvisten, och knappt var man färdig därmed, så kom matbud:

“Supper's räddi!¹⁷”

I köket blef Charli presenterad för dottern i huset, Änni, en vacker sextonårig tös, som genast grep sig an med grönsvensken och på engelska utbrast:

“Oh, isn't it hot?¹⁸”

Jo, bra nog, tyckte Charli, men inom sig retades han öfver att hon höll sig för god att tala svenska.

Så kom mor Lina och med henne Kron. Det var en rolig figur; lång, smal och kantig på alla

¹ Iowa. ² olägligt. ³ gammal ungarl. ⁴ hörnet. ⁵ lita på honom. ⁶ bryr han sig ej om. ⁷ farväl. ⁸ sköta om kreaturen. ⁹ händer. ¹⁰ kvällsmaten i ordning. ¹¹ tvättar. ¹² regnvattnet. ¹³ regnvattens-tunnan. ¹⁴ nog. ¹⁵ tömt. ¹⁶ brunnarne. ¹⁷ Kvällsmaten är färdig. ¹⁸ Åh, är det inte varmt.

vis, väldiga ljusa ögonbryn och stora, stripiga mustascher, ljusa blå ögon och linaktigt hår röjde genast hans nordiska härkomst. Hans framfusiga och på samma gång tafatta sätt skvallrade öppet om hans ungkarlsstånd, oaktadt han sett åtminstone sina modiga femtio år.

"Hallå i kväll," sa Kron. "Missi Månson säger att I to hem min mel,¹ så ja gick må upp ätter mitt päper.² Hade jag inte mina soid³ päpers, så ginge ja sjur⁴ å gefte mej eller gjorde nån annan folishness.⁵ Har I sett, om där ä nått utå Sigurd eller Ture S. denna gången? Dä sån läsning som ja likar.⁶"

"Nå, ja titta inte ätter hva dä va för mel," sade Nils Månson. "Men nu kommer du lagom te supper. Sätt dig upp te bordet! Ta fram en plät⁷ te Kron, Änni! Sett daon, gentlemen!⁸"

Man satte sig till bords, och Charli kunde knappt föreställa sig att han var i Amerika, så svenskt tycktes allt smaka.

Färskt, godt smör, kall kyckling, rökt skinka, iskall kärn- eller sötmjölk efter behag, påminde starkt om ett välförsedt bord där hemma. Till och med brödet smakade svenskt och var inte af det hvita, intetsmakande slag, som han hittills varit van vid sedan landstigningen i New York. Och så alla krusningar och ursäkter från mor Lina:

"Dä ä då to bad⁹ mä denna torka. Tchickenkräka¹⁰ kan ju inte få tag i ett grönt strå, så di blir lina¹¹ å toffa,¹² så dä hjälper inte hur en frajar¹³ eller fixar¹⁴ dom å mjölka tästar¹⁵ änna stränj.¹⁶ Ja

¹ post. ² tidning. ³ svenska. ⁴ säkert. ⁵ dumhet. ⁶ tycker om. ⁷ tallrik. ⁸ sitten ner, herrar. ⁹ för illa. ¹⁰ hönskräken. ¹¹ magra. ¹² sega. ¹³ steker. ¹⁴ lagar. ¹⁵ smakar. ¹⁶ besynnerligt.

Kron.

vet inte snart hva en ska ta sej te mä kokräka så di finge lite grönt. Men nu ska I få se dä blir snart regn, svalera änna tötcha¹ backen i kväll å dä slår då aldrig fel. Hur går dä, ska Janson i trea² skeppa sina stuta i måra? Maj gunnis,³ såna kräk. Di kan ju nätt å jämnt ständ upp,⁴ men hva ska han göra, han har ju inte en nubbe⁵ kvar sen i fjol å pastert⁶ å totalt uppbrändt. Staka⁷ fick di ju heller inga, för di vänta för länge te kutta⁸ dom.”

“Jäs,” sa Nils, “dä synn om Jansons, di å många munnar i dä huset. Men han hade vart väl fixt⁹ om han inte gått å lagt sej te mä den där kvarten i våras, men så kom han i dätt¹⁰ igen å margetscha¹¹ bort hámstadden,¹² å dä va dumt gjordt, men kommer da kommer nog rá mä.”

“Ja, men tänk nu di stuta han skulle ha fidat,¹³” sa Kron, “nu får han inte på långt när hva han har gett å så får han pe freten¹⁴ fram å tebaks liksom på köpet, dä å ju uppåt vägga vändt, eller hva?”

“Åh, Janson kätschar¹⁵ nog upp te ett annat år,” sa mor Lina. “I behöfver inte oörri.¹⁶ Hjälp er själfva nu, go vänner, mä hva som ä, för dähära å allt I får. Ja tror morramjölka te å mä har liksom blánat, fast ho har hängt i brunn hela dan. I ska få se dä åska i lufta å då få vi snart regn å ja bettar¹⁷ att vi får höstebete än i pastera.”

“Jäs,” inföll Månson, “dä bara funnit¹⁸ å höra på dej, mor, men dä ä, som tysken sa när han klippte grisen: stort väsen å lite ull. Du har ju

1 snuddade. 2 sektion 3. 3 my goodness, min godhet. 4 stå upp. 5 majs-ax. 6 betet. 7 majsstjälkar. 8 skära. 9 i goda omständigheter. 10 skuld. 11 in-tecknade. 12 hemmet. 13 fetfödrat. 14 betala frakten. 15 tar sig. 16 sörja, göra sig bekymmer. 17 slår vad. 18 roligt

bettat å bettat hela sommarn, men dä ju lika torrt just de sām.¹”

“Mänska spår å Gud rår,” sa Kron med en min så illmarig att Charli måste dra på munnen.

Sedan man rikligen förplägat sig och Månson och Kron stoppat sina pipor, slog man sig ner på gungbrädan.

På hemvägen och vid bordet hade Månson med särskildt intresse betraktat sin gäst. Något visst, så väl i språk som uppförande, rörde att Charli var af hvad Månson ville kalla bättre folk.

Det kan synas underligt, men är icke desto mindre en sanning och verklighet bland landsmännen, på landet åtminstone, att den som från gamla Sverige medtagit litet bildning och i ord och åthäfvor visar detta, är till en viss grad medborgerligt förtroende förlustig.

Orsaken härtill är lätt funnen. Man tar för gifvet att den, som sett bättre dagar där hemma, måste ha gjort något fuffens och därigenom tvingats att byta om vistelseort. Ej sällan spårar man också hos den svensk-amerikanske farmaren ett mer eller mindre inbitet hat gentemot allt hvad svensk så kallad herreklass heter, och grunden härtill lades utan tvifvel i de flesta fall där hemma, då torparen af hjärtlösa inspektorer och dryga patroner ofta fick utstå en omänsklig behandling.

Utan att vara precis närgången, började Nils Månson så smått utfråga Charli Johnson om ett och annat. Till och med namnet Charli Johnson lät icke riktigt på sin plats. Gästen märkte snart att en ren orlofssedel var nödvändig, om någon närmare

¹ i alla fall.

bekantskap skulle komma i fråga. Han gjorde öppen front och omtalade i korthet sin historia.

Jo, han hette verkligen Karl Johanson och hans far var verkmästare vid ett större bruk där hemma.

Genom borgensförbindelser hade fadern för något år sedan förlorat nästan allt, och sönerna måste lämna sina studier. Detta hade känts svårt för Karl, som snart stod färdig med sin studentexamen. Han kunde ju fortsatt genom skuldsättning och genom andras hjälp, men en viss stolthet gjorde detta motbjudande. En släkting i California var rik, och där fanns det ju möjligheter att arbeta sig upp med två tomma händer. Ungdom och hälsa hade han, och icke så litet äfventyrlusta. Biljett fick han till New York och mors och fars välsignelse hela vägen, och så skulle han arbeta sig fram. Hit hade han hunnit, men på hvad sätt? Sträckan, som på kartan såg så rät och slät ut, hade för honom varit krokig nog. Som en elak dröm stodo de sist flydda tolf månaderna och liksom skrämde honom för framtiden. Han hade tvättat tallrikar på en restaurant i Brooklyn, sopat korridorer och trappor i ett fjärde klassens hotell i Buffalo, varit påssupp på en båt å Eriesjön, stalldräng hos en rik irländaränka i Chicago, burit murbruk vid ett nybygge, huggit ved för födan genom hela Iowa i vintras, och nu var han här och hette Charli Johnson.

Han hade under ett år upplefvat mera än under hela lifvet dessförinnan, och det hade gått så fort att han knappt hunnit med. Arbetet hade gått an, betalningen likaså, men ensamheten, ovissheten, bekymren för morgondagen och framför allt — det fanns ju inga svenskar i Amerika.

I Chicago hade han träffat några få, men de hade alla så vansinnigt brådtom och sitt eget att sköta, så bekantskap kunde ju aldrig komma i fråga. En hade han dock träffat på, som hade hjärtat på rätta stället. Han hade lofvat Charli anställning på kontor hos en stenrik morbror, som just behöfde en sådan. Han skulle själf antagit platsen, men gubben var grinig och kinkig mot släktingar, och han hade aldrig lärt krypa för brackor. Han tog Charli's adress och skulle låta höra af sig dagen därpå, men lät aldrig ens de tre dollars, han vid tillfället fick låna, höra af sig. Det var i synnerhet retsamt, alldenstund kassan då var ytterst klen.

Men andra svenskar, som han träffade i stad och på land, voro icke längre svenskar; utan att vilja förklena dem, tycktes de nästan utgöra en nationalitet för sig själfva. Språket, till och med, tycktes främmande och stelt. Han hade träffat på svenskar, som det var riktigt svårt att förstå; en del hatade svenskan och pladdrade endast dålig och ful engelska.

Nils Månson hade uppmärksamt lyssnat, och att döma af minen var han tillfredsställd med orlofs-sedeln.

"Jojomen, en får gå tru dågdäsa¹ lite te mans," sa han, "men då tör väla bli bättre, och den som inte känner sej för go te vaska disker² för bården,³ han mäkart⁴ nog här i Amerika."

"Jäs, ja milka⁵ sextan kor för bården första vintern ja va i detta köntrit,⁶" sa Kron.

"Wääl, du har allt gjort värre än då," mente Månson.

¹ genom hundären. ² diska. ³ maten. ⁴ lyckas. ⁵ mjölka. ⁶ landet.

"Ja ser du har en feddel¹ mä dej. Ta å plä e ton² inna ja går hem," bad Kron.

Så nöjd och belåten hade Charli ej känt sig på länge. Han hade inte rört vid sin fiol på en längre tid, och nu nästan längtade han efter den.

"Ja, det ska jag visst göra," svarade han.

Månen hade stilla höjt sig öfver horisonten och kastade sitt bleka skimmer öfver landskapet. I denna belysning ingaf den stora, jämna och släta prärien en sällsam känsla af oändlighet. Värmen var tryckande, men en och annan sakta vindfläkt modererade den något. Kvällen var härlig, och vår Charli började liksom känna sig hemma, något som han ej gjort förr på denna sidan Atlanten. Några sakta drag öfver strängarne satte honom snart i stämning. Han hade fått lektioner under skoltiden, men idkade för öfrigt konsten som amatör. "Värm-landsvisan," "Jänta å ja" och "Mins du hvad du lofvade" och andra ljödo rent och vackert i den lugna kvällen. Därpå följde en och annan kvickare liten låt, så Kron kunde ibland inte låta bli att stampa takten. När Charli så klämde till med "Neckens polska," utbrast Kron:

"Den pasalma har ja inte hört sen ja lämna gamla lannet!" och rörd in i hjärtat drog han alldeles förtvifladt på sin karnpipa.³

Nils Månson hade börjat drömma sig tillbaka till gamla Sverige.

"Kan du gamla valsen?" frågade han. "Den brukte di plä⁴ på alla danser å lekstuger å på partis⁵ mä, när ja va i Sverige. Se ja har kunnat spela handklaver en gång förr i värila, och gamle valsen glömmmer ja aldri."

¹ fiol. ² spela ett stycke. ³ pipa af en majs-kotte. ⁴ spela. ⁵ bjudningar.

3.—Charli Johnson.

Jo då, Charli hade nog hört den, och så improviserade han melodien så godt han kunde.

“Den var då, jäs den var då! Yu bätt!¹ Jäs-
seri!²”

Den ena scenen aflöste den andre för Månsons öga. I ett nu var han försatt tretti år tillbaka. Han såg majstången på herregården och dansen och sig själf med mössan på sned, en gammal soldatmössa för resten, och så det trasiga handklaveret, piglocket, bälgaspelet; men hvilken fröjd! Hvad gjorde det, om det inte regnade i morgon, hvem sörjde däröfver? Så var han på slotteröl hos näm-
demans . . .

“Spela’n en gång te! Di va åtta dränga å fler töser om hötappen, men maj gunnis di hade lifvad³t på kvällen sen för mer än allt höet! Ju bätt!⁴ . . . Spela’n en gång te! Å nämдемansmora hade kommit mä ost å siktebrö å sagt: ‘Du kan bå slå å spela som en kar, Nesse.’ Hva den osten va go! Å så missommarsvaka på herregårn . . . Själ⁵f satt han i gluggen på stallsgafveln, å hva det myllrade där nere . . . Herrskapet själfva var ju ute ett slag å svängde om ätter pigelocket. Betta på då,⁶ å han fick en blank riksdaler utå bokhållarn. Den gången spelte han gamle valsen för sista gången . . . Då var allt fattit å så i Sveriget, men di kunne allt ha roligt änni⁷ha,⁸” utbrast han till sist.

“Jäs ju bätt,⁹” svarade Kron; “och då bästa va att di fick ha sitt fun⁷ i fred. Här, om en tar sej en piliknarkare och sjunger en ton, så blir en ju hållen värre än en tramp.⁷”

“Dä inte då ja menar,” sade Nils kort. “Dä skillna på här å där.”

¹ jag elär vad. ² Jaa då. ³ jo då. ⁴ var säker om det. ⁵ likväl. ⁶ ja, lita på det. ⁷ roliga. ⁸ landstrykare.

“Här, om en tar sej en piliknarkare.”

Under det Charli spelade, hade mor Lina och Änni slagit sig ned på verandan, och knappt hade han slutat, förrän Änni stod framför honom och med en min, som förrådde så väl undran som aktning, liksom famlade hon efter ord. Slutligen utbrast hon:

“Ger — du lexor?¹”

Charli visste ej hvad han skulle svara. Frågan kom så hastigt, och det var ej utan att den hade en liten gadd, som smärtade. Hon kallade honom du och hon såg ju honom för första gången. Fast hon ägde hem och välmående föräldrar, kände han sig fullt jämnogod med henne. Han var ingen landsvägsriddare. Han hade för öfrigt haft få flickbekanta, som titulerat honom så intimt, och det skar honom. Antingen hon nu gjorde det af ringaktning, hvilket han ej ville tro, eller af obildning, hvilket han icke ville förlåta, så smärtade det honom likväl. Utan att han behöft en repetition af frågan, så kom det så sakta:

“Ursäkta, hva sa?”

En liten blink från mor Lina hade redan gjort verkan, och så kom frågan i förbättrad form:

“Jo, ja bara frågade om — mäster Janson ger lexor i musik.”

“Nej, jag bara spelar lite för nöjes skull och är precis oduglig att undervisa i musik.”

“Jäs, men — han kan väl noterna, annars kunde inte mäster Janson plä² så najst.³”

“Jaa då, jag kan nog spela efter noter och har öfvat något lite på piano. Vi hade piano där hemma, men ge lektioner kan jag visst inte.”

“Jäs, men då allt Williams kan, och han tjar-

¹ lektioner. ² spela. ³ vackert.

tjar¹ femti cent lexan. Jag har tatt femtan lexor utå Williams."

"Åh, hvad spelar ni då för instrument?"

"Vi ha en orgen.²"

"Jäs," sa Månson. "Dä så godt Charli stannar här, så kan I två plä togedder.³ Du har ju plänti musik, å kan du inte, Änni, så får Charli ta ve där Williams kvetta.⁴ Han har ju movat⁵ te Linken, säger di. Dä ble la to draj⁶ för honom mä, kan ja tro."

Ett nytt hopp spirade i hast upp för Charli, men lika hastigt sökte han glömma det. Att stanna här . . . jo, det skulle vara något, det — den enda plats där han känt sig hemma, sedan han landsteg i New York; men här fanns ju intet för honom att göra. Allt var ju borttorkadt, här så väl som an-norstädes, intet arbete och intet regn. Jo, detta är ett guldland!

Dessa tankar rusade i hast genom hans hufvud, och så sade han så försiktigt:

"Stanna här, ja, . . . men mäster Månson har väl intet arbete för mig, och jag måste arbeta för att lefva."

"Wääl, vi måtte la få regn någon gång. Ja har plänti arbete, fast vi inte kommer åtet förrän denna eviga torkan är slut. I höst ska ja plöja den norle åttingen å sätta in hvete där. De har gjort⁷ bra på hvete sörut å ja ser inte hvarför vi inte kan mäkat⁸ just så bra här mä. Får vi plänti regn i höst och vinter, så tror ja hvetet har bätter tjänst⁹ än karn.¹⁰ Karn är töttshi,¹¹ för får han inte regn just precis så, så ä dä go baj¹² mä alltihop, men

¹ begär. ² orgel. ³ spela tillsammans. ⁴ sluta. ⁵ flyttat. ⁶ för torrt. ⁷ lyckats. ⁸ göra sammanledes. ⁹ tillfälle. ¹⁰ majs. ¹¹ ömtålig. ¹² adjö.

hvelte kan stå törken bra nog. Wääl, vi kan ju tänka på't. Vill du hyra ut, så nog ska du få te göra alltid, fast du kan inte räkna på nån vidare stor pe,¹ så länge detta varar. Kan du bättshla?²”

Mor Lina brast i gapskratt.

“Nu är du folish,³ pa.⁴ Hva i hela friden menar du? Är du le ve bården,⁵ som Änni å ja lagar?”

“Nå, bevars, men du vet vi har figgrat⁶ på te gå te Ajova å se⁷ di söster Kari, å ja setter just å funderar på att Charli kunde stanna å se ätter kräka, å därför ville ja höra om han kunde laga sin egne grubb.⁸ Dä långt hånar å dit, sa käringa, såg på må'en. Ska vi gå, så blir då inte förr än tänksgiven.⁹”

“Well, vi får ju se; ja setter å blir slipi.¹⁰”

“Ja, klocka slog just nie, så dä bäddtjajm.¹¹ Undrar om en ska få sofva i natt för heten.¹²”

“I skulle göra som ja,” sa Kron; “ja ligger ute på en hötapp. Go najt,¹³ och tack för i kväll. Stanna du hos Månsons, Charlie, du kan aldri få't bätter,” sa han, under det han sträckte ut sin långa lekamen och gaf till ett gäspande som om han velat sluka månen så stor han var.

Mor Lina vände sig till Charli och sade:

“Ja har fixat upp¹⁴ det södra gafvelrummet, men det är så välsignadt hett upp stairs,¹⁵ så jag vet inte hur han ska stå't. Går då inte, så får han la göra som Kron,” tillade hon skrattande.

Men det gick.

Uppkommen dit kände han sig genast hemma.

¹ betalning. ² här: laga din egen mat. ³ tokig. ⁴ far. ⁵ maten. ⁶ räknat. ⁷ hälsa på. ⁸ mat. ⁹ tacksägelsedagen. ¹⁰ sömnig. ¹¹ läggdags. ¹² värmen. ¹³ godnatt. ¹⁴ ställt i ordning. ¹⁵ på 2:a våningen.

Varmt var det, men det fäste han sig ej vid. Denna kväll hade gjort ett djupt intryck på honom. Ack om man ändock kunde lefva så lugnt och nöjsamt som denna familj! Här satt ju denne Manson som en riktig patron och hade nästan allt han önskade. Visst hade väl också han lidit af missväxten och torkan, men han låtsade ej därom, utan t. o. m. funderade på en kostsam resa. Han var nog rik, tänkte Charli. Och så erbjöd han sin gäst att stanna och nog skulle han få något att göra. Nå ja, inte kommer jag att gå här på nåder, tänkte han, men finnes här arbete, så stannar jag väl så länge. Kan väl förtjäna mitt kosthåll, om inte mer.

Det var icke så lätt att somna. Tanken på den korta tid han vistats i guldlandet ville ej lämna honom. Guldlandet — det hade varit allt annat än ett guldland för honom, och många gånger hade han ångrat den dag han vände det gamla kära Sverige ryggen. Han skulle skrifva hem och tala om verkliga förhållandet. Det skulle vara helt enkelt ett brott mot sina landsmän att ej varna dem i tid för detta land. Egentligen borde man skrifva en lång, utförlig artikel i en af de större tidningarne där hemma och omtala den rena, nakna sanningen.

Charli hade nu sett allt med egna ögon. Huru eländigt det än var för en del där hemma, kunde det icke jämföras med eländet här.

Och folket sedan! Nog fanns det undantag, såsom denne Manson, men öfver hufvud taget hade han ännu ej träffat någon härute, hvilken han ville anse som sin jämlike. Och en sådan ungdom sedan! Gick han till staden och in i en butik, så gingo

farmaresönerna omkring honom och liksom titta' under lugg. Inte för det de mente något illa, bevars väl, därtill voro de alltför blyga och oskyldiga, men inte var det den ungdom han sagt farväl till där hemma. Komme han till California, skulle han snart spara ihop nog så att han kunde återvända hem. Han skulle göra hvad som helst, men aldrig mer lämna Sverige. Helst skulle han vilja fara land och rike omkring och medels föreläsningar varna folk från fördärfvet. Nu hade han sett det, nu visste han det säkert.

Men så fastnade tanken vid denne vänlige Mánson igen, som frivilligt erbjudit honom hem och skydd. Skulle han stanna, nog ville han visa att han kunde göra skäl för sig.

Föga anade vår Charli huru litet han egentligen visste om svensk-amerikanska förhållanden, huru försvinnande litet han erfarit och huru opassande han ännu var att bedöma verkliga förhållandet.

Ute var det ljust nästan som en dag. I ett af träden förde en insekt ett förfärligt oväsen. Skrrrr, skrek det och skallrade så det ljungade i öronen. Det måste vara en stor insekt. Han hade frågat, men hvarken svenskar eller amerikaner tycktes ha reda på ens namnet¹ och visste nog inte antingen det var en fågel eller en "bug," som de sade. Ack, så okunniga! Och flickan hade kallat honom du. Nåja, hon visste väl inte bättre.

Slutligen somnade han.

¹ Katydid.

II.

Hem och skydd.—Arbete.—En politiker.—Regn.—En tråkig predikan.—Politik.

BRÄKFÄST is räddi!¹” ljöd det nerifrån. Charli hade varit vaken en lång stund och solen stod högt i sky.

Varmt var det redan. Ute under äppelträdet hölls Mánson med sin morgontoalett. Åh, hvad det kändes skönt att få riktigt öfverskölja hufvud, hals och armar med kallt, kallt vatten!

“Morning,² Charli,” kom det så gammalbekant. “Lämnade du trunken³ te Tärnströms?”

“Ja, det var meningen att de skulle sända den till Omaha, så snart jag fått anställning, men det blir kanske ingen resa af, om mister Mánson mente allvar i går kväll.”

“Jag menar alltid allvar, och vill du stanna, så ska du få femti cent om dagen alla dar som vi ha

¹ Frukosten är färdig. ² god morgon. ³ kofferten.

hvad jag vill kalla riil ourk,¹ men såna dar, som vi inte ha nåt spesiel,² utan bara tjäsera,³ får du vara nöjd mä bården.⁴ Te börja mä ska vi ta å kutta⁵ ner hädjen⁶ öfverallt på denne kvarten, å då hva ja vill kalla riil ourk.”

‘Ja,” sa Charli, “jag är mycket tacksam och skall göra mitt bästa. Gör jag inte rätt, så får mister Månson säga till.”

Inkommen vid bordet omtalade far att nu hade han “hajrat” Charli, och det var inte utan att mor Lina gaf sitt erkännande härtill.

“Men hva ska Tärnströms säga om dä?”

“Låt du Tärnströms säga hva di vill. Detta är ett fritt köntri.⁸ Ja ska ha ner hädjen på denne farmen te tri fit⁹ ifrå backen. Hädjen suger filen¹⁰ värre än torkan och killar kroppen¹¹ för flere rods,¹² å då totalt onödit att han gror så¹³ högt. Ja har plantat¹⁴ en för fäns¹⁴ å inte för timmer. Hästa blir totalt exhaustada¹⁵ emellan sektionlinera,¹⁶ å så snart vi fått tolsa¹⁷ skarpa, ska vi genast ta ihop mät. Hva skulle dä angå Tärnströms? Detta är ett fritt köntri.”

Efter frukosten gjorde man sig i ordning för det arbete, som Månson ansåg så nödvändigt. Det ägde nog sin riktighet att de på båda sidor om vägen växande häckarne voro alldeles för höga.

Charli fick en stor krokig knif, en yxa och ett par stora, styfva handskar eller skinnvantar. Så fick han dra slipstenen en stund medan husbonden gjorde järnen skarpa; så bar det af.

“Nu startar vi här i västra ännen, å så håll

¹ verkligt arbete. ² särskildt. ³ sysslorna. ⁴ maten. ⁵ hugga. ⁶ häckarne. ⁷ lagt. ⁸ land. ⁹ fot. ¹⁰ fältet, åkern. ¹¹ dödar grödan. ¹² 5½ yard, ¹³ växer. ¹⁴ stängsel. ¹⁵ unsmattade. ¹⁶ vägarne. ¹⁷ verk-

dej på norsia om hädjen, så får du lite shäd.¹ Dä unnerligt mä den här hädjen, för han ä som oidsen,² han står sej bra utan regn.”

Det behöfdes inte mycken undervisning huru arbetet skulle göras, och snart svängde Charli den krokiga knifven af alla krafter. För att komma åt bättre kastade han af de klumpiga handskarne. Nils Månson stod en stund och såg på, så log han så smått.

“Det går nog all rajt ska du få se, Charli, men ta du min advajs³ och behåll glövs⁴ på, annars kan du inte kipat upp⁵ lång stund. Å så tat isit⁶ te börja mä, för frampå dan blir dä hett. Du behöfver ju inte göra skäl för mer än femti cent å bården,” tillade han småskrattande.

“Alla barn i början,” sa Charli; “men det känns bättre på alla vis i dag, jag vet inte riktigt hvarför.”

“Väl, arbetet har dä mä sej. När det nu blir midda, så kommer di och kallar. Ja ska si ner te Janson i trea å se hur dä går för’n mä hans stuta. Han kanske behöfver lite hjälp. När du ser såna där gap i fänset, så vik ner en gren så här, så blir dä tätt. Di växer bra, om en rätt bräcker dom lite, di där grena.”

Så lämnade han Charli att sköta sig själf. Åh, hvad det kändes godt att arbeta!

Så tänkte han på far och mor och hemmet. Det var ju dumt af far att skrifva på borgen, han kunde ju ha vetat att det var osäkert, men så gör man i Sverige.

Krasch! där föll en stor gren.

Så drog han på sig handskarne igen. Det var taggar på de där grenarne. Jo, det kändes strax

¹skugga. ²ogräs. ³råd. ⁴handskarne. ⁵hålla på. ⁶vackert, lätt.

bättre. Säg hvad man vill, de äro dock praktiska här i Amerika. Den här knifven är som vore han gjord särskildt för detta arbete; det gick ju som en dans, men åh, så han svettades, och för hvar minut tycktes värmen stiga. Det stekta fläsket, som smakat så godt vid frukosten, gjorde att han började känna sig törstig. Han undrade om han skulle gå fram till gården och dricka. Ah — han skulle visa att han inte var någon ynkrygg. Han kunde vänta.

I kväll skulle han skriva hem. Detta var i alla fall inte ett så nesligt göra som att sopa trapporna, men där på hotellet hade han dock lärt sig att tala litet engelska. Besynnerligt att det skall vara sådan skillnad på att tala och skriva detta språk. De stamma ju och spotta fram hvar ord. Usch, så fult språk! Han hade ju läst Sturzen-Becker och knogat grammatik och skrivit en hel del engelska, men han skulle nog aldrig tala så fort och fult som han hörde andra göra det.

Krasch! där föll en duktig gren; men nu var törsten nästan olidlig. Fick han inte vatten snart, så blef det nog hufvudvärk . . .

“Hallå! Ma¹ sa att I glömde drickesjoggen,² så ho sände mej ut må friskt vatten.”

“Åh, så skönt! Man blir bra törstig i denna värmen.”

Änni, det var hon, dottern i huset, tog locket af bleckkrukan, hvars immiga yttre skvallrade om dess kyliga innehåll.

“Bli nu inte skärd³ för det ser mjölkigt ut. Vi läggar alltid åtmil⁴ i vattnet när då varmt, för en kan dricka plänti,⁵ utan te bli sjuk.”

¹mamma. ²drickeskruset. ³rädd. ⁴krossade hafregryn.
⁵nog.

Och han drack "plänti."

"Det finns nog inte bättre till än en kall dryck när man är törstig, eller hvad tycker ni, Änni?"

"Tycker mästern Johnson om lemond? Då gör vi ofta, men på¹ får häddik² åt, så han vill håller ha åtmil. Hvar ä på?"

"Han skulle rida ner till Jansons i trea, eller hvad ni kallar det, men kalla mej inte mästern Johnson, så är ni snäll, Änni. Det låter så främmande och stelt. Kalla mig Charli som de andra."

"Ja sa du läst najt, än aj fil så shämd.⁸ Ma sa att dä va inte pålajt⁴ et tal,⁵ men exjus⁶ mi för jag mente ju inte nå bäd,⁷ och Charli plädde⁸ så najst⁹ så aj forgatt evriting.¹⁰ Oill jo exjus mi?¹¹"

"Ja, för all del. Jag förstår så väl hur det är. Vi ha ju uppfostrats så olika, men kanske kunna vi lära oss förstå hvarandra efter någon tid. Om Änni vill lära mig engelska, så skall jag lära er svenska, så göra vi byte, hva?"

En lätt rodnad färgade kinden under den stora solbaretten, och med en allvarlig min svarade hon:

"Dä går inte. Ja har ju gått i soid skol¹² och kan rid¹³ soid och har rädd¹⁴ för the pritcher¹⁵ och allting, men dä nå jus,¹⁶ vi mixar¹⁷ ju upp allting så dä blir bara bräg¹⁸ å everiting.¹⁹ Nå, titcha²⁰ mej heller te spela på orgeln. Ja kan inte titcha änibadi²¹ hvarken engelska eller äniting älls,²² och skulle ja säja du igen så exjus mi,²³ för ja glömmar så lätt."

Charli smålog, och nu var det hans tur att rodna.

1pappa. 2hufvudvärk. 3jag skäms. 4artigt. 5alls. 6ursäkt. 7något illa. 8spelade. 9vackert. 10glömde allting. 11Vill ni förlåta mej. 12svensk skola. 13läsa. 14läst. 15för prästen. 16inte lönt. 17blanda. 18rotvälka. 19allt. 20lär. 21någon. 22något annat. 23förlåt mig.

“Det är lätt hjälpt,” sade han, “kalla mej du alltjämt.”

“Jäs, men då sa ma att du ska göra så med, annars får ja inte.”

“Allräjt, så gör vi så då.”

“Ha, ha, se nu talte du engelska, vet ja, du sa ‘allräjt,’ och då inte svenska, men då rätt. Väll, jag har te gå hem. Go baj!¹”

“Godd baj,” sa Charli, och kunde inte låta bli att kasta en blick efter den där stora solbareten. Åh, tänkte han, hvad den misskläder den flickan. Hon såg ju bra ut och långt ifrån dum var hon, men det var en gräslig svenska hon talte. Jag undrar just hvem som var lärare i den svenska skola hon gått i. Prästen kanske. Ja, hvem annars? De ha väl inga svenska lärare här. Flickan är ju riktigt vacker. Och nu slipper hon vara rädd att säga du. Morsgumman har nog bannat henne därför. Undrar om de tycka det passar att jag säger du till deras dotter? Ska väl vänta så länge . . .

Krasch! där låg en väldig gren.

Det blir ett långsamt arbete det här, men det är inte tråkigt. Undrar hvad han skall ha alla de här grenarne till, men han har nog räknat ut det i förväg. Vådligt praktisk karl i alla fall . . .

“Hallå, ha gås et?²” och där stod Månson.

“Dä va duktigt så du måtte ha gnott på, Charli. Så behöfver du inte anstränga dej, du ska se detta blir en lång jobb,³ och du får tat isit. Ja tänker dä dinner,⁴ så då så godt vi gå fram. Du svetts du mä, ser ja,” sa han leende. “Å så gick jag och glömde vattnet, men ja ser mor har inte glömt åt. Dä liksom ovan te börja mä te ha åtmil

¹adjö. ²hur går det. ³ett stort arbete. ⁴middag.

i vattnet, men då lärde ja mej en sommar ja arbeta på rälråden,¹ och då finns inte hälsosammare. En kan dricka så mö en vill och fila² godt åt. Det blir bra ve utå de där pinna. Han hitar³ bätter än kol och så har en lite å göra på mä te tjappa upp'en när vintern kommer. Riset bränner vi upp ute på råden.⁴ Gå du å vaska dej, ja ska nog sköta om hästa."

Och så stod han åter under äppelträdet och fick skölja sig med riktigt kallt, kallt vatten. Änni kom ut med en ren handduk, och nu var inte den otäcka solbaretten i vägen, utan fick han fritt titta på det verkligen nätta ansiktet. Inte illa, tänkte han för sig själf.

Efter middagen fick man hvila en timme, och Månson tyckte det var ingen brådska, men dit kommer det ibland här på farmen, när en knappt får ta tid te äta, men så får en ta igen då, när andra årstider kommer.

Efter middagen slipades ännu en krokig knif, Månson tog fram ännu ett par handskar och beredde sig att hjälpa till. Det gick lika lustigt, och då Charli såg att husbonden arbetade lugnt och tog det mindre häftigt, insåg han snart det förståndiga häruti och gjorde sammaledes. Efter en stund sade Månson:

"Jag likar⁵ aldrig te pusha⁶ hvarken människor eller djur. Jag vill aldrig att mina drängar ska drifva på hästa fortare än di vill gå själfva, då ställer jag mig heller bättre hästar. En gänar⁷ inget på sånt, och i denne heten⁸ behöfs inte möcke förrn en ligger där, och bevare oss väl för solstyg'n!

1järnvägen. 2mÅ. 3värmer. 4vägen. 5tycker om. 6drifva på. 7vinner. 8värmen.

Dä går väl an när det killar¹ dom mä ens, men för dä mesta bli di kresia² åt, och dä har jag alltid hållit för te vara värre än allt. Ibland har jag figgrat³ på om vi svenskar ä fett för denne klajmeten,⁴ vi som har kommit så långt ifrån norr. Barna stårt inte stort bättre, ändå di är födda här å inte ä jus⁵ te nå annat. Om vi lägger grenå så här i hög mä samma, så sävar⁶ vi den jobben.⁷”

Charli måste beundra det praktiska häruti och anmärkte detta till Månson.

“Wääl, när en ska bero på sej själf i allt helt och hållet och göra allt på egen hand, så blir en snart praktisk å sej. Dä inte detsamma som när en har en hop folk som inte kärar,⁸ bara dan går och måla vanka. Jag har alltid hatt to prinsipel⁹ te hjälpa mej själfver så långt jag kan, och därför har jag också fått tjens¹⁰ te hjälpa andra, och dä det roligaste som finns. Ja fick en riksdaler en gång utå en bokhållare i Sverige för ja spelte handklaver, och jag undrade då hvarför han såg så nöjd och belåten ut; se penga hade stort värde den tin. Men jag har erfarit den känslan, som han då visade, många gånger, och därför har jag hatt mycke satisfaction¹¹ utå lifvet. Jag har fått mycke hjälp själf också, och det har känts godt när näbers¹² å andra ha visat sej hjälpsamma. En gång hade vi svin-källera¹³ här och jag losa¹⁴ 60 stycken feta svin, som jag fick gräfva ner i slua,¹⁵ och jag hade en nota på hundratjufem och en på sjuttifem daler, som jag inte visste hva te göra mä. Bankörn var

¹dödar. ²förlora förståndet. ³räknat, funderat. ⁴klimatet. ⁵vana. ⁶sparar. ⁷arbetet. ⁸bryr sig om. ⁹till princip. ¹⁰tillfälle. ¹¹tillfredsställelse. ¹²grannar. ¹³svinkolera. ¹⁴förlorade. ¹⁵sänkan.

min¹ och ville inte sätta om dem. Men så kom denne Johnson i trea, och han hade te den stora, och så fick jag te den lilla nota på en annan bank. Det var därför jag ville gå ner till Johnson i dag, och jag tror att jag var liksom välkommen. Jag vet då att han lägger sej bra mycket lugnare i kväll. Han har haft en karlåd² mä stuta som har badrat³ honom hela sommarn, men jag tänker vi ha fixat⁴ et⁴ allräjt nu.”

Charli började i tysthet anse sin nye husbonde som en sorts filantrop, och det var inte fritt utan att en känsla af skuld till denne man ville bemäktiga sig honom, en skuld, som han icke gärna ville komma uti och allraminst bli påmind om. Förgäfves sökte han under samtalet efter någon häntyding på sin egen ställning, men blef snart öfvertygad om Månsons tankar i den vägen.

“Om du håller på så här, så är femti cent om dagen för lite. Då skulle inte denna sträcka kosta mej mer än på sin höjd åtta daler, och då då värdt minst femton, men jag ska fixa dä allräjt. Jag vill inte tjita⁵ någon.”

På så sätt fann Charli att han verkligen behöfdes och gjorde fullt skäl för sig och . . . Krasch! där föll en stor gren igen.

“Jag tror glövs⁶a kommer händigt,” sa Månson, när en stor tagg fastnat och dragit af Charlis ena handske.

“Ju bätt,⁷ sa Charli innan han knappt hunnit tänka därpå. Det kom så hastigt, och fastän han knappt visste själfva betydelsen, så hade han användt engelska. Månson lade ej ens märke till det. Ett sådant svar på sådant tal var ju helt naturligt.

¹slak. ²vagnslast. ³bekymrat. ⁴ordnat. ⁵lura. ⁶handskarne. ⁷slå vad

Johnson i trea.

Frampå eftermiddagen kom Änni med en korg.

“Är det jag som ska ha korgen?” skämtade Charli, men han insåg genast att Änni ej hade insett det skämtsamma i detta uttryck, och hon svarade helt kort:

“I får väl divajdat.¹”

På en slät fläck bredde hon ut den hvita servetten och började bulla upp kaffe och kakor. Charli gjorde stora ögon och inom sig hoppades han att de ej gjort detta för hans skull. Högt sade han:

“Ska det nu bli kaffe i det gröna?”

“Vi ha alltid eftermiddaskaffe och ibland är det godt å få, ibland är då onödigt, men mor ho kan aldrig lägga bortet. För resten då har alla svenskar häromkring.”

Så fick man slå sig ned och dricka kaffe och doppa skorpor och “käk.”² Näja, det var ju lite besynnerligt att ute på landet bli bjuden på tårta och sockerkaka hvar dag. Det var knappast rätt, men godt var det, och om det nu var allmänt bruk, så ville han göra heder däråt.

“Ni har det allt utmärkt här i Amerika ändå, mister Månson; ni kan ej gärna önska er bättre,” sade han.

“Wääl, inte behöfver en precis koka elfva koppar på bönan, som de sa där hemma, men te önska sej bättre, wääl, då gör nog hvar mänska. Ju mer vi få, ju större bli våra pretensjens,³ och den finnes väl inte, som är fullkomligt nöjd, utan om det skulle vara gubben Wård där nere i backen. Han påstår, förstås, bestämdt att han är nöjd.”

“Åh, pa, han är ju kresi.”⁴

“Wääl, jag önskar ibland att alla vore som

1dela på det. 2tårta. 3pretentioner. 4tokig.

gubben Wård. Han är inte så kresí som folk söker göra honom. En sán plats som han har där nere tar både förstånd och omtanke te så godt som skapa, och fast han har sina griller, har han aldrig, mej veterligt, gjort nán mänska nåt ondt eller hörta¹ nán mä dom."

"Wäl, han är funni² änni³ha.³ — Ma påstår bestämdt att det blir regn i kväll, för det va dju⁴ på morron, och ser I, jag tror visst att det klaudar⁵ upp."

"Ja, så verkligen ser det inte så ut! Tänk, om mor skulle få vatten på si kvarn! Jäseri, ser I, vinnmilla⁶ svänger i alla väderstreck. Åh maj, om det bara komme aldrig så litel! Se te att vattnet blir törnad⁷ på i cistern, Änni, när du kommer hem."

Det hade i hast mulnat upp, och ett och annat doft mullrande i nordväst tycktes mena allvar. En och annan stark vindpust satte dammet på vägen i häftig rörelse, än rätt fram, än rundtomkring, och det började kännas som vore förtrollningen ändt-ligen bruten. Det blef svalare och lättare att arbeta; ibland kom till och med en och annan kall vindstöt.

Änni hade skyndat hem, säker på ombyte.

Framme på vägen kom en häst med kärra. I kärran åkte en liten tjock medelålders man. Ingen rock eller väst hade han, och den stärkta, kraglösa hvitskjortan såg ut som om den för alltid sagt farväl åt allt hvad vatten och tvätt hette. Kommen midtför de arbetande, stannade han och hälsade:

"Godd ivning!"

¹skadat. ²besynnerlig. ³likaväl. ⁴dagg. ⁵mulnar. ⁶väderkvarnen. ⁷påvridet.

“Hallå, Lindgren! Är du ute och travlar?¹ En skulle inte tala om regn, men nu tror jag bestämdt att det blir tjäns,² eller ser då inte så ut?”

“Jäseri, då inte omöjligt, då då närmre än nån gång förut i sommar; men då gör då samma, för i år kommer då to lät änniha,³ när då än kommer.”

En tjock blixtnad tycktes splittra det mörka molnet i väster, och ett aflägsset donder lät snart höra att det var allvar, hvar det än var och hur sent det än kom.

“Då så godt du följer må fram, Lindgren. Du kommer ändå inte hem utan te bli genomvåt.”

“Nå, då gör ja inte, ja ä baon⁴ te hem, då hjälper inte. Sä, hör du Månson, jag har vart ute å kanvassat⁵ lite nere i östra ännen på kaontit. Vi ska försöka få in Brown te legisläten⁶ i höst, och vi vill att du ska göra hva du kan. Då ska en hunn ligga å häfva på månapalister och kapulistera den ene affisen⁷ ätter den andre, och så ska di sen ligga och suga bå märg och ben ur lannet. Nässeri, baj gälli,⁸ då slut må då. Han säger, Brown, att om pipels parti⁹ vill hålla ihop, så ä vi paerfullare¹⁰ än vi tror, men vi vill att du ska komma må oss, Månson. Vi ska ha kakus¹¹ om tisdä nere i Carlsson gräv,¹² och vi vill ha dej te gå lång. Bi sjur¹³ och kom du, Nils.”

“Wääl, som du vet bryr jag mej lite om politicks. Jag votar¹⁴ ju, men då allt; men då ska jag säja dej, Lindgren, att Brown kommer aldrig te få min vät,¹⁵ för jag känner honom sen gammalt och du ä för go, svensk som du ä, te fara omkring å värfva röster för en irländsk krock.¹⁶ Nu får du

¹färdas. ²ombyte. ³för sent ändå. ⁴tvungen. ⁵värfvat röster. ⁶legislaturen. ⁷ämbeten. ⁸en svordom. ⁹folkpartiet. ¹⁰mäktigare. ¹¹förbe-
redande möte. ¹²dunge. ¹³Var säker. ¹⁴röstar. ¹⁵röst. ¹⁶skojar.

tycka hvad du vill, men vi ha bättre stöff¹ rätt among² vårt eget folk här, som åtminstone ä ärliga och streta,³ men då inte Brown.”

“Is dat så,⁴” kom det så försmädligt. “Men ett vill jag säja dej, Månson, att så länge du ä släv⁵ under republiken och demikraten,⁶ så inser du aldri hvarken ditt eller nån annans bästa.”

“Wäl, inte för ja vill att vi ska bli änemis,⁷ men dä välsignadt lite som du kan lära mej i politiken, Lindgren. Men nu får vi regn, och då mer värdt te oss farmare än femtielfva pipels parti. Kom, så slipper du å bli våt. Vi slutar för i da, Charli. Picka ihop tolsa, så gå vi hem. Ska du gå mä, Lindgren?”

“Nå, jag kärar inte⁸ för lite blött. Har du ställt dej dräng, Månsson?”

“Jäs — mäster Johnson, shäk häns⁹ mä mäster Lindgren.”

“Å du just kommen ifrå gamla lannet, du ser så grönsvensk ut?” frågade Lindgren.

Det kokade till därinom, och det var nära gjordt att Charli upplyst den frågande om att de ej voro dubbröder, men så behärskade han sig och svarade:

“Jag har varit här ett år.”

“Väl, då har du inga päpers¹⁰ än, så du kan inte våta, annars kunne du kommit mä om tisdag på kakusen och fått lära dej lite kårmen säns.¹¹ Men jag får hurry upp,¹² dä blir nog regn hva dä lir. Så lång.¹³ Dánt fårgätt¹⁴ kakusen!”

“Stackars Lindgren,” sade Månson, “han bråkar mä sin politik te han får gå ifrå bå hus och hem. Han ska låssa stå inne mä di store, men di drar’en

¹material. ²ibland. ³reela. ⁴är det så. ⁵slaf. ⁶republikanska och demokratiska partiet. ⁷fiender. ⁸bryr mig ej om. ⁹skaka hand. ¹⁰medborgarepapper. ¹¹sundt förstånd. ¹²skynda. ¹³adjö. ¹⁴glöm ej.

ve näsa, den ene värre än den andre. Så där kan han travla omkring hela veckor i slaget och nägläkt¹ sitt eget och hacka på Gud och alla människor för att han blir fattigare för hvar år. Han kunde vart väl å,² men då fråga om inte bå häst å kärra ä morgädja.³”

“Han gaf mig ett mycket tråkigt intryck; hva mente han med päpers?”

“Åh, då setsens päpers⁴ att en ä amerikansk medborgare, se annars får en inte rösta. Då va då han mente.”

“Nå ja, det har ingen brådska med den saken och allra minst skulle det angå en sådan där,” tyckte Charli.

Åter en blixst och ett kraftigt dunder. Molnet hade flyttat sig längre åt söder, men så hade vinden under tiden slagit om och kom nu häftigt hvinande. Det luktade regn.

Mor Lina for hit och dit på gården och körde med sina kycklingar och kalkonungar. Knappt hade hon fått allt på sin plats förrän de första stora dropparne tillkännagafvo att torkan var slut. Hu, så det stormade!

Månson gick länge och styrde kring ladugård och stall. Inga dörrar fingo stå öppna och slamra, allt skulle ställas på sin plats, och slutligen måste man ropa in honom, fastän stormen nästan gjorde det omöjligt. Ändtligen kom han, och man samlades i köket.

Den ena blixten aflöste den andra, under det att ett ihållande, brakande då gjorde det nästan omöjligt att höra hvarandra. Ett djupt mörker inbröt, och den ena vindstöten efter den andra hotade

¹försumma. ²smått förmögen. ³intecknade. ⁴medborgarepapper.

att störta allt omkull. En tom hundkoja seglade i väg öfver den släta gården och hamnade först vid staketet, hvilket under vindens tryck böjde sig hit och dit som en orm. Och så kom regnet eller vattnet, hvad man än skall kalla det. Den ena vågen efter den andra svepte öfver tak, öfver gård, fält och allt.

Den, som ej varit med om en verklig regnstorm på västerns slätter, kan ej göra sig en rätt föreställning om detta storslagna skådespel. För den, som ser det för första gången, är det minst sagdt, hemskt.

Charli gick till fönstret och blickade ut. Som ur en ångspruta kom vattnet mot rutan och trängde in mellan bågarne. Det fräste som en kokande kittel, och då och då gaf ett långdraget, ibland dubbelt, skarpt sken, ljust som om dagen, med en ännu skarpare skräll tillkänna att man var midt inne i ovädet. Det var högtidligt hemskt. Ibland tittade han sig omkring i rummet, men där förmärktes ingen fruktan hos någon. Det tycktes som om de voro vana vid detta.

Så tänkte han på Lindgren, som var ute i detta oväder och endast i fåfänga ärenden. Stackars karll! Han var dock erbjuden att komma med hem, men han var envis och handlade tvifvelsutän i ren okunighet. I alla fall — stackars karll!

Om en stund saktades stormen och regnet kom mera rätt ner. Åh, hur det öste! Månson gick ut på den öfverbyggda kökstrappan, och Charli följde med. Åh, så kallt det blifvit i hast! Svettig som han var började han nästan att frysa.

“Nå, så har det då äntligen bräckt¹ löst och

¹ brutit.

mor har fått sitt på. Den väntar aldrig för länge som väntar på nå godt," tyckte Månson.

Bang! och så kom där en skräll så det sjöng i öronen en lång stund. Stalltaket lyste ibland hvitt som krita, ibland violett, så blått och så rött och dessemellan svart. Så öronbedöfvande skrällar.

Ändtligen upphörde regnet så småningom, det blef längre och längre mellan skrällarne och blixtarne kommo mer och mer enstaka där ute på fältet. De liknade på detta afstånd stora, glödande jättesträd, med sina grenar spridande sig högt mot himlahvalfvet. En och annan eldgren sträckte sig liksom famlande högt utöfver hela himlabågen. I sanning ett storartadt skådespel.

Vid blixtluset kunde man se stora sjöar här och där, och små rännilar, som hade brådtom att tömma dem. Jorden, den torra, heta jorden, drack och svalkades.

Regnet hade helt och hållet upphört och en djup tystnad inträdde, endast afbruten af det allt mer aflägsna dofva mullrandet. Mellan de trasiga molnen sökte månluset tränga sig fram.

"Detta kommer välsignadt välkommet, om det rätt kommer sent," sade Månson; "undrar just hur långt Lindgren hann, men han kärar inte för annat än sin politik och sitt parti. Nå, låt's gå in, då kallt."

Åh, hvad det var skönt att somna den kvällen! Trött, som Charli var, behöfde han ej länge ligga vaken.

* * *

Arbetet på landet är långt ifrån ensidigt och bidrager i icke ringa mån att vidga synkretsen för

tingen. Inom kort hade Charli satt sig in i och fått mer och mer tycke för landtbruket. Icke var det just meningen att hans framtidsperspektiv skulle på detta sätt begränsas, men så länge han tjänade penningar, hur litet det än var, och framför allt så länge han ägde ett hem, så bråskade det ej med California-resan till den okände rike släktingen. Det hann han nog alltid med.

Det var en söndagsmorgon i September. Man hade gjort sig i ordning att fara till kyrkan i den lilla byn. Månson höll just på att spanna för.

"Här är rum för dej mä, Charli, om du vill gå mä," sade han.

Ja, det ville han visst. Han hade ju lofvat mor att gå i Guds hus, men hittills hade tillfällena härtill varit ytterst få. Nu ville han se hur det tillgick i en svensk luthersk kyrka i Amerika. Hans föräldrar tillhörde annars egentligen "de frie" där hemma och voro mycket religiösa. Charli snyggade upp sig på bästa sätt, och i de svenska kläderna, nätta och rena, såg han så smått herraktig ut.

Mor Lina var nästan liksom lite stolt öfver deras "hajerd hän"¹ och bemötte honom både med aktning och vänlighet.

Änni hade i dag klädt sig riktigt smakfullt, men ett tjockt brunt flor, skylande både hatt och ansikte, fördärfvade hela tillställningen, tyckte Charli, men det skulle ju så vara, alla fruntimmer tycktes ståta med detsamma. Han tänkte inte på att landsvägsdammet gjorde det nödvändigt.

"Undrar hvem som di ska få te plä² i da," sa mor Lina. "Ja tycker missi Larson kunde gärna ge upp te va orgenist. Ho är ju sjuker för jäm-

¹dräng. ²spela.

nan och kan inte tenta¹ tet änni²ha, när ho ä så klen. Om dä bara ble nån bessnes³ mä di spelning, Änni, så kunde du nog plä di däre psalmera, men du tart för fort. Charli kan visa dej han. Psalmer ska tas långsamt. Är inte dä så, Charli?"

"Åh jo, dä nog sannt, men Änni spelar ju psalmerna all right där hemma, tycker jag. Hon är väl lite rädd, men det går nog öfver, och hon har ju en utmärkt röst," svarade han.

"I ska få se att prästen kommer nog och vill ha'na te plä i da, och gör han dä, Änni, så får du inte va baki⁴ som du va sist, så mycke så du vet dä. Dä gick ju all right, vet ja."

"Nässeri! I dag gör ja't aldrig. Dä nå jus⁵ te tisa⁶ mej heller," sa Änni.

"Hvarför inte i da?" sa Månson.

"Nässeri! Aj oänt!⁷" och hade inte det bruna floret varit i vägen, så skulle man sett att hon rod-nade starkt.

"Åh, ja vet," sa mor Lina. "Ho ä bäsfull⁸ för Charli."

"Dä all right, tala inte om'et, för ja göret inte änni²ha."

"Om det är för min skull, så för all del låt inte mig hindra," sade Charli. "Jag tycker ni spelar utmärkt och sjunger likaså."

"Se där nu," sa Änni, "Charli sa en gång att ja fick gärna kalla honom du och dä har jag gjort, men nu sa han ni, eller hvad dä var; är dä rätt dä, ma?"

"Nå, har I kommit öfverens om'et, så ska han säja du, annars låter du bli."

¹ sköta. ² i alla fall. ³ allvar. ⁴ trilsk. ⁵ inte lönt. ⁶ pocka. ⁷ nej, jag vill icke. ⁸ blyg.

Månson började småskratta.

"My gunnis, hva I ha blitt på stajl,¹" sa han; "sånt tänker jag aldrig på och jag vill på inget vis hörta² nåns filings³ mä dä."

"Det har ni heller aldrig gjort, mr Månson," sade Charli, "men jag visste ej om det passade att säga du till er dotter."

"Jo bevars, Charli, ho ä inte bättre än andra, och stuck upp⁴ har vi aldrig varit; "men," så vände han sig till Änni, "vill prästen att du ska plä, så gör dä du, Änni."

Man hade hunnit fram till den lilla kyrkan och där voro ganska många skjutsar redan. Den lilla klockan i tornet började helt gällt sitt "ding, ding." Flera farmare kommo för att skaka hand med Månson och utbyta tankar om ett och annat. Så blef Charli presenterad till höger och vänster, men de unga, hans jämnåriga, drogo sig liksom skygga undan.

Mor Linas aningar hade nog sin goda grund, ty där var prästen redan och talade med Änni. Charli drog sig ditåt, och så snart Änni fått syn på honom, sade hon med en lätt bugning:

"Reverent Fred, mit⁵ mister Johnson."

Han kände en mjuk, kall hand i sin varma och såg in i ett ansikte, som nästan förrådde lidande. På en främmande, strängt grammatikalisk svenska sade pastorn:

"Jag håller just på att öfvertala miss Månson här att sköta vår orgel i dag. Vår organist är sjuk, och miss Månson har hjälpt oss förut, men det tyckes vara omöjligt. Hon spelar bra, och vi hafva verkligen ingen annan att vända oss till. Mr

¹ fina. ² såra. ³ känslor. ⁴ högfärdiga. ⁵ möt.

Pastor Fred.

Johnson har väl ingen makt öfver henne, så han kunde hjälpa mig att bedja?"

"Nej, det har jag visst inte, men kunde jag spela- lika bra som hon, så låte jag ej be mig mer än en gång."

"Wäll, jag ska göra de bäst aj kän.¹"

Inne i kyrkan var söndagsskolan i full gång. Framme vid altarringen gick af och an en liten gubbe och mumlade för sig själf, som det tycktes. I handen hade han en "lilla katekes" och var i full fart med att för ett tjugu- eller trettital barn på sin gottländska dialekt förklara tredje budet. Det var svårt att få något sammanhang, men ordet sabbaten, med särskild tonvikt på mellersta stafvelsen, hörde man flera gånger upprepas. Ett och annat engelskt ord kom med understundom, såsom all right, uppstårs,² fixa³ och plä,⁴ men något sammanhang var omöjligt att få, tack vare den främmande dialekten.

Ändtligen kom pastorn; en bön för söndagsskolan lästes, och så sjöng man en psalmvers. Härmed var söndagsskolan avslutad och den egentliga gudstjänsten skulle börja.

Änni satt redan vid orgeln, och fast hon rodnade betydligt, gick det rätt bra. När man så tog i och sjöng, gick det förträffligt. Under afsjungandet af sista versen gick pastorn för altaret.

Pastor Fred var en lång, spenslig man på en 30 å 40 år. Han såg icke frisk ut. Då han började läsa, kunde man af prästkragens dallringar se att han var mycket nervös. Det blef så tyst och besynnerligt i en hast, och Charli började tänka på

¹ mitt bästa. ² öfra våningen. ³ laga. ⁴ leka.

5.—*Charli Johnson.*

Sverige och — jämföra. Pastorns utdragna monoton var tillgjord, främmande, och verkade nästan frånstötande.

Visst hade det på sätt och vis varit ett tvång för Charli att, så länge han gick i skolan där hemma, åtminstone vissa söndagar bevista gudstjänsten, men han hade alltid respekterat det djupa allvaret, den högtidliga mässan, och han hade med värma deltagit i den sköna psalmsången. Nu kändes det nästan som ett gäckeri med allt detta — inte riktigt gäckeri heller, utan ungefär som då man ser ett barn vårdslöst handtera en mycket vacker vas.

Som råga på Charlis sårade känslor sjöng prästen mässan. Rösten var sprucken och därtill sjöng han ur ton, fräckt som en sjöman. För att dölja sina känslor måste Charli böja sig ned i bänken. Han undrade om det fanns en enda själ som led mer än han. Hur skall man kunna begära, tänkte han, att den, som ej hyser någon respekt för den ädla sångkonsten, skall ha i ödmjukhet uppfattat sitt kall som en Herrens tjänare eller skall af hjärtat kunna utöfva detta sitt ansvarsfulla kall. Så undrade han om denna mässesång var obligatorisk. I så fall var han ju ursäktad, annars . . . Och så trasslade Ånni upp sig på orgeln med nästa psalmvers. Nå ja, med sådan sång i öronen var hon ursäktad, om noterna dansade rundt.

Ändtligen var altartjänsten öfver, psalmen sjöngs och predikan började.

Det var rysligt svårt att göra sig fri från det intryck, mässesången gjort, och det dröjde en god stund innan Charli kunde komma med.

Texten var lång och handlade om den blinde mannen. Hufvudpunkterna voro många.

“För det första, hvem var denne blinde man?”

Och så kom en oförsynt kritik till höger och vänster. Alla voro blinda som vågat hysa en egen tanke, en egen uppfattning. Vetenskapen var blind. Själfständigheten var blind; och då hela registret var genomgånet, borde hvar och en inom hörhåll vara öfvertygad om sin egen blindhet, så vida man för öfrigt gjorde anspråk på sundt förnuft.

Charli ville dock ej på vilkor, trots nästan en hel timmes öfvertalning, känna sig öfvertygad, i all synnerhet som han såg hurusom flera af gubbarne nickade och sofvo. Att ett djupt, lugnt mörker för tillfället omtöcknade så väl deras andliga som lekamliga ögon kunde ej nekas, men — hvem skulle väl egentligen hålla dem räkning härför?

Så fick man en lika dräplig harang om fariseernas knot. Helandet hade skett på şabbaten. Fariseerna knotade. Hvilka voro då vår tids fariseer? Först fick gamla Sveriges modärna prästerskap sin beskärda del. Såsom de enda därtill passande ha dessa tolkat skriften på sitt eget vis och med sina fariseiska hugg tagit bort hvad de ej precis velat ha, som deras judiska fäder. Så fingo de fria sina klatschar och så de syndfrie och så igen vetenskapsmän och lärde, ja — alla andra.

Tiden hade gått, och någon vidare slutledning kunde ju ej hinnas med, utan några salvelsefulla, osammanhängande fraser fingo som hastigast avsluta det hela.

Så återigen det där stela, främmande svenska språket inför altaret. Charli tänkte ofrivilligt på den vackra altartjänsten, som han varit van vid därhemma, och häpnade öfver det sätt, hvarpå man förvrängde stafvelse för stafvelse. Det lät tillgjordt,

falskt liksom sången, och när slutligen samma sväfvande, skärande molltoner uppmanade till bön, kände han sig hågad till allt annat utom just detta.

Föga anade Charli att en dag som denna hade för de flesta varit det länge drömda idealet, realiseradt till punkt och pricka. Icke heller visste han att pastor Fred, med ytterst ringa kännedom om Sverige och dess kyrkliga förhållanden, kommit till Amerika i unga år och i dag trodde sig ha gjort sitt allra bästa. Det var inte alltid han mässade, minsann. Denna sång var det dock som inte ville lämna Charli utan ringde i öronen sedan man kommit ett godt stycke på hemvägen.

”Säja hva di vill, men en bra präst ha vi allt ändå,” sa Månson. ”Han kipa¹ sej så stret² etter texten och en ska aldrig höra’n kicka,³ hvarken på den ene eller den andre. Här är nog di som inte tritat⁴ honom änni to godd,⁵ men en ska aldrig höra då minsta i hans pritching.⁶ Jag vet det finnes präster som kickar på dom som går te körka för di som stannar hemma, och jag vet då di som drar fram bå då som har och inte har häppnat⁷ på predikstol’n. Ja likar⁸ Fred, di få sen säja hvad di vill.”

”Jäs,” sa mor Lina, ”men han kunne allt kvetta⁹ lite förr än han gör. Di sitter och blir så slipia¹⁰ te slut så di nickar den ene värre än den andre. Ja’ tror du börja å nicka go min te slut själfver, far.”

”Nässeri, men ja følger mä bra möe bätter när ja blunnar liksom.”

Ett litet fnittrande från Anni, och så kunde

¹ håller. ² regelrätt. ³ klaga. ⁴ behandlat. ⁵ för väl. ⁶ predikan.
⁷ händt. ⁸ tycker om. ⁹ sluta. ¹⁰ sömniga.

Månson själf med bästa vilja i världen inte låta bli att dra på mun.

"Jag kärar inte," sa Änni, "bara han låte bli te sjunga då han sjunger ensam. Inte kan ja plä'et och så sjunger han inte i ton.¹"

Nu hade Charli fått sympati, och det liksom lättade. Han tittade så vänligt på Änni och kunde inte låta bli att med ett småleende gilla hennes uppfattning.

"Väl, då ska så va," sa mor Lina, "och då inte alla präster som ha varit åsatta klockare; han gör så godt han kan. Var det te torsda han lyste på ungdomsmiting?²"

"Nå, om torsda åtte dar," sa Änni, "å de ha satt mej an de prågram³ för soid riding,⁴ men jag gör't inte."

"Hvarför inte?" frågade Charli.

"Hvarför ska de ha en te göra då en inte kan ett al?⁵ Där ä plänti⁶ som har gått te skol i gamla lannet, och när di läser så låter då rätt, för di vet hur, en ann vet inte änta då rätt eller kresit.⁷ Tili Pärson, den ska di allti ha te läsa på engelska, och ho kan soid mö bätter än mej."

"Åh, shäm⁸ åt de, tös; hva säger du, kan inte du soid," sa mor Lina, "som har gått te soid skol hvarenda sommar och hör aldrig annt än soid så långer dan ä. Är du för go te läsa svenska, när di vill ha dej tet? Du ä la inte dum heller. Då en pis⁹ i Augustana,¹⁰ som du kan läsa, och om du inte säjert rätt, så kan Charli hjälpa dej. Hi nås.¹¹"

Det var svårt för Charli att hålla sig för gap-skratt. Han lofvade att förhöra Änni och hon

¹ falskt. ² ungdomsmöte. ³ på programmet. ⁴ svensk läsning. ⁵ alls. ⁶ nog af dem. ⁷ fel. ⁸ skäms. ⁹ stycke. ¹⁰ tidn. Augustana. ¹¹ han kan.

skulle säkert läsa svenska, fast — både mor och far hade glömt det språket, tänkte han för sig själf.

“Jag har några svenska böcker i min koffert,” sade han; “kanske vi kunna finna något där. Jag har Tegnér's samlade arbeten och Fänrik Ståls Sägner.”

“Ä di relidjes?¹” frågade mor Lina.

“Ja, en del af Tegnér är nog af allvarsamt innehåll, och för resten är väl svensk skönlitteratur passande vid ett ungdomsmöte, skulle jag tro.”

“Jäs, mäbi,² men här var en student för ett par år sen som läste om ‘Döden ve juta,’ eller hva då var, och då ble ett fasans trubbel³ om då. Då va visst om nå krig eller så, och se dikensa⁴ kicka och sa att snart ställer di te mä bå sjä⁵ och annat i körka.”

“Såå — ja, får man inte läsa ‘Döbeln vid Juutas,’ så vet jag inte annat än du får läsa ‘Gud, som hafver,’ eller kan du den, Änni?” sa Charli.

“Jäs, bevars, ho kan bå den och andra,” tyckte mor Lina.

“Om Charli går mä ska vi ha honom te läsa en pis på svenska,” sa Änni. “Gör du det, Charli?”

“Ja, då ska jag, men jag hör ju inte dit och så kanske de kritisera, om jag inte läser ur en religiös tidning.”

“Nå, för all del, di kärar inte,” sa Månson. “Då bara Pit Carlson, han ska alltid vara så importent⁶ och basi⁷. Se han ä liksom hjälpepräst. Finge han inte vara då så starta⁸ han nog e körka för sej själf. Då en del folk som ska antingen regera eller ruinera. Pit har försökt och bräcka⁹ upp vår

¹ religiösa. ² kanske. ³ bråk. ⁴ diakonerna. ⁵ spektakel. ⁶ viktig. ⁷ styrande. ⁸ började. ⁹ upplösa.

församling mer än en gång, när han inte fått sitt på, och han har varit hos pastorn flere vänner och skulle haft ut sina pappers, men så har di fixat upp 'et igen. Vore jag präst, så hade jag låtit'en gått för länge sen. Men Fred ä bra på då viset, för han juser¹ politiks² och flattrar³ Pit lite smått och kaxar'n,⁴ och så blir det bra igen. — Jag ser vi får kompani,⁵ jag undrar just hvem då kan vara hemma på gårn . . . Åh, då Löfstedts, jag ser då på hästa . . .

“Hallå, Löfstedt, du måtte hatt brådt ifrå körka!”

“Wäl, ja gick lite tidigt för ja kör kälten,⁶ och han är inte så säker, när då andra hästa ikring 'en. Godda, Månson! Då så länge sen I va när oss, så ja sa te kvennfolka i dag att vi går te Månsons i återmedda, för annars kommer di aldrig och ser oss.”

“Hvar ä dina fruntimmer då?” sa mor Lina och tittade sig omkring.

“Jo, di gick in och gjorde sej själfva hemma,” sa Löfstedt.

“Dä hva ja likar te sel! Änni — eller Charli, spring ner i pastert och se om kräka har plänti vatten, jag har te gå in och ta mot kompani. Då ska ja säja var nå te rart då. Usch, en blir så dösti⁷ på råden⁸ . . . Åh, käre I mänsker, I riktigt surprajsar⁹ mej, men då va roligt att I kom. Om jag nu bara hade nå najst att trita¹⁰ er på, men I får tat som vi hart . . . Änni, sätt på boilern. Då va en välsignad präst te kipa på länge, och så skulle han ju va baon¹¹ te ha Änni te plä i dag

¹ använder sig af. ² diplomati. ³ smickrar. ⁴ vänslas med honom.

⁵ främmande. ⁶ följungen. ⁷ dammig. ⁸ vägen. ⁹ öfverraskar.

¹⁰ bjuda. ¹¹ tvungen.

igen. Missi Larson är ju sick i bädd.¹ Å då nån som har hört hur ho ä, stackarn? Hur gammal ä då beben² ä? Har di nån som hjälper sej?"

"Nå, ja vet inte," sa missi Löfstedt, "men han har inte haft nå särskildt te göra i sommar, utan har fått vara hemma själf. Då all right, för då då väl då inte fattigt för dom ett tal.⁸"

"Fasa stajl I har satt på Minni, missi Löfstedt, ska säga mä då va ett najst drässatyg. Har miss Edberg måkat⁴ den drässen?⁵"

"Jäs, vi hade ju den pättern⁶ sen i fjol vi va i Linken,⁷ och så sa ja te miss Edberg att hon kunne gärna ta i håll mät. Å ho ä minsann så gla när ho får en jobb,⁸ så hon låter inte be sej två gånger."

"Åh, ä då inte väl att vi fick oss lite regn! Har I sett att gräset försöker å komma fram lik-som? Ja tror vi få grönt i pastera än, men pa, han bara gör fönn⁹ å mej."

Det blef ett slamrande med grytor och kastruller, fat och tallrikar, och snart såg det ut som riktigt kalas på bordet.

"I ä då afel,¹⁰ missi Månson, te svänga. Ja sa te Löfstedt att vi bara kommer och ställer te bader,¹¹ men så sa han att ä di i körka, så få di inte tjäns te badra nå vidare. Ja ser I har ställt er hajerd hän,¹²" sa mrs Löfstedt.

"Yes, han kom här.¹³ Han skulle ha gått te Omaha, hade han figgrat¹⁴ på, men pa ville inte låta'n gå. Då ä en redi arbetare, och han ä villig och händi på alla vis. Då enda som faller sej lite svårt förn ä mjölkninga, men han hinner la lära

¹ sängliggande sjuk. ² den lille. ³ det minsta. ⁴ sytt. ⁵ klädningen. ⁶ tyget. ⁷ Lincoln. ⁸ arbete. ⁹ skojs. ¹⁰ vådlig. ¹¹ besvär. ¹² dräng. ¹³ hit. ¹⁴ tänkt.

sej. Han ska visst ha nån rik släkting i California eller där ute, men då ser ut som han likart¹ här. Undrar hva gubba gör, som inte kommer in. Jag har en ajdi² att di ä redi³ för dinner⁴ när som helst."

Och så satte man sig till bords.

"Dä änna som allt hade fått lif på nytt," sade Löfstedt.

"Säja dä," sa mor Lina. "Kora ha tatt te mjölka, så en vet knappt hva te göra å allt. Jäs, dä ett välsignadt köntri,⁵ för får en bara regn, så har en allting. Hjälp er själfva nu mä hva som ä, så än I snälla . . . Änni, du får inte glömma pajen. Hva va dä Charli kalla dä på svenska?"

"Pastej."

"Dat så? Ja visste inte di hade nåt sånt i gamle lannet," sa mrs Löfstedt.

"Jo, för all del, och käk⁶ också."

"Hva hette dä då?"

"Tårta."

"Åh, var dä tårta! Dä hörde jag talas om. Dä skulle di visst haft på brölloppet, när kamrerns Annette ble gift, men aldrig fick en annan eller vi, som va kämmen, se såntdära och lika godt va dä, om en bara fått äta så mö grofbrö en velat, men dä va klås⁷ många gånger."

"Ja," sa Charli, "men alla behöfde väl inte lida nöd; vi hade alltid nog hemma hos oss."

"Nå, bevars," sa Löfstedt, "men hårdt⁸ va dä för många på våra trakter. Min far hade ett torp under Grefbäck, och vi va åtta barn. Hur gubben gick i land mä allt, när vi va små, har alltid vart

¹ tycker om det. ² idé. ³ färdiga. ⁴ middag. ⁵ land. ⁶ med hårdt k. ⁷ smätt. ⁸ svårt.

e pussel¹ te mej. Sen vi ble stora och kom ut i näberhodden² va dä ju allrajt, men ja mins aldrig att ja såg far mer än när han låg och sof om söndarna. Mor fick göra allt arbetet och dä var plänti te guo på. För husavara och en liten potätepätch³ inte större än Månsons stäbeltak⁴ och så en lika stor pätch⁵ råg fick far min ligga fram på herrgåln året om, snart sagdt. Hade han gjort allt det arbetet på denna säcksjen, så hade han vart milljonär te minstingens. Men dä ju inte te tala om. Dä skulle så vara: dä va ju tidens sed. Jag hör dä ska ha tjänsat⁷ där hemma mä, fast dä går slå.⁸”

“Hur länge har mr Löfstedt varit här i Amerika?”

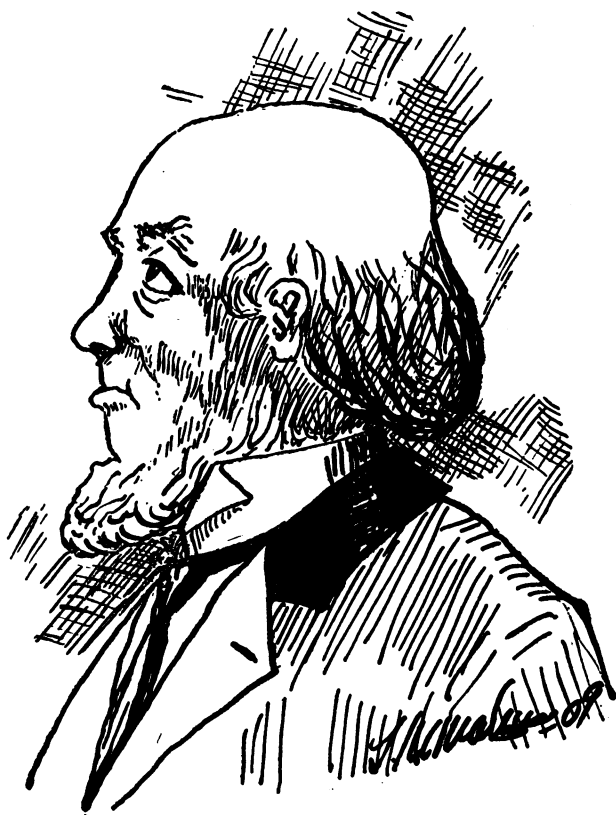
“Jo, jag kom samma år som Månson. Låt mä se, dä va '59 på hösten ja kom. Du kom ju på våren.”

“Jäs,” sa Månson, “och dä va inte stort bättre här då än dä va hemma.”

Efter middagen fingo gubbarne fram sina pipor. Flickorna, Änni och Minni, slog sig ned vid orgeln och hjälptes åt att traktera med sång och musik. Där voro så många främmande stycken och sångerna på engelska. Charli tyckte, för sig själf, förstås, att det var både enkelt och barnsligt. Noterna kunde de nog bra, men det var ju ingen mening i något, endast tomhet, för att inte säga rent ut dumhet. Han bad dem spela och sjunga någonting svenskt. Det kunde de ej, visste knappt om det fanns något förutom sånger med andligt innehåll eller psalmer. Jo, Gubben Noak kände de till.

Charli hade några små svenska stycken i sin

¹ gåta. ² grannskapet. ³ potatisland. ⁴ stalltak. ⁵ stycke. ⁶ section, 640 acres. ⁷ ändrats. ⁸ sakta.

Pit Carlson.

koffert, om de ville försöka? Yes. Och så försökte man. Det gick någorlunda, och så fick han ta fram fiolen, man stämde ihop och det gick riktigt bra.

"Vi får ha hit ungdomen en kväll," sa Månson, "och ha Charli te plä för dom. Han kan, han. Tänk att en aldrig fick lära sej något när en va ung. Då liksom lite hetfullt.¹"

"Kunde jag spela så," sa Löfstedt, "ä ja rädd farmen finge ta kär å sej själfver. Hvem ä dä, som kommer? Nu får I mer kompani. Då Pit Carlson. Undrar just hva han är ute i för bissness.²"

Nils Månson gick ut att ta emot. Fiolen kom i hast bort, och så blef man bekantgjord igen.

Carlson var en liten gubbe, slät som en skål i hufvudet. Ett tillgjordt högtidligt drag lämnade honom aldrig.

Före honom kom hans gumma, lång och imponerande, med en mycket hvass näsa. Ögonen foro granskande hit och dit. Glasögonen sutto långt ned på näsan, och då hon talade till en, tittade hon alltid öfver dem. Därtill hade hon hakpåse och var mycket viktig.

Det blef i hast så tyst och stilla.

"Hvart tog tösera vägen?" sa mor Lina.

"Näver majn,³" sa Nils.

"Jo se vi ha kommit hit i ett församlings-ärendet," sa Pit Carlson. "Mor var och såg missi Larson på moron i dag, och dä ser inte ut te bli bätter där, och så säger ho sej bestämdt ifrå spelunga i körka. Så va vi hos pastorns te midda och dä egentligen han som sändt oss hit. Han skulle gått själf, men di fick annat kompani."

Här föll mrs Carlson in:

¹ förargligt. ² affär. ³ bry dig ej därom.

“Gå du rätt på saken, Carlson, och säj hva vi vill, och då att Änni ska åta sej orgelnistplatsen, åtminstone te stämma.”

Änni kom; det blef dryftadt hit och dit, men fast hon nekade i det längsta fick hon slutligen ge med sig.

“Vore jag inte så gammal,” hade mrs Carlson sagt, “så skulle jag själf ta läxer och lära mej spela, bara för att göra slut på allt detta trubbel.¹ Ä då inte prävåking,² när en har en så najs³ och mägörlig pastor, att en aldrig ska få ro för den här välsignade spelninga. Och du, Änni,” sade hon med en viktig skakning på isterhakan, “borde vara glad att du får tjäns.⁴”

“Ja ska ta kär å orgeln tess di får nån annan,” sa Änni, “men för godd⁵ tar ja aldrig platsen,” och så fick man ändtligen slut på detta ämne.

Gubbarne kommo ihop i ett hörn och gummorna i ett annat.

“Ja töcker då minst sagdt oförståndigt utå Fred te lägga sej i polletiks,” sa Carlson. “Han hade sagt te Lindgren för nära dar sen att han kom aldrig te supporta⁶ Brown i höst ve läcsjen,⁷ och då skulle’n aldrig ha gjort. Han bör vara sätisfajd⁸ mä sitt, han har nog te tänta te.⁹”

“Aj de nå,¹⁰” sa Månson, “om en kan kalla då te lägga sej i politiken. Ja va bjuden te kakusen¹¹ nere i din gråv,¹² men ja va inte där och ja tänker Fred va inte där håller. Ja sa te Lindgren stret ut att ja kom aldrig te ge Brown min våt,¹³ men då va allt, och då kan du inte säj att ja har lagt mej

1 elände. 2 retfullt. 3 snäll. 4 tillfälle. 5 stadigt. 6 understödja. 7 valet. 8 nöjd. 9 ombesörja. 10 jag vet inte. 11 förberedande möte. 12 dunge. 13 röst.

Missi Carlson.

i politiken för då. Å då inte just de sām¹ mä prästen? Låt du Fred vara, Carlson. Han ä kär-full och inte så kvick te mäka misståks² som du tror. För resten, så mycke måtte la en präst ha te säja att han får tala om hur han ämnar te våta, och som han inte kan våta på mer än ett vis, så ä han ju baon³ te hörta⁴ motparten, då säger sej själf⁵.”

“Ja, men ‘pröfva hvad som godt är,’ säjer aposteln, och då inte bara i andligt, utan han menar nog i det världsliga också,” tyckte Carlson.

“Ja, te mej ser då ut som hade han då gjort,” sa Månson.

Det här förstod inte Charli ett dugg. Han tog sin hatt och gick ut.

Han tänkte på hur intetsägende allt detta var för honom. Hade de inte något viktigt att sysselsätta sig med utom arbetet? Han kände det som hade han kommit hundra år tillbaka i tiden. Den ende af dem, som egentligen hade lite reda på sig och den värld han lefde i, var ju Månson, och det var ju ej så mycket han visste. Han undrade om detta folk någonsin i en långt aflägsen framtid skulle bli i behof af någon rent andlig föda, eller om det materiella skulle draga dem allt djupare ned i okunnighet. Genom den kyrkliche ledaren vågade han ej hoppas eller vänta något.

Ute på ett fält förde några ungdomar ett förfärligt oväsen med att spela boll. Charli stannade en stund och lyssnade. De talade ju engelska, men rätt och ohyfsadt kom slangspråket, här och där uppblandadt med grofva eder. Han tänkte på denna

¹ på samma sätt. ² göra misstag. ³ tvungen. ⁴ sära, trampa på tårna.

ungdoms framtid. Han hade träffat skolläraren i byn, en svensk för resten, som hette Oscar Lundberg, och undrade om han skulle kunnat komma in i andra klassen där hemma, så okunnig var han. Och hans svenska var ju under all kritik. Nå ja, han var född här i landet, så hvad kunde man annat vänta?

Så tänkte Charli på modersmålet och hur länge det skulle kunna bibehålla sig här. Så länge de unga ej fingo annat än rent andliga saker att läsa på svenska, skulle språket snart dö ut af sig själf. Luthers lilla katekes, hur bra den än är, var icke skrifven för att inge kärlek eller ens smak för det fosterländska språket. Troligtvis ljuder den bra mycket bättre på grundspråket, tyskan. Han hade redan lagt märke till att Änni, som gärna läste, aldrig haft tillfälle att ens titta i annat än rent andliga böcker på svenska språket, och hon tycktes ha en stor respekt för all svensk läsning. Visserligen funnos i hemmet andra svenska tidningar, men de rent andliga skulle läsas högt, och då fick man alltid en så högtidlig min att det var långt ifrån trefligt.

Han påminde sig hur han själf i sin barndom tvingats att sitta stilla och se allvarsam ut under det någon läste högt ur en stor bok, som han aldrig förstått, men att det var predikan för dagen, det visste han. Så hade han heller aldrig själfmant sedan dess satt sig under detta tvång.

Det värsta var att all svensk läsning betraktades med liknöjdhet af det uppväxande släktet, man tog inte upp det själfmant, inte ens nyhetstidningarne. Han tänkte på dessa tidningar och kom till den slutsatsen, att om svenskan fortlefver i en kom-

mande generation, så skulle dessa allmänna tidningar med sina nyheter, sina intressanta berättelser och små skämtstycken ha största krediten härför; ty, tänkte han, finge man aldrig annat än religion på svenska i så väl tal som skrift, skulle det gå hastigt, ja mycket hastigt att döda språket.

I tidningarne hade han sett att i de större städerna hade man försökt sig på små teaterstycken på svenska och höll svenska aftonunderhållningar med deklamation och sång, uteslutande på modersmålet. Där, tänkte han, kommer språket att lefva längst, ty där visar sig ett verkligt kraf, ett behof efter språket själfvt såsom sådant.

Folket här gjorde det föga hvad språk de använde, och stundom tycktes det ju som om de själfva ej ens visste hvilket språk de begagnade. Kunde det dock finnas kvar någon gnista af kärlek till det kära svenska språket? Om han skulle göra ett försök och se, om det fanns en möjlighet att hos de unga fostra intresse för och hos de äldre återväcka kärleken till svenskan? Här fanns ju en ungdomsförening. Nå ja, vi få se, tänkte han. Som experiment kan det inte skada . . .

Efter "supper" kom åter fiolen fram och Änni och Minni sjöngo därtill. Charli hörde att Minni Löfstedt hade en liten vacker altröst, och själf sjöng han bas. Fattades bara tenor, så skulle man kunna sjunga i stämmor. Löfstedts pojkar hade nog röst, men "di skulle ju hänga ute i pastera och plä bal¹ när di hade nån stund," sa mrs Löfstedt, men hon skulle i alla fall säga åt dem.

Tänk, om man skulle kunna få ihop en sångkör! Jo, det skulle vara något, det. Här funnos

¹ spela boll.

många, som hade röst, och metodisterna hade länge haft "koajer¹ i si körka."

* * *

Det led mot November och det blef politik i luften. Kom man in i byn, så talades politik. Kom någon och hälsade på, så var man snart inne i en eller annan politisk fråga. Månson ville inte ha med det att skaffa, men det skulle bli stormöte i skolhuset, och för att icke stöta sig med grannarne, gick han dit.

Charli, som aldrig bevistat ett amerikanskt politiskt möte eller hört en diskussion i dessa frågor, följde med till skolhuset.

Utanför huset skrånade en hop halfvuxna pojkar omkring en bastrumma med endast ett skinn, men detta fick tjänstgöra för två och bearbetades af alla krafter.

"What is the matter with Brown? He's all right!" skralades och skälldes till höger och vänster.

Charli undrade om man lössläppt alla statens idioter för att med sitt skrån ställa politiken till rätta.

Framme vid lärarens bord satt en mörklagd, mager och blek man.

"Dä Brown," hviskade Månson.

Strax bredvid satt Lindgren med en min så viktig, att det såg ut som om landets väl berodde på honom. Alla tycktes vara svenskar och Brown den ende amerikanen ibland dem. Vid dörren stod Kron och grinade.

Så steg Lindgren upp.

¹ kyrkokör. ² hvad är det fatt med Brown? Han är all right.

“Ledis än gentlemän.¹” Charli såg sig omkring, men där fanns ingen kvinns-person i denna samling, så vidt icke någon kommit förklädd. — “Länge har republiken och demikraten vart ve styret i vårt kaonti. Vi har mä täxer² och annat fått kännas ve’t och vi håller ju på å bli uppättna utå margetskompanier³ och andra kapulister.⁴ Dä på ti, go vänner, att vi vaknar upp och tar ut vår rajt.⁵ Detta är ett fritt köntri och vi behöfver inte ligga och vara slevs⁶ under hvarken den ene eller den andre. Nu har vi fått en kändidät, som inte bara lofvar utan kiper⁷ hva han lofvar, en kändidät för pipels parti,⁸ och han kommer nu te ge oss en liten upplysning i koästjens åf tedä,⁹ mr Brown.”

En stormande applåd hälsade denne och det dröjde en lång stund innan det blef så lugnt att han kunde börja.

Med en blid, nedlåtande min, som om han ämnade tala till småbarn, steg han upp och vred de hvita händerna.

Charli förstod engelska ganska bra och kunde följa med någorlunda.

Först kom en smickrande harang om svenskarne och huru de slagit sig lösa från nöd, tvång och elände i det gamla fattiga Sverige, men här funnit en fristad. Och så hvilka dugtiga farmare dessa män voro och hvilka utmärkta tjänarinnor deras kvinnor visat sig vara. Hans mor hade en gång haft en svensk “hired girl,¹⁰” hvilken var den bästa hon någonsin haft, så att han visste hvarom han talade.

Charli ville gå ut, men Månson höll honom

¹ Dame och herrar. ² skatter. ³ lånebolag. ⁴ kapitalister. ⁵ rätt. ⁶ slafvar. ⁷ håller. ⁸ folkpartiet. ⁹ dagens frågor. ¹⁰ piga.

kvar. När pojkarne därute skreko sitt: "What's the matter with Brown?" hade han velat högljudd svara: "Han är ett fäl!"

Så kommo dagens frågor, om tull och frihandel.

"Hvarför blir du fattigare för hvar dag? Vet du? Vet du? Tullen är det! Allt hvad du har på dig är belagdt med tull, allt hvad du ska ha i dig är belagdt med tull — och blir inte detta land fritt från tullagen, så stå vi snart inför en annan fråga, viktigare än tullfrågan, då blir det fråga om revolution. Vi ha slagit oss lösa från oket under England och kung George, vi ha gjort slut på slaveriet, låt oss nu slå oss lösa och fria från tullen, om det rätt skulle betyda inbördes krig."

På detta sätt dundrade han så att gubbarne hvarken kunde stå eller sitta stilla.

När han ändtligen på ett älskvärdt sätt tackat för det förtroende dessa hans vänner visat honom, och med tillgjord patos och darrning i rösten avslutade att han nu skulle gå hem till sin älskade moder och omtala, hvilket härligt uppdrag han fått af dessa nobla svenskar, då kände Charlis harm inga gränser.

Det blef skallande applåder, och så började man ropa på "spitj" från lite till mans.

Diken Petterson, en snål, grinig gubbe med mössan lite på sned, steg upp och gjorde en förtviflad ansträngning att på engelska säga något, men hade han inte blandat in ett och annat svenskt ord här och där, så hade nog hela härligheten gått förlorad.

Han instämde med den förre talaren, och "hade vi länge nog varit under ett herra- och kongaväld i gamla lannet, så vi visste nog hva vi hade te göra,

Diken Petterson

i all synnerhet som denne häringa Brown var en folkets man . . . ”

Man började ropa på Nils Månson — Månson — Månson! Han ville gå ut, men man motade honom. För de flesta var det, tack vare Lindgren, bekant att han ej var med om att invälja Brown, och så ville man så här offentligen tvinga honom att bekänna färg. Han formligen föstes fram till bordet. I en hast blef han allvarsam. Han vände sig till sina grannar, höll upp högra handen och begärde tystnad.

Han bad om ursäkt att han ej var så hemma i engelskan som den förre talaren mr Brown och skulle helst vilja tala till sina vänner och grannar på ”vårt eget språk.”

”Jag vill dock att mr Brown ska höra och förstå hvart ord, så då inte blir missuppfattning, och är då någon som inte tycker om hvad jag säger, så kom ihåg att jag ville inte, utan ville helst dra mig undan.

”I veten, vänner, att för två och ett halft år sen var här en agent, som sålde åskledare.”

Härvid kom han att se på Brown, och denne skiftade färg.

”Nå ja, då var ju rätt och på sin plats, men kanske I mins att Johnson i trea, min närmaste granne, ja, han är här själf, fick i stället för sju dollar, som då var sagdt, lägga ut ett hundra sju. När han köpte skräpet ville han betala kontant, men fick till svar att kompaniet inte gjorde affärer på det sättet, utan var han tvungen att skriva på notan. I minnens allt hur mycket besvär vi alla hade med att hjälpa Johnson och andra mä för resten att få tag på skurken, men ingen visste hvar

han fanns, och banken här kollekerade.* Jag plöjde på min åker den dagen han var framme hos Johnson, men där satt en i vagnen nere vid vägen och väntade medan han var framme vid gården. Som I vet går mitt gärde ända intill vägen, och då jag kom dit ner, såg jag hvem som satt i vagnen, och det var just denne här mister Brown. Vi ha försökt på alla sätt att få tag på den där uslingen ifrå Östern, men förgäfves. Nu kanske mr Brown," och så vände han sig mot denne, "vill vara så snäll och tala om åtminstone hvem denne er reskamrat var?"

Det blef så tyst, och Lindgren blef arg. Han började skrika om kampanjetricks¹ och att det inte var fär² te dra fram saker som inte kunde bevisas.

"När han vill ska jag bevisat," sa Månson och gick.

Det syntes tydligt att hans ord gjort verkan. Utanför kom diken Petterson till Månson och sade:

"Ä då inte då ja har töckt att då samme en som va mä den däre svindlarn. Ja ble ju bit³ på tretti daler, ja. Tack ska du ha, Månson!"

På hemvägen sa Charli:

"Det var det bästa ni gjort på länge, mästern Månson."

"Nå," sa denne, "ja ville inte, men di tvinga mej."

Att hans ord haft verkan visade sig vid valet några dagar därefter. Brown fick stanna hemma.

* Sann händelse.

¹ knep. ² rent spel. ³ lurad.

III.

Ensam hemma. — Hur andra ha det. — Ungdomsförening. —
Sångkör. — En naturpoet. — En rolig gubbe. — Skörd. —
Ett intressant bref. — Hos Wård.

RESAN till Iowa hade åter börjat komma på tal, och snart hade man kommit öfverens om att lägligare tillfälle kunde aldrig yppa sig. Mor Lina lät sy nytt och ordnade värre. Charli fick sina instruktioner, och fastän hela gården på en gång kom under hans omvårdnad, kändes det icke så svårt som han först tänkt sig detta. Kreaturens skötsel var det mest viktiga, men hade det inte varit för mjölkningen, så hade det hela varit helt enkelt ett nöje.

Mor Lina gaf sina "orders:"

"Nu står dä en äggabax¹ i källarn, och så snart den blir full, så ta in'en te ståret.² Ta den lille baxen som håller femtan dosen, för länger kipa³ di inte i värmen, om dä inte tjänsar⁴ å blir kallt, dä brukar dä annars göra ve tänksgeven,⁵ å så, maj gonnis, se te att di ä friska, ägga, för ja vill inte

¹ ägglåda. ² handelsboden. ³ hålla sig. ⁴ byter om. ⁵ tacksägelsedag.

ha Ajsaksen¹ te tro att ja vill tjitan² med nära spoj-
lata ägg; dä har ja aldrig gjort. Turkisera⁴ säljer
vi inte förr än te kresmes,⁵ så fida⁶ dom plänti.⁷ Å
för all del se te att kräka har plänti. Dä ä nästan
som ja änna ville less ve, när ja tänker på dom. . .

Så kom man i väg.

Det blef i hast så besynnerligt ensligt där ute
på farmen. Charli gjorde till punkt och pricka allt,
som blifvit honom ålagdt, men han räknade dag-
arne.

Tacksägelsedagen kom och gick.

Då han en dag var inne i byn med äggen,
träffade han Kron.

"Hvarför kommer inte Kron och hälsar på mig?"

"Åh, ja visste inte om dä går an. Du ä ju så
hajtän⁸ å dej, har ja hört."

"Såå, men det är då fel, Kron. Hvem har
sagt det?"

"Åh, dä la bara pojka som ä jålles,⁹ tänker ja;
du ska ju ha tösa, å dä hårdt¹⁰ för dom te daj-
jästa,¹¹ kan tänka."

"I så fall veta de mer än jag, för jag har då
aldrig haft en så'n tanke; för resten är hon ju bara
barnet ännu. Låt henne vara i fred, hvad de säga
om mig gör ingenting."

Det kändes nog litet förargligt att inte få gå
fri {för skvaller, i all synnerhet som han ej själf
gifvit minsta anledning därtill. Antingen var mor
Lina eller Månson själf eller ock båda med, då de
voro ute tillsammans, och han hade hållit sig på
mattan, det var då säkert. Men för sig själf erkände
han att det blefve ett godt parti för den, som en

¹ Isakson. ² lura honom. ³ skämda. ⁴ kalkonerna. ⁵ jul. ⁶ fodra.
⁷ duktigt. ⁸ förnäm. ⁹ svartajuka. ¹⁰ svårt. ¹¹ smälta.

gång blefve den lycklige. Aldrig skulle de dock komma på honom med att ha innästlat sig för att tillgodogöra sig det han ej förtjänt.

Kron kom och hälsade på en kväll. Fiolen kom fram.

"Hvarför tar du inte din feddel¹ mä te körka å plär på ungdomsmitingsa?²"

"Det törs ingen."

"Jaså, du har hört'et?"

"Nej, hvad då?"

"Jo, se dikensa har liksom hatt miting³ i töst-het, men då sa va koajet⁴ mä dä, förstås, att om du drar fram feddel i körka, så ska di varna dej, annars ä di ängsjösa⁵ te ha dej te starta⁶ koajer⁷ och så vill di att du ska jäjna⁸ inna metodistera får tag i dej. Se Appelqvist hade liksom sagt att han skulle tala ve dej te jäjna dom. Han ä liksom bas⁹ för metodistera, han."

"Åh, så de ska liksom få mig i band, menar Kron."

"Säj 'du' te mej, dä gör vi alla här alltöfver, och ja lär mej nog aldrig nå annat. Wääl, ja säjer som dä ä, ska en ha nån framgång mät här, så ä en baon¹⁰ te höra te samläs,¹¹ annars blir en hällen som en hedning, ä dä kan du inte äffärda.¹² Ibland ser dä ut te mej att bare di hör te körka, så kan di få göra hva streck di vill, men ja ä ju bara en dum bätsjlare,¹³ så rätt dej inte ätter mej."

"Hör du dit, Kron?"

"Jäs, nog får ja vara mä om expensera¹⁴ allti. Se, diken Petterson ä ja ska vara liksom lite relä-

¹ fiol. ² ungdomsmötena. ³ möte. ⁴ hemligt. ⁵ ifriga. ⁶ bilda. ⁷ kör. ⁸ förena sig med församlingen. ⁹ pappa. ¹⁰ tvungen. ¹¹ någonstädes. ¹² ha råd till. ¹³ gammal ungkarl. ¹⁴ utgifterna.

sjen¹ å ja tog mitt lann som hámstádd² pá samma gång som han, men som ja aldri gefte mä, så har ja skrefvet öfver't pá dom, om ja skulle fall ifrå. Ja skulle ju liksom ha lite hjälp mä vask³ å sånt, men di ä så många så ja reder mä bättre utan. Annars vill nog diken Petterson láss att han ä min förmyndare liksom, fast detta ska vara som di säger ett fritt köntri. Men där nere hos Pettersons ska di ju talas ve om allt, så ja får reda pá en hel del hva dikensa å trustisa⁴ ha för sej."

"Nå ja, men då ska du ju hålla för dej själf."

Ändtligen återkommo de resande och Charli fick beröm i långa banor för det han skött allt så utmärkt bra.

"Då va möe äggapenga då blett," sa mor Lina, "och du har inte gjort änn pá håltá bröt, som ja baka. Maj gunnis, du har la inte gått här hemma å starvat⁵ dej själf.⁶ Åh maj, så händit di hart pá andra platser! Söster mi, rätt ute pá köntrit,⁷ hade bara te vri pá en fasset,⁸ så fick ho vatten, hårdt eller saft,⁹ hvilket ho än ville. Då va visst nån sorts prässjer¹⁰ di hade, och di hade bädtubb¹¹ mä kallt och varmt vatten, och ja, gamla människa, va stört baon¹² te bada mej; ja har inte vart i vatten så stor ja vart sen ja va tös där hemma. Ja, då sanning, ja kan inte annat än grina när ja bara tänker pá't."

"Där skulle en haft Kron," sa Charli.

"Ja, han bledde där inte länge," sa Änni.

"Och nu har vi bestämdt att Änni ska dit te våra. Di ha hajskol¹³ så najs,¹⁴ där di får lära

¹ släkt. ² enligt lagen om egna hem. ³ tvätt. ⁴ kyrkorådet. ⁵ svält. ⁶ dig. ⁷ landet. ⁸ kran. ⁹ lent. ¹⁰ pumpinrättning. ¹¹ badkar. ¹² tvungen. ¹³ högskola. ¹⁴ utmärkt.

sej plä på piäno¹ och dräsmäking² och allting, och pa har gett mä sej. Di ska visst ha svensk skole på andra platser, men ja tycker dä nå jus.³ Di blir ju mer och mer Åmeriken.⁴ Hos söster mi va dä knappt lönt te tala soid,⁵ di svarte på engelska än-niha,⁶ och barna vet ja knappt om di kunne. Hörde du dom säj ett svenskt ord, Änni?"

"Nå, ja tänkte aldrig på't."

"Men ja ska säja di va på stajl,⁷ ja änna fila tjip,⁸ när ja titta på Änni. Men dä ingen reda mä våra stärkepara.⁹ Står inte Ajsakson¹⁰ och bräggjar¹¹ att han har de letest¹² i allting, och så när en kommer ut, så är dä bara ålfäsjen¹³ och atestajl¹⁴ allti-hop för länge sen, men ja fick en bok mä mej mä pätterns¹⁵ i som ja ska visa'n. Ja kärar¹⁶ inte om han rätt blir mäd.¹⁷ Väl, borte ä bra men hemma ä bäst. Ju bätt!¹⁸ Och det dröjer inna vi ger oss ut å travla¹⁹ igen. Ja längta hem ifrå förste dan å pa han gick där å såg lessen ut. Di hade hva di kalla ledis ed²⁰ en dag och där va latts²¹ å fina ledis.²² Åh maj — och di kalla Kari för Kät. Ja, dä lät så kresit. Ja bara leddes hem ifrå allti-hop, hem ville ja å hemma ä ja."

* * *

Det var redan långt lidet på hösten och man höll på med att så väl hemma som i kyrkan styra till jul. Det hade gått bra för Änni som organist, och så hade man försökt sig litet med körsång under ledning af Charli, som blifvit medlem af både ungdomsförening och församling. Allt hade gått så

¹ piano. ² sömnad. ³ fäfängt. ⁴ amerikaniserade. ⁵ svenska. ⁶ lika väl. ⁷ fina. ⁸ kände mig liten. ⁹ handlande. ¹⁰ Isakson. ¹¹ skräflar. ¹² nyaste. ¹³ gammalmodigt. ¹⁴ ur stil. ¹⁵ mönster. ¹⁶ bryr mig ej om. ¹⁷ ond. ¹⁸ var så säker. ¹⁹ resa. ²⁰ damförening. ²¹ många. ²² damer.

regelrätt och naturligt, så det var alls ingenting märkvärdigt. En del af de ledande drogo sig litet smått för den där fine svensken och en af de mest framstående farmarsönerna, Victor Carlson, var nog liksom litet förargad öfver att en så'n där grinharn¹ skulle ta ledningen i allt. Charli låtsade sig ej märka detta utan gick lugn sin gång, och snart hade han deklamerat så väl "Pojkarne" som "Lotta Svärd" och andra icke religiösa stycken. Carlson hade nog sagt att det var knappt på sin plats att dra fram lättsinniga saker, som dessa, i kyrkan: Det var ju bra och på sin plats i skolhus och så, men kyrkan var Guds hus . . .

"Det är fråga om att intressera ungdomen," hade Charli svarat, "och vill ni ha den kvar bland eder, så låt de unga företa sig sådant som de själfva kunna fatta."

Det hade varit mindre förargligt, om ej pastorn en och annan gång hade låtit honom förstå att detta var ett djupt religiöst folk, och man måste vara mycket försiktig och icke ge ungdomen afledare, som drog uppmärksamheten från det enda nödvändiga.

Charli nämde något om bollspel på söndagen och om hur mycket bättre det vore att lära sig sjunga fosterländska sånger och läsa svensk skönlitteratur.

Nå ja, det kunde ej förnekas, men — man måste vara försiktig . . .

Så kom jul. Man hade hunnit få till stånd en kör, som efter omständigheterna sjöng enkla julsånger tämligen bra. Gummorna voro förtjusta öfver att så där se sina söner och döttrar deltaga i

¹ gröngöling.

sådan musik, och det var inte utan, att Charli fick en och annan vink om att han gjort ett mästerverk. Han hade i hast blifvit en riktig storhet i det lilla samhället, och mor Lina var belåten.

”Sa ja inte dä att Charli biter¹ bå präst och dikens, när dä blir frågan om edikäsjen.² Kan dä gå bra i längden så ä dä funnit.³ Carlson har ju alltid mäkat⁴ så mö't å sin Victor, och blir inte han jälles⁵ så better'a.⁶”

Man hade anordnat en större ungdomsfest nyårsdagen, och där skulle man visa hvad man dugde till. Icke blott de unga utan äfven de äldre hade uppmanats att delta i programmet.

Pastor Fred började det hela med ett föredrag om ungdomens förvillelser, och innan han hunnit sluta, var man fullt öfvertygad därom att ungdom och brottsling vore liktydigt, så vida inte församlingen komme emellan och skyddande toge hand om det uppväxande släktet. Så en deklamation på engelska och så åter ett tal till och om ungdomen. Denna gång var det diakonen Pit Carlson som ore-rade. Först kom en lång svada om hans eget förflutna, hur han lidit och kämpat mot frestelser, men hur han alltid gått segrande ur striden. Han hade tydligen sett hur den onde sökt helt oförmärkt smyga sig in och förleda till ett och annat, men han hoppades att det ljus, hvori de stodo, snart skulle drifva honom på flykten. Och så fick Charli sina slängar om världsligt prål och sånger, som fängslade sinnet, men var för öfrigt ett gift för de ungas själar. Han darrade på rösten, gubben, och

¹ öfverträffar. ² bildning. ³ besynnerligt. ⁴ gjort. ⁵ afundsjuk.
⁶ är jag färdig att slå vad.

en och annan blick, kastad som hastigast mot pastorn, fick uppmuntran, och han fortsatte en lång stund.

Därpå kom en sång af kören. Det gick utmärkt och det kändes nästan som om talet verkat tvärt emot hvad Pit Carlson ämnat. Mrs Carlson var blossande röd af förargelse, och sonen Victor pratade högt där nere vid dörren.

Nästa nummer var en dialog på svenska, återgifven af två halfvuxna pojkar. Rodnande af blygsel och tittande under lugg framsade de sina stycken så meningslöst, tyst och osammanhängande som de gärna kunde. Innehållet var någonting mindre än enkelt.

Så åter en sång, och festen afslutades med ett litet poem af andligt innehåll, bra ihopsatt för resten och uppläst af författaren själf, en liten fryntlig farmare. Charli undrade, om det verkligen var möjligt att den där lille gubben satt inne med så stora talanger, och utkommen kunde han ej underlåta att påminna härom, då han träffade Ågren, så hette poeten.

"Sä," sade denne, "jag har ett poem som jag skref för några år sedan, som heter 'Barndomsminnen.' Jag har aldrig vågat läsa i kyrkan, för då ju inte relidjes,¹ men vill han se't, så ska jag ta't må nån gång."

Jo, det ville Charli visst, men hvarför inte läsa det högt? Det skulle ju bli ett bra nummer på nästa program.

På hemvägen tyckte mor Lina att de aldrig haft ett så "najst ungdomsmiting förr. Håller du på, Charli," sade hon. "så blir Pit Carlson kresi."²

¹ religiöst. ² utom sig

Han var ju så äksajtader¹ så han kunde ju knappt stå still, och får du missi Carlson ätter dej så blir då ändå värre. Ja vet inte hva då tar åt prästen, han liksom ägriar² mä dom. Ja kan inte se hur han kan. Sto inte Victor å mäka nojs³ som en riktig fool⁴ nere ve dörra. Sånt kan aldrig prästen vara mä om.”

“Åh, det är mindre viktigt,” sa Charli. “Men är det möjligt att den där lille Ågren skrifvit de där verserna själf?”

“Han, jäs, han kan dikta som en riktig präst när han sätter te. Då inte många mitings utan han har skrifvit ihop nån pis. Ibland sänder han ett och annat te nuspäpersa,⁵ å di printar’t,⁶ så då ä inte utan att dä maontar⁷ te nåt.”

“Nästa gång vill han visst ha mig att uppläsa ett poem, som han skrifvit. Jag tycker dock han borde läsa det själf.”

Änni gladde sig särskildt åt att sången lyckats så förträffligt. Uppmuntrad af denna början tog man i på allvar och snart hade man en duktig kör och sjöng icke blott rent andliga, utan äfven lättare fosterländska stycken och sånger.

Det blef snart ett bättre förhållande mellan Charli och Pit Carlson. Man hade träffats och fått språkas vid. Charli hade visst ej velat göra intrång. Ehuruväl han insåg hvad Carlson menade, så trodde han att ungdomen kunde samlas lättare, om de själfva finge ett verkligt lefvande intresse i hvad de företogo.

Nästa möte kom, och innan programmet väl hunnit börjas, stack Ågren ett stort fullskrifvet ark papper i handen på Charli. Denne böjde sig ned i

¹ upprörd. ² håller med. ³ förde väsen. ⁴ dumbom. ⁵ tidningarne. ⁶ trycka det. ⁷ är värdefullt.

bänken och läste. En och annan gång sneglade han bort mot bänken där Ågren satt. Var det möjligt? Kunde den där lille anspråkslöse gubben hysa alla dessa vackra tankar? Charli hade hört sig före och visste, att Ågren tidigt hade lämnat Sverige och att hans skolbildning varit ytterst knapp. Här var en naturpoet, som inte blott rimmade utan skref verklig poesi.

Charli hade tänkt återgifva "Norrlänningens hemlängtan," men då turen kom till honom, steg han fram med det stora arket.

"Jag skulle ha läst ett annat stycke i kväll," sade han, "men har just fått tag i ett poem, författadt af vår vän mr Ågren. Han är visst för blyg att själf uppläsa det. Innan jag börjar, vill jag endast säga att om den anda, som besjälade den, hvilken skrifvit dessa verser, kunde beherska oss litet hvar, så behöfde vi inte höra så mycket klagomål öfver ungdomen. Detta stycke har till öfverskrift:

BARNDOMSMINNEN.*

När kastad ut i lifvets många strider
 Man dignar trött och modfälld under dem,
 Hur ljuft att minnas flydda barndomstider,
 Hur ljuft att minnas då sitt barndomshem;
 Det ger en fröjd, som hjärtats stormar söfver.
 Ett rosenskimmer hvilar skönt däröfver.

Då firar tanken sina högtidsstunder,
 När så den ilar hän till hemmets härd.
 Som barn på nytt jag känner mig därunder.

* Detta poem, författadt af mr C. J. S., upplästes på ungdomsmötet i F—t, Kansas, år 1884, och har han godhetsfullt medgifvit Jess införande här. Tack!—Förf.

Hvart steg är blomsterströdt på denna färd,
 Fast mycket man bland lifvets växling glömmar,
 Man barndomsminnena dock troget gömmer.

Och den, hvars vagga stod i slottets salar
 Bland rikedomar, glans och öfverflöd,
 Hans hågkomst ej mer kärt till känslan talar
 Än min, fast barn af ringhet om ej nöd.
 I hulda armar slötos vi ju båda,
 Och samma sköna värld vi fingo skåda.

Hvad är väl hvilan uppå kungatroner —
 Den eftersökta — emot den jag fann
 Bland yppig grönska under trädens kronor,
 Bland björk och ek, som famnade hvarann?
 Hvad är väl nöjet uti slottets salar
 Mot det, som skänktes mig bland berg och dalar?

Ej fanns musik mer skön för mig att höra,
 Än lundens fåglars glada, friska sång,
 Och tjusadt lyssnade därtill mitt öra
 I stilla sommarkvällen mången gång,
 Ty lika ren och ny var deras skala,
 Och hvarje drill om frihet tycktes tala.

Hvad stadens kvalm och trånga murar dölja
 Var aldrig målet för min barndomshåg.
 Det var till skogens krans, till hafvets bölja,
 Som jag med undran och med längtan såg.
 Hur långt jag än vill forska i mitt minne,
 Naturen fånglat mest mitt barndomssinne.

När första gången jag såg hafvets spegel,
 Som fjärran sammangöts med himlens rand,
 Och dessa stora skepp med hvita segel,
 Som lågo ankrade helt nära land:
 Jag minns det väl, jag slet mig lös från handen
 Som ledde mig, och skyndade mot stranden

Där låg ju, majestätiskt lugnt och stilla,
 Kalmaresund framför min häpnad blick;

Den var ju sann, den var ju ingen villa,
 Den saga som jag ofta höra fick.
 Bland alla intryck detta bäst jag gömde
 Och både dag och natt jag därom drömde.

När se'n jag själf en farkost kunde styra,
 Hur öfverlycklig kände jag mig då,
 Att uti öfverdåd och barnslig yra
 På vredgad bölja stormen trotsa få.
 Hur roligt att få spänna hvita väfven,
 När skummig våg den stänkte högt mot stäfven.

Det gladdde mig att trotsa denna fara,
 Fastän den en och annan lex a gaf.
 Hvad gjorde det? Den skämtade ju bara;
 Mig skrämde icke alls den djupa graf.
 Jag kände mig så fri, så glad i hågen,
 När jag där ensam gungade på vågen.

Men lyckligast jag var, när uppå färden
 Jag landade vid något ensligt skär;
 Då såg i tankarne jag "nya världen"
 Och stadd på upptäcktsresa var jag där;
 Lik en Columbus vann jag ära, rykte,
 Och minst så stor som han jag då mig tyckte.

Dock, vintern kunde ock mig nöje gifva,
 Den var en alltid kär, välkommen gäst,
 När stolt han bredde ut sin hvita drifva
 Och då han öfver sjön sin brygga fäst.
 Han lika ifrigt väntad var som våren
 (Ty minst är hösten tåld i barndomsåren).

Då for min kälke öfver höga branter,
 Från kullens högsta topp ned till dess fot:
 En afgrund gapade från alla kanter,
 Men jag blott log emot dess hemska hot.
 Allt mera djärf jag valde nya höjder,
 Tills kvällen gjorde slut på dagens fröjder.

Men näst seglatsen för den friska brisen,
 Att spanna seglet och mitt lilla skot,
 Mig kärast var den spegelblanka isen,
 Där skridsko spändes uppå öfvad fot.
 Jag for framåt — en storm på lösta vingar,
 Ja, som en örn, som sig bland molnen svingar.

O, barndomstid, kom ofta så och gästa
 Och jaga skuggorna ifrån min själ!
 Bland lifvets skiften är du dock det bästa,
 Och därför har jag dig bevarat väl
 I minnet, och jag skall dig aldrig glömma,
 Jag vill dig djupt uti mitt hjärta gömma."

Därefter sjöng kören "Du gamla, du fria,
 du fjällhöga Nord" och "Du undersköna dal," och
 gummorna togo ett slag med näsduken mot näsan.
 Det kändes som om nytt blod ingjutits i det hela.

Efter mötet serverades kaffe i pastorsbostället;
 förtjänsten skulle användas till nya mattor åt präst-
 frun.

Så kom pastor Fred och tackade Charli för den
 vackra sången och tillade att Carlson blir nog god
 igen.

"Låt Carlson bli hvad han vill," svarade Charli.
 "Hvarför skulle ni frukta honom? Visa honom att
 hans bifall är af mindre betydelse. Är icke ni den
 ledande här?"

"Nå väl, ni känner icke mr Carlson."

Så kom Ågren och tackade honom för det han
 läst verserna så vackert; "se läsningen gjorde att
 det lät så bra."

När Charli kom för sig själf, ville han ej neka
 att hans ställning på visst sätt började bli intress-
 ant. Folket var ju mottagligt för både ett och
 annat. Under sången hade han lagt märke till att

äfven de styfva gubbarne mjuknat upp. De kunde tydligen njuta, om de endast fingo något att njuta af, men det tycktes som om den rätta ledningen fattades dem.

Tanken på California började allt mer försvinna och Charli tyckte att här kunde vara lika bra som på någon annan plats. Så tänkte han på Änni, ej utan en öm känsla, men han slog bort den. Det fattades bara att Nils Månson, för hvilken han verkligen hyste respekt, skulle misstänka honom för att vilja komma åt farm och allt på ett så lätt sätt. För öfrigt voro de ju så olika i allt, så det kunde aldrig bli någon lycka. De skulle ju aldrig kunna sympatisera ens, mycket mindre älska. Nej, han skulle endast tjäna ihop tillräckligt för att komma hem och om möjligt — litet till.

Så en dag kom Johnson i trea och talade om att farmen näst intill hans var till salu. Månson hade kommit ut "i filen¹" till Charli, och hur han nu svängde med att visa sättet och möjligheten för Charli att äga detta stycke land, nog af, omöjligt var det inte. Månson skulle ju stå för det hela, så att det ej var någon risk, och för öfrigt hade Charli intet att förlora, men allt att vinna.

"Dä ligger inte längre ifrå än vi kan tänta² te bägge platsera och inga hus eller improvements³ te ta kär å mä insjurens⁴ eller så. Stort paster för kräka å ett fint höland för resten. Vill inte du, så vill ja, å då lägger ja mej te kvarten."

Ja, det gick fortare än han anat. Han behöfde endast skrifva sitt namn och ge agenten alla kon-tanter han ägde, och det var mycket litet, resten skötte Månson om.

¹ på åkern. ² sköta. ³ byggnader. ⁴ försäkring.

Men nu var Charli fast. Han hade bundit sig vid detta folk, och likväl kände han det icke alls svårt. Tvärtom, det var intressant i högsta grad.

Våren kom och Änni reste enligt aftal till kusinerna. Det var inte alls roligt. Hon hade, om inte annat, åtminstone varit ett intressant sällskap.

Det blef en ifver med arbetet som aldrig förr, och de lugna göromålen förvandlades snart till slit och släp, men detta var Charlis egen skull. Ofta hade Månson sagt att det aldrig gick an i längden te pusja¹ på på detta sätt. Man "hajrade"² Kron att göra småsysslorna, bytte om hästar midt på dagen och fortsatte med arbetet på åkern tills det blef mörkt om kvällarne. Charli tyckte att om han fått hjälp till en hel farm, nog skulle han visa sig värdig alltid. Man räknade af tiden, som åtgick för att se till "Charlis kvart," som hans farm kallades, och dividerade värre, men alltid i den bästa sämja. Ofta tyckte Charli att Månson tog sig själf till skada och sökte på sitt sätt i tysthet godtgöra detta.

Änni skref hem och — hälsade till Charli. Det kändes godt. Innan hon lämnade hemmet, hade hon lofvat att skrifva till honom åtminstone en gång och på svenska.

* * *

Det var en söndagseftermiddag på högsommaren. Varmt och tryckande. Charli hade gått ut för att bese sitt jordagods. Det var nästan som en dröm att dessa vidder voro hans. På en liten kulle stodo några små fruktträd och tvinade, och där var en djup grop gräfd. Troligtvis hade någon ämnat bygga hus där, men åtrat sig.

¹ drifva. ² legde.

Länge stod han där och tänkte. Denna farm var hans egen, visserligen ej betald, men hans namn stod i köpebrevet, och fick han ha hälsan, skulle han nog en gång äga detta utan skuld. Han kände sig nästan rik. Visst var det ett hårdt arbete att plöja och harfva, men det var ju frivilligt, och så fick man ju åka på så väl plog som harf, och allt hade gått bra hittills.

“Jaså, detta ska väl vara min nye granne, kan jag förstå.”

Charli vände sig om och där stod en bredaxlad gammal gubbe och stödde sig på en käpp. Det långa håret och skägget, väl vårdadt och hvitt som snö, såg nästan underligt ut.

“Ja, jag är åtminstone till namnet ägare af den här farmen, men det är också allt. Jag har ju inte något vidare att betala med. Mitt namn är Charli Johnson; jag arbetar hos Nils Månson.”

“Mitt namn är Wård, Anders Wård, och jag bor där nere i backsluttningen. Du är full ägare till detta land, så väl som någon annan; vi endast förvalta det vi tro oss äga — och lycka till! Jag hör på ditt tal att du inte varit här så länge.”

“Nej, jag har knappt hunnit bli varm i rocken än, fast då inte är rätt att säga så, när det är så varmt att en ingen rock kan ha.”

“Kom med mej ner i skuggan!”

Charli följde gärna. Komna nedför den lilla backen, fann man det svårt att tro sina egna ögon. Där låg ett det täckaste lilla hus man skulle kunna tänka sig, omskuggadt af en massa träd af flera olika slag, såsom lönn, asp, valnöt, och så fruktträd i långa banor. Uppe på backen stod en egenomlig väderkvarn och på en liten platå var en liten

Anders Wård.

dammen gräfd, med små afloppsdiken här och där, som kunde öppnas och stängas efter behag. Nedanför i rabatter funnos blommor och grönsaker om hvartannat, men rent och fritt från ogräs. En vacker gräsmatta under de skuggiga träden gáfvo åt det hela ett täckt utseende. Ett hvitkalkadt staket skilde trädgården från den allmänna vägen.

"Ja, här bor och njuter Wård på gamla da'r," sade gubben, "och välkommen i mitt lilla rike! De äro numera få, som gå genom min grind, men så får man ju vara ostörd. Allting kan förnöja, om man bara *vill* vara nöjd. Jag tänker du redan hört talas om den tokige Wård?"

"Ja, mr Månson nämnde en gång att Wård var den ende han visste, som verkligen var nöjd med sin lott, och så nämnde han också något om den vackra platsen. Jag har åkt här förbi några gånger och alltid önskat få tillfälle att göra er bekantskap, men det ser ut som hade man för brådtom i detta Amerika."

"Nils Månson är en af de få, som verkligen förstått mig, åtminstone till en del, och han har aldrig varit elak, annars är här mycket få, som inte ta långa omvägar. Sitt ner! Hur länge har du varit hos Månsons?"

"Se'n i fjol i Augusti."

"Jag hör på ditt tal att du kommer af 'bättre folk,' som man säger."

"Åh, jag vet inte."

"Ja, det vill säga, bättre folk äro vi alla, så vida hjärtat är rätt. Går du i kyrkan?"

"Yes, jag lät skrifva in mig för en tid sedan."

"Det var rätt, jag skulle också gå dit, men det

blefve endast missuppfattning och ledsamheter, och så lefver jag nöjd för mig själf här."

Gubben började visa sina blommor och sin lilla konstbevattningsinrättning.

"Jag arrenderar ut landet nu, sedan jag inte kan sköta allt själf, men den här lilla täppan har jag förbehållit mig. Dessa träd har jag själf planterat, och det växer bra här i backen, bara det får vatten."

"Hur länge har Wård bott här?"

"Jag kom på genomresa med ett sällskap som skulle till California. Min hustru blef sjuk och här stannade vi. Det var på våren '68."

"Är ni då, så att säga, den förste som bosatte sig här ute?"

"Nej, här bodde en irländare före mig. Han hade gräft sig in i backen vid den där lilla platån, där jag har min reservoar. Jag kom från Memphis, Tennessee."

"Då har ni varit i Amerika mycket länge."

"Ja, sedan '57. Det var före kriget, innan politikussarne hade hållit sitt stora blodbad. Jag skulle ju höra till Södern, men kunde inte sympatisera med hvarken den ene eller den andre. Här för resten alltid hyst en viss motvilja för engelsmännen och såg i slafkriget endast en början till den förbannelse, de dragit öfver detta land med sin giriga människohandel. Det är märkvärdigt med engelsmännen. Då det är fråga om affär, så tyckas de totalt förlora fattningen och glömma följderna. Ja, det blir svårt att reda ut den härfva, som de trasslade till. Då var det hårda tider, men strax efter kriget blef det bättre. Jag fick en förmånlig anställning och gifte mig. Gretschen följde mig

hit ut och ligger nu där under den lilla poppeln.”
 Gubben pekade på ett enkelt träkors under ett träd.
 “Nu går jag och väntar på att få följa henne.”

“Hvem sköter om Wård?”

Gubben smålog.

“Kunde jag reda mig då allt detta var en naken vildmark, så tränger jag ingen skötsel nu, då jag har allt hvad jag behöfver. Jag har två kor, höns och kalkoner och min lilla Pärla. Detta med min lilla trädgård håller latmasken på afstånd, och det är egentligen den ende jag är rädd för.”

“Ja, men känner ni er inte ensam?”

“Ensam? Jag har mera sällskap och bättre sällskap än någon annan på flera mils afstånd. Jag har inte blott sällskap, utan jag kan välja så väl detta som samtalsämne. Jag är aldrig ensam, inte ens midt i natten. Kom!”

Charli följde gubben, och denne pekade genom den öppna dörren på ett stort bokskåp, öfver fullt med böcker.

“Ensam,” sa han, “nej; men om du skulle känna sällskapet trist och fattigt där uppe, kom då hit. Här kan du träffa Moses och Luther, Copernicus och Darwin, Spencer och, om du så vill, Svedenborg. Jag har just gjort bekantskap med en ny storhet, som heter Mary Baker Eddy. Den ene presenterar den andre, och så skickar jag efter dem, och för en ringa utgift komma de och stanna hos mig allt framgent. Ibland leds jag efter min Gretschen, men så tänker jag på hur gräsligt hon fick lida af sin sjukdom, och då är jag så glad att det är slut. Hon var af tysk börd, Gretschen, och sin sjukdom hade hon ärft. För kräfte finnes ju intet botemedel.”

Charli gjorde ett slag genom rummet. Det var stort och rymligt men lågt till taket. Rätt fram var en stor spisel, ungefär lika med dem han sett i de gamla bondstugorna där hemma. Enda skillnaden var att skorstenen var lagd utom byggnaden, så att spiseln var jäms med väggen.

"De byggde dem så i Södern," sa Wård, "och det är praktiskt, när vintrarne inte äro för långa och kalla."

En stor, bred länstol med dyna på ryggstödet antydde bekvämlighet. Allt tycktes så rent och fint att Charli undrade hur sådant vore möjligt utan en kvinnas hjälp. På bordet stod till och med en liten vas med blommor uti.

"Ja, Gretschen var uppe tidigt om söndagarne och satte prärieblommor i vatten på bordet," sade den gamle, "och så gör jag nu också för hennes skull. Jag var ensam när hon dog; det är nu tre år sedan. Doktorn, en snäll karl för resten, kunde intet uträtta, mer än lindra plågorna, och det visste vi ju båda, hon och jag. Själf grof jag grafven där ute och var själf präst. Nå ja, så skrämma de också de små för mig än i dag, just därför. Det är inte vigd jord, kantänka . . . Jo, här finnas böcker, så när du vill så kom och läs. Är jag för tillfället inte inne, så ligger nyckeln öfver dörren. Välkommen när som helst, och vill du själf sända efter böcker, så har jag katalog. Du läser väl engelska? Vetenskapliga böcker på svenska äro svåråtkomliga, men engelskan är ett världsspråk och böcker kunna erhållas för litet nog."

Så visade han sin damm och hur väderkvarnen höll den fylld. Gubben hade till och med fisk i sin damm.

"Blomfröna skickar jag efter per post ifrån Östern, och det finnes intet roligare än att se dem växa, sedan de kommit i jorden. Det påminner så mycket om oss själfva och det eviga."

Det började bli sent, och Charli sade farväl. Jo då, han skulle säkert komma tillbaka.

På hemvägen mötte han Carlsons, som kommo från aftongudstjänsten i kyrkan.

"Godd ivning!"

"Hvar har du varit så sent, Charli?"

"Jo, jag har varit här nere och gjort en ny bekantskap. Den här gubben Wård är en intressant man. Han bor ju där nere som en kung i sitt lilla paradis."

Mrs Carlson tog på sig en obeskrifligt sötsur min, som skulle föreställa hälften medömkan och hälften förakt, och så sa hon:

"Por män, por män!¹ Han kommer aldrig te besinning. Han har bortkastat allt, men Herren är ju de dårars förmyndare."

"Såå, jag tvärtom gick och afundades honom. Han föreföll mig att vara en den mest lyckliga människa jag träffat," sa Charli.

"Wål," sa Carlson, "han ä förläst och för resten farlig te såsiåta² må, och ja vill bara säja detta, Charli: Var på din vakt och håll dej på lagom distens,³ då min ädvajs.⁴ Han har ju gått te körka nära gånger, men hans käring va katolsk eller piskepel,⁵ och då va nog då som gjorde gubben lite sne, kantänka. I afärder och bessnes⁶ och sånt har han förstås alltid varit stret⁷ och pålitlig, kårs,⁸ men åddervajs⁹ ä då nog som då kan. Ja har gjort allt

¹ stackars karl. ² umgås. ³ afstånd. ⁴ råd. ⁵ episkopal. ⁶ handel ochandel. ⁷ ärlig. ⁸ naturligtvis. ⁹ annars.

hva ja kunnat, men dä inte nå jus. Han ä lika hårdnackad."

"Jäs," sa mrs Carlson, "vi ha försökt allt, men dä hjälper inte, dä bäst å hålla sej ifrå'n."

"Det var tråkigt," tyckte Charli, "men han ska ju bli min granne, så jag får väl lära känna honom."

"Jäs, dat så,¹ du har ju blett ve kvarten här, men om ja ska säja som dä ä, så ä dä inte nå kaont² mä dädära lannet, vet du, Charli. Dä ligger för ojämnt, å när dä så blir våtår, ä dä för lågt å sankt, å ä dä torka, så blir dä inte nå, men du fick'et la tjipt,³ kan ja tänka. Karnen⁴ ser najs⁵ ut då, men dä vill te att vi får väta snart, annars ä dä slut mä'n. Wääl, löcka te i alla fall, men ha inte för möcke bessnes mä gubben där nere. Go najt!"

Det kunde väl ej vara möjligt att Månson velat kugga honom med det där landet, tänkte Charli. Ah, den där gubben är grinig; för resten hade ingen annan bättre utsikt till skörd, och hvad mer ville man ha för tillfället? Jag ser ingen skillnad vare sig på myllan eller annat, utan synes det vara lika bra som andra jordbitar häromkring.

Jaså, de kunna inte tåla gubben Wård. Han är nog en för hård nöt för dem lite hvar här att knäcka, och det vore ej att undra på om han inte vill umgås med en sådan som denne Carlson, rätt så skenhelig "diken" han är.

Hemkommen omnämnde han för Månson hvad Carlson hade sagt om landaffären, och då småskrattade denne och sade:

"Jäs, dä ska du inte undra på. Se Carlson skulle liksom rå om den där kvarten för nära år

¹Ja, det är så rätt. ²värde. ³billigt. ⁴majeen. ⁵bra.

sen, men då gick ifrå'n. Då han som har plantat buska å diggat¹ gropa där å på kullen. Då lannet va då hårdt för Carlson te ge upp."

"Åh, jag förstår; men hvad ha de här Carlsons emot mr Wård?"

"Jaså, di talte om honom. Wål, gubben har ju sina ajdis,² å så när Carlson ville tala relidjen³ mä'n, så var Wård långt ähådd⁴ å Carlson, rätt så han allt vill hålla sej ikoel⁵ mä själfve prästen. Åsse va ju missi Wård liksom utå annat slags folk, tysk eller va då va, å då ble aldrig nå najst⁶ mella henne å missi Carlson. Då inte utan att di har respekt för gubben då.⁷"

"Jag bara sa' att jag gjort en ny bekantskap, och då varnade de mej för honom. Jag kan ingen fara se i att tala vid den mannen."

"Nå, bevars väl. Gubben har aldrig, så vidt jag kunnat förstå, varit annat än snäll och han gör ingen för när. Di kan gärna låta bli å nåcka⁸ på'n. Blir då nu bara torkevår denna vecka, så tar vi å kuttar⁹ hvetet. Ja har aldrig sett så hävvja hädd¹⁰ som i år."

"Men det är ju grönt ännu."

"Då blir hvitt nu på nära solvänninger ska du se. Hade då inte växt te så i en hast mä din karn¹¹ där uppe, så hade då inte hörtat¹² å kultivätat¹³ den en gång te, men kan en inte på annat vis, så får en hää¹⁴ bort kakelborra¹⁵ i slua där i söre kanten. Om Carlson toge te mä bessnes¹⁶ å pulla¹⁷ upp sin oids,¹⁸ så vore då inte hårdt te hålla slua ren, men så länge han inte kärar, så renner siden¹⁹ in år ätter år. Då nå jus te käxa mä'n heller, då kickar han

¹ gräft. ² idéer. ³ religion. ⁴ styfware än. ⁵ jämnogod. ⁶ sämja. ⁷ lika väl. ⁸ nagga. ⁹ skär. ¹⁰ tunga ax. ¹¹ majs. ¹² skadat. ¹³ skyffa. ¹⁴ hacka. ¹⁵ kardborrarne. ¹⁶ allvar. ¹⁷ rycka. ¹⁸ ogräs. ¹⁹ ogräsfö.

å gnäller om hva han får göra för kôrka å dâ allmänna. Ja har många gånger tänkt att dâ ginge lång¹ lika bra utan Carlson. Vi hade bref ifrå Änni i dag. Kron va på påstafficen.² Ho less ve å vill hem, tösa.”

Så kom skördetiden, och då blef där arbete så det förslog. Först fick Charli “sjacka,³” men så skulle de bytas vid för att han skulle få lära sig kôra den stora själfbindaren. Månson hade nog gycklat litet med Charli, som påstod att de hade sådant i Sverige också, och där funnos nog skörde-maskiner.

“Låt vara att di har nå't ditåt, men dâ different,⁴” hade Månson sagt.

När nu Charli satt där högt uppe och kôrde de fyra hästarne, och hjulen började surra och hvetet föll i jämna, vackra kärfvar, var det svårt för honom att inte ge Månson rätt. Det *var* skillnad. Inte en sten, inte en fördjupning, hela det stora fältet slätt som ett golf, driftiga, raska hästar och ett stridt, rikt hvete. Allt detta var något särskildt intressant, och han insåg snart att jorden här gaf villigt allt hvad man kunde fordra af den.

Hvad det materiella beträffar var intet öfrigt att önska, men likväl — det fattades så mycket. Språket hade han så småningom börjat förlika sig med. Det fanns verkligen ord här och där som passade rätt bra i all sin korthet och — fulhet, och utan att han ens visste hur det gått till, så hade det ena ordet efter det andra, rätt så engelska det var, liksom smugit sig på honom och hängt sig fast. Man sade uppstårs⁵ och nerstårs,⁶ mixa⁷ och fixa,⁸

¹ redde sig. ² postkontoret. ³ sätta kärfvar i skylar. ⁴ skillnad. ⁵ på öfra våningen. ⁶ på nedra våningen. ⁷ blanda. ⁸ laga.

och man kunde inte hjälpa det. Så kom han att tänka på en hel del saker som dessa svenskar hade så att säga på sina fem fingrar. Inte var Manson maskinist, men både han och Kron kände till hvart enda litet hjul på den maskin, Charli nu körde. Och han själf var ju alldeles okunnig i dessa saker. Inte visste de precis hvilket årtal Karl den tolfte föddes, men de hade reda på lagar och författningar som voro af vida mera värde i det dagliga lifvet och i praktiken, men ändock fattades det något — det ideela. Det var nog bra med feta grisar och stridt hvetet, med majs och stutar, men det fanns ju inte ens en skugga af behof efter något högre, något ädlare, något som kunde tillfredsställa hans hunger, hans kraf efter det sköna, och så leddes han vid igen. Arbetet visade sig dock vara en god motvikt, och så gick också detta friskt undan.

När sedan, efter den stora brådskan, det hvita hvetefältet låg där afskuret och stackarne stodo där stora och majestätiska, kände man sig litet stolt och nöjd med mödans stora lön, men denna känsla var i alla fall inte tillräcklig.

* * *

“I da har du mel,¹ Charli!”

“Är det Sverigepost?”

“Nå, dä inte länger ifrå än Ajova.² A gäss³ Änni har krånglat te dädär brefvet, ho lofvade dej på svenska.”

“Jässeri, dä hva dä ä,” sa Charli, och så gick han fram till fönstret och läste:

¹ post. ² Iowa. ³ jag antar.

Karl Johanson.

Käre Herre!

Jag låfvade till att skrifva dig ett bref på svänska språket, men jag haver uppschutat med det så långt jag kan, för jag vet ej hur till att skrifva rätt. Så tänker jag att du vill skratta då du läser och tänka att jag är mycket dum att göra det. Men förgät icke att jag gör det bästa jag kan och vill se till att jag icke sätter ned ett engelsk ord, men jag har ju haft så lite svänsk skol och det språket som min fader och moder bruka kan ingen skrifva, fast det går lätt att tala med. Här talar di icke mycket svänska, men jag talar till Uncle och Änti och de tala med. Jag gick till högskol till June och nu är jag till sömnadskola (är det rätt?). I September vill jag börja högskol igen. De ha mycket goda lärare här och jag är glad till att vara här, men somliga gånger är det långsam till att vara så långt borta från hemma. Jag vill komma hem tänker jag till jul och då kan jag spela lite bättre. Hur går Minni Löfstedt lång med spelingen i körka? Hon var en god del räddare än jag till att börja med. Här går vi till den engelska methodistkyrkan och det är en mycket god man till präst. Han sade mig den andra dagen att om jag skall stanna här ville jag få tillfälle att spela för sitt "Epworth League" (det är inget ord för det, som jag kan finna på svenska), men jag sade honom rätt där att jag var lutheren. Det är likt som de icke tyckte om till att vara svensk här, men jag tänker att man kan icke hjälpa sig själf. Mina cousins akta som att de icke var det somliga gånger. Somliga gånger tänker jag att jag ville håller gå till den svänska skolan i Rock Island, så man skulle

Änni skrifver bref på svenska.

icke höra alltid att man är svänsk. Då jag kommer hem vill jag skrifva långa stycker och så vill du ha till att korrekta mig. Väl du måste icke skratta åt mig, men jag har tagit två timmar till att skriva detta brefvet och jag har till att sluta annars vill flickerna tänka att jag vill skrifva kärlek bref, men det är någonting som jag aldrig gordt någon gång, men jag ville hålla mitt löfte och skrifva svänska, för jag lovade. Det är hårdast för jag tänker på engelsk och då sätter öfver det till svänska. Det är likt som de, som äro från Svärge göra på andra sättet.

Förlåt mig nu, men jag har gordt mitt bästa och jag har icke varit vårdslös.

Kom i håg mig till pappa och mamma och glöm inte Kron, när han kommer.

Med bästa önsksningar

Anna Manson.

P. S. Jag vill säkert vara hemma till jul.

D. S.

Det var intressant att få ett sådant bref. Han läste det högt och rent och för hvar rad han läste steg stoltheten hos mor Lina. När han slutat, snöt hon sig länge och med eftertryck, och se'n sa hon:

“Väl, ho va allti den bäste i klassen i den svenske skolen, å dä kan en se, ho skrifver ju som en präst, tösa, om ja nu ska säjat, fast ja ä mor åt na. Dä va många på våra trakter där hemma som inte skref ett dugg bättre, ja, många skref inte hällta så bra, och ho kan engelska möe bättre. Väl, dä som ja säger, detta ä ett välsignadt köntri, för en kan få bå edikäsjen och annat här. Skrif nu å ge na en fin änser,¹ och säj åt na att ho behöfver

¹ svar.

inte skämmas för ho ä soid. För resten ska di hinta¹ åt na om dä för jämnan, så kan ho gärna komma hem igen. Ä inte ho så go som resten ä dom, ä Karis töser ä lika möe soid som ho. Ja hoppas ja aldrig ska lefva te den dan ja behöfver skäms för hvarken släkt eller näsjenelleti.² Jaså, metodisterna ä ätter'na! Men ho skämdes inte, tösa, te säja rent ut att ho va *luteran*. Ja, dä brår ho på Nils mä, för om näen ä rättfram ä enveten, så ä dä du, far. Men tänk, I människor, om hon finge plä i den stora, najsja körka! Vi va inne där, vi, ä di hade pajporgen,³ möcke större än där hemma i gamla lannet . . . Sicka tö! Ässe less ho ve, dä kan en la höra. Du har te skicka'na nära daler, Månson. Ja bettar dä va inte nå tess mä dä dära grå drässa-tyget⁴ vi köpte utå Ajsaksen. Dä såg ut te mej som dä hade vart bare kätten,⁵ fast nog stö han där och sa att han garanterat allti. Hva va dä ho sa om Räck Ajland? Ja, dä kunne ju vart, men di läser ju mest te präster där, ä dä kunne ho lika gärna gått te Vaho; men vi hade ju Kari ä hennes egna kusiner där borta, ä för resten går dä la te jul, ä dä får ho komma hem."

När Charli kom för sig själf, läste han brevet flera gånger om och stannade här och där och begrundade.

Ett besynnerligt språk i alla fall. Stafningen gick väl an, men formen . . . Det syntes tydligt att hon tänkt på engelska och öfversatt tanken till svenska. Ja, var kanske inte engelskan hennes modersmål, hennes hjärtespråk, och hvem kunde förebrå henne därför? Det var dock något ärligt och redbart i det hela och hon hade visst inte

¹ pika. ² nationalitet. ³ piporgel. ⁴ klädningsstyget. ⁵ bomull.

slarfvat. Nog hade hon lagt sig vinning, det kunde man tydligen märka. Och bestämd var hon: där var hon svensk. Den där prästen hade nog smickrat för att få henne till metodist, men hon hade vetat att tala om hvart hon tillhörde. Karaktär fanns där. Duktig tös i alla fall.

Jaså, hon hade aldrig skrivit kärleksbref. . . Nåja . . . Och så skulle han svara. Ja, det blef väl tid till det också, men inte skulle han förebrå henne för hennes språk, och var hon bäst i sin klass, hvilket för öfrigt var mycket troligt, så borde hon ha uppmuntran. Inte rädde hon för att föräldrarna gifvit henne ett annat fädernesland än deras eget, och inte rädde hon för att detta hennes fädernesland hade ett annat språk, och ej heller var hon skuld till att man inte kan ha två modersmål.

Det hade gått mindre ifrigt med sångkören i kyrkan sedan Änni rest, men då hon en gång kom hem igen, skulle man ta i på nytt.

Charli hade haft bref från hemmet, och de där hemma tycktes vara mycket glada öfver att han kommit i ett så godt hem där borta i den vilda västern. Kanske kunde han på några år tjäna ihop nog för att återvända med ett litet kapital, men — skulle han?

Så en kväll gick han ned till gubben Wård igen. Han ville låna en bok. Ja, det fick han gärna. Charli talade om sitt bref och läste upp det, och så kom samtalet in på språket, som de unga talade och skrefvo här i det svenska Amerika.

”Ja, språket,” sade Wård, ”ha vi för alltid sagt farväl till. Det kommer att fortleva i en eller annan generation, men länge lever det inte. Det är den sanning som historien visat oss för länge

se'n. Man talar inte svenska i Delaware, fastän det en tid stod under kungligt skydd.

“Det ser ut som om vi svenskar ha mycket lättare att byta om än andra nationer. Jag känner tyska, spanska och italienska samhällen, som behålla sitt språk längre, men vi svenskar börja blanda efter en mycket kort tids vistelse här.

“Jag söker hålla mitt språk fritt från blandning med att skrifva lite ibland, och så har jag ej många att tala vid, så att frestelsen är inte stor. Men när jag tänker på dem, som hafva handel och vandel med alla olika nationaliteter, så är det underligt att de alls kunna tala svenska. Det behöfver för öfrigt inte vara bevis på ringaktning för eller brist på kärlek till språket: man är mot sin vilja helt enkelt vanmäktig, och ofta har jag tänkt, då kärlekslösa domar i tal och skrift yttrats om dem, som ej kunna uppehålla sitt svenska språk, att deras största fel begicks, om det skulle kunna kallas fel, då de för alltid vände gamla Sverige ryggen.

“Språket, Charli, är dock en bisak för oss. Är hjärtat godt och tanken klar och ren, så blir nog språket både vackert och användbart, det må nu ha hvad namn som helst. Språket är ju endast ett medel, ett verktyg, och då du står framför och betraktar en skön och storartad byggnad, så beundrar du mästaren och hans underbara skapelse, men du fäster dig mindre vid ställningarne och verktygen, som vid arbetet varit så nödvändiga. Eller om du betraktar en vacker tafla, så är det ej pänslar och färger du först tänker på, om du för öfrigt tänker på dem alls, utan det hela, tanken i kompositionen, mästaren och hvad hans mening varit. Småsinnet tittar efter hur tjockt färgen är pålagd,

och det är också smásinnet, som så ofta stakar sig på språket.

Hvarje människa har sitt eget kära modersmål, och man älskar det såsom sina föräldrar och som sitt fosterland. Men att framhålla allt sitt eget såsom störst är ju barnsligt. Fråga en liten pys om inte hans pappa är störst och starkast, och hans jakande svar bara bevisar att han har ett obegränsadt förtroende till far sin, men det är ju inte alls säkert att han har rätt. Min Gretschen var väl så stolt öfver sin tyska och sin Goethe och Schiller att det var både lust och glädje åt det; du och jag kunna väl inte hjälpa att vi hålla svenskan främst af alla språk, och om inte Änni tycker som vi, så är det helt enkelt därför att engelskan är hennes modersmål, tanke- och hjärtespråk. Och för öfrigt, en sådan blandning som hon fått höra af sin far och mor vill du väl inte att hon skulle kalla modersmål; något fulare kan man väl knappt tänka sig; men, ser du, de stå i en brytningstid och måste försaka. Hvad se'n de olika språken äro bäst passande för, det blir en annan sak. De härligaste, största religiösa sanningarne ha vi fått af judarne, tänker jag, och anglosachsarne ha väl gifvit oss detsamma i politiken. Säg nu att vi nordbor ha bidragit med det vackraste inom skönlitteraturen, så ha vi det något så när på sin plats."

"Hvar komma tyskan och er Gretschen in då?"
frågade Charlie.

"De ha lyssnat på Bach och Händel och Mozart och Beethoven, så det har blifvit stora klunsar i halsen på dem. Allt hvad de tyckas med känsla kunna säga är 'ach!'"

“Hvad anser Wård är det vackraste inom skönlitteraturen?”

“Jag är ju inte fullt neutral, ingen är det, som älskar sitt modersmål, men ingen kan dock mäta sig med våra stora poeter, inte ens Shakspeare, men så är inte engelskan passande precis.”

“Ja, men ni sa’ att språket är en bisak?”

“Jag sa’ att för oss är språket en bisak, men för en konstnär äro material och verktyg af yttersta vikt. Bildhuggaren kan inte göra allt hvad han vill af marmorn. Han får sätta stöttor här och där. Vi tala om skönlitteratur nu, och där är språket af vikt. Håll dig till saken, Charli!”

“Hvad är den största religiösa sanning, som vi fått af judarne?”

Gubben satt tyst en stund och sade därpå:

“Det är mycket, det, men störst kommer dock: ‘Älska din nästa som dig själf.’ När denna sanning blir erkänd och — efterföljes, så ha vi himmel här på jorden.”

“Medan ni är inne på frågan om religion, så förklara en sak för mig. Då nu engelskan är modersmålet, hjärtetspråket för dem, som äro födda här, hvarför envisas man då att ge dem religionens, de viktigaste sanningarne, på svenska, som för dem är så främmande? Hvarför inte ge dem alla dessa sanningar på engelska, på deras modersmål, så att de kunna fatta det med själ och hjärta?”

“Ja, jag har själf undrat härpå. I första hand vill man inte medge sanningen, man tröstar sig med att följderna af det steg, man vid invandringen tog, icke är så vidtomfattande, och så fäster man sig mera vid språket än vid sanningen själf, håller verktyget för mer än verket. I andra hand äro nog

okunnighet och fruktan skulden. Jag läste nyss något i reformationshistorien som på visst sätt belyser detta. Under Luthers kamp mot påfven ville kurfursten af Sachsen ta parti för den förföljde munken, men rådfrågade sig först om honom hos den lärde och vise Erasmus af Rotterdam. Det svar han fick kan på sitt sätt tillämpas äfven här. 'Luther,' sa' han, 'har begått två stora misstag: Han har rört vid påfvens krona och munkens mage!' Du skall finna att de, som ej äro mäktiga att undervisa på engelska, hata detta språk, inte för dess egen skull, men för — magens, och så ställer man sig i vägen af — fruktan, men det hör inte hit."

"Nå, än politiken då? Hvad är det för sanningar vi fått af anglosachsarne?"

"Har du läst frihetsförklaringen?"

"Ja, men inte så noga."

"I så fall läs den noga," sa' gubben. "Jag har den här."

"Anser ni då att vi här i landet ha den bästa styrelseform, som finnes?"

"Nej, nej, min lille vän, vi tala inte om det nu; vi tala om politiska sanningar, och där har du en, du må kalla den social eller politisk, så stor, att då Thomas Jefferson skref de första raderna, var han flera hundra år före sin tid. Vi försöka nog och lyckas delvis följa fingervisningen, men vi äro inte mogna för det och kanske blir det något annat land, som får visa oss sättet. Judarne själfva förkastade ju bergspredikan, och våra penningedyrkande amerikaner ha för länge se'n bortkastat frihetsförklaringen, och den ene aposteln efter den andre söker vända och vrida och tolka den hit och dit, utan att själf begripa den. Men här liksom i språk-

frågan [ställer man sig själf och sina små intressen i vägen och bortskymmer sanningens ljus. Kommo inte puritanerna hit för att få dyrka sin Gud i frihet, och hur gjorde de? Hängde de inte själfva dem, som sökte göra så? Vi gå framåt, men det går sakta. Lefde Luther i dag, så kanske vi finge se reformation inom det samfund, som bär hans namn, för så vidt han inte själf stannat i växten," tillade gubben småskrattande.

"Menar då Wård att han skulle ha tviflat på sig själf?"

"Nej, men han finge åtminstone medge att solen står stilla och att jorden går omkring. Nej, Charli, det finnes intet stillastånd i en lefvande själ. Endast rinnande vatten är friskt. Det måste vara framgång, tillväxt och lif, eller ock tillbakagång och död."

Charli började fundera för sig själf och insåg snart att denne gubbe hade mera vishet än alla de andra inom samhället tillsammans.

Den gamle hade glömt sina blommor och måste ut att se till dem. De behöfde vatten. Charli följde med.

"Jag leds vid lifvet här i Amerika, mr Wård," sade han.

"Det ha vi alla gjort, men det går öfver. Det kännes alltid svårt för fågelungen, när han kommer ur boet och måste lita på egna vingar, men du är ju gamla karlen, vet jag."

"Ja, men jag vill hem till gamla Sverige igen."

"Det finnes nog ingen svensk, hvilken satt fot på denna sidan hafvet, som inte hyst samma önskan, och i de flesta fall medföljer denna önskan hela lifvet igenom. En del återvända också mycket riktigt,

men finna snart att verkligheten är så olika mot drömmen, att man snart kommer hit igen. Skogen har sköflats, den lilla insjön är bortsänkt, det poetiska skimret, som i ungdomens vår förgyllde allt, har bleknat ut till rama verkligheter. Förr hade man släkt och vänner. De ha flyttat eller gått bort, och de få, som finnas kvar, ha glömt bort en, och så står man där och ångrar den brännande lust, som gäckande dref en till främmande kust, såsom han så vackert sjunger, Sehlstedt. Men den här lilla fläcken älskar jag, kanske mest för det jag byggt och planterat allt själf och gjort det till hvad det är, mitt lilla hem. När jag så går upp på kullen och ser soluppgången och tänker på att samma sol sprider ljus och värme öfver dem där hemma, så skickar jag en hälsning, men är nöjd och belåten här. Vore man hemma, så skulle man vara till nytta, och därtill är jag nu för gammal och oduglig, men kanske du kunde uträtta något."

"En gång tänkte jag starkt på att fara hem och varna folk från att resa hit till Amerika."

"Ja, kanske det, du. Det är nog många som både tänkt och gjort så, men jag vill bara säga detta: lägg dig aldrig i den Högstes affärer, ty det lönar föga. Lika litet som det fordomdags skulle ha lönat sig att söka hindra vikingen från att göra strandhugg och landvinningar, lika litet lönar det sig i dag att söka lägga hinder i vägen för svensk man. Och hvarför hindra dem? Ser du några fattighus här kanske? Har du hört talas om någon, hvilken kan och vill arbeta, som svälter eller lider verklig brist? Den tid torde väl komma, då vi få sådant också, men ännu i många år ger jorden be-

p.—Charli Johnson.

tydligt mera än vi här ute kunna förbruka, och om en och annan svensk behöfvande får del däraf, är det ju ej att beklaga.”

“Men landets kärna, ungdomen, lämnar ju de gamla i sticket. Hvem skall till sist göra arbetet där hemma?”

“Arbetet ska’ den göra, som vill njuta dess frukt. När vi lärt oss inse detta, icke blott teoretiskt utan i verklig praktik, så äro många af våra sociala frågor lätt lösta, men som det varit och som vi så gärna vilja ha det, kan det inte gå i längden. Vi vilja njuta frukterna af andras arbete, och det är falskt. Om de, som fått sina hem här, låt vara med möda och tungt arbete, haft den ringaste utsikt att få njuta sitt eget arbetes fulla lön där hemma, så hade de aldrig med rötterna ryckt sig lösa. Hemmet är kärt, och för att bryta sig lös därifrån fordras hjältemod. Man gör det inte vare sig i lättsinne eller förhastande. Det går väl an att kritisera oss, men vi ha alla tagit viktiga steg. Vi svenskar ha också ett medfödt begär efter och anspråk på frihet, och hvarje tillstymmelse till tvång är oss högst motbjudande.”

“Tror inte Wård att värnplikten är förnämsta orsaken till, att så många resa hit?”

“Åh, den borde åtminstone inte drifva flickorna hit, men begäret efter att utveckla sig är starkt hos svensken, och det verkar kraftigare än fruktan för värnplikten. Dock gör det nog sitt till att en sådan tid skall, så att säga, ödslas bort, men här komma vi in på en så’n där stor fråga igen, och jag drar mej för att diskutera den, ty den är svårlöst, hur man än vänder den, och vi få vänta tills vi få uppfyllelse på Esaias’ profetia om svärd och plog.”

“Ja, men tycker Wård det är rätt att den bästa tiden i en mans lif skall offras för inlärandet af en hop dumma tempo och sådant där?”

“Nåja, det kan inte skada en del tölpar, om jag så ska’ säga, att få lära sig gå i takt och se ut som folk, hälsa och göra honnör, men det är inte allt. Sådant skadar inte, men det är inte där, skon klämmer. Grundprincipen är falsk, och fast vi kalla oss kristna, ett mycket missbrukadt namn för öfrigt, så gå vi direkt emot den stora grundprincipen i Kristi lära, kärleksläran, och så att säga direkt öfva oss att mörda och med berådt mod förfärdiga mordvapen, men vi äro inte mogna för Hans lära ännu, hvarken här eller annorstädes.”

“Menar ni då att man skulle helt och hållet afväpna?”

“Vi hade en stor tandlös hund där nere i Tennessee, som höll negrerna på afstånd en tid, men så fingo de nys om att han inte kunde bitas, och då var det slut med hela härligheten. Jag fruktar det ginge så med de små länder, som förgäfves söka hålla stäten uppe. Blefve det allvar af, skulle du få se. Jag stänger aldrig min dörr, helt enkelt emedan alla mina grannar äro ärliga, och det skulle se fint ut, om jag sutte natt och dag med laddad bössa vid dörren; då kunde de med rätta säga att Wård har blifvit tokig. Men att ett helt land och till och med kristna länder göra så, det är på sin plats, och hvad bevisar det? Helt enkelt att vi äro långt ifrån mogna för de där stora frågornas lösning. All frihet måste först komma inifrån oss själfva, och den som hyser fruktan kan inte vara fri. Amerika med sin lilla armé är dock på god väg. En af de största svårigheterna med den stå-

ende armén, Charli, är den olika arbetsfördelningen. De hemmavarande måste arbeta dubbelt för att de, som stå i fält, må kunna lefva, och det är inte alls någon ekonomi; det är slöseri.

”Men jag kommer alldeles för långt in i det där och bara tröttar.

”Jag får lyckönska till den vackra grödan du ser ut att få där uppe på ditt land. Janson, som arrenderar mitt land, sa' att han aldrig sett sådant, hvarken hvete eller majs.”

”Tack! Ja, det ser verkligen bra ut, och jag nästan skäms, när jag tänker på att jag är landägare; men det var ju Månson, som egentligen styrde om alltsammans.”

”Månson är en bra karl, och så har han det också bra ställdt. Han praktiserar: 'leben und leben lassen,' som var Gretschens filosofi. Hälsa honom att jag kommer upp och besöker honom en vacker dag. Det var snällt att du kommer och tittar till mig i ensamheten, och skulle jag trötta dig med mina griller och idéer, så kom alltid väl ihåg att jag vill aldrig öfvertala någon, och sällan vill jag disputeras. Godnatt!”

Det var en rolig gubbe!

Kommen utom grinden vände sig Charli om och tittade nedåt den lilla backen.

Allt var så lugnt, inte en kvist eller ett grässtrå rörde sig.

Ett litet ljus tändes där nere i det låga fönstret, och han såg hur gubben slog sig ned vid bordet med en bok.

Det var som om något visst drog honom till denne gamle. De stodo liksom på samma nivå gent emot de andra häromkring, Charli som lärjunge och

Wård som lärare. Han kände på sig att ensamheten hädanefter ej skulle blifva svår. Inte kunde han kanske följa med i allt, som den gamle sade, men var denne ansedd som tokig, så hade Charli intet emot att bli lika tokig.

Det skulle vara intressant att ta Änni med hit någon gång, då hon kom hem.

Borta i nordväst började skarpa blixtar tillkännage att regnet inte var långt borta, hvarför Charli skyndade mot hemmet.

IV.

Ett "surprise party." — Hur Carlson läste. — Ett gratulations-tal. — Arbetets välsignelse. — Jul på prärien. — En julfest och ett rim. — Mins du . . . — En stämma och en miss-räkning.

EN dag på sensommaren kom mrs Carlson på besök.

Hon var ute i ett mycket hemlighetsfullt ärende och "hymlade" och hviskade värre. Det var pastors-fruns födelsedag och det skulle bli "surprise party"¹ om torsdag kväll, men, åh, hvad det skulle vara tyst . . .

"Jäs, men kära missi Carlson," sa mor Lina, "ä' hela kängregäsjen² invajtader,³ så vet ju snart sagdt alla om'et änniha. Kan en bara hålla töst och se te att inte ho själf, missi Fred, får nos på't, så ä dä la inte så partikeler.⁴ Hva har I tänkt te köpa åt'na?"

"Jo, först tänkte vi på'en launsj,⁵ men di har ju dä, så va dä en del som talte på råckingtjär,⁶ men di har ju dä mä, men ja töcker vi kunne få ihop te ett dajningtäbel.⁷ Vi va där på denner⁸ nu

¹ öfverraskningskalas. ² församlingen. ³ inbjuden. ⁴ noga. ⁵ soffa. ⁶ gungstol. ⁷ matsalsbord. ⁸ middag.

härom söndan, å di va sextan ve bordet, å di feck sätta ett litet täbel¹ breve dä andra, å ho har sagt många gånger att ho behöfver ett stort bord mä fyra lösa skifver i. Ska en nu te mät, så om en ger femti cent på paret så blir dä plänti,² å blir dä pängar öfver, så hörta³ ju inte dä.”

“Jäs, ja är inte vidare inne för surprajspartis, men när dä nu gäller missi Fred, så vill ja inte dra mej unnar; men se nu te att di tar mä sej, om en ska ha nå te äta, så vi inte går där å äter dom ur husa, som vi gjorde sist, för då gänar⁴ di inget vidare på'et. Ja minns för tu år sen, när vi ga pastorn den där afistjärn,⁵ å muddit⁶ å slabbit som dä va den dan så fördärfva di carpets⁷ för mer än ett helt dösen tåcka stola. Ja fila så båd,⁸ så ja fick inte å mej te gå längre än te kitjen,⁹ och där ble ja.”

“Wääl, ska vi ha kaffe å käk,¹⁰ så köper vi kaffet eller kanske vi kunne få dä å Ajsaksen, bå dä å sockert. En käk kan vi snart svänga te mä.”

“Jäs, men vet di andre å dä nu då, så di gör't, äddervajs¹¹ lönar dä ju inte.”

“Jag ska nog låta dom få veta't.”

När mrs Carlson gått, sa mor Lina med inte så lite skärpa i rösten:

“Ja vänner alla surprajser vore så långt pepparn växer! Dä ska missi Carlson ställa te på missi Fred och sen får missi Fred lof å betala igen och så blir dä på missi Carlson kårs,¹² å så far di å fjäsker och gör sej te den ene för den andre, bara för te ställa sej inne, å för då mesta så tar di te dom som inte nida'r't ett tal.¹³ Missi Larson, som har var't sjuk

¹ bord. ² tillräckligt. ³ skadar. ⁴ vinner. ⁵ kontorsstol. ⁶ gytigt. ⁷ mattor. ⁸ var så ledsen. ⁹ köket. ¹⁰ tårta. ¹¹ annars. ¹² förstås. ¹³ behöfva det alla.

och klen så länge, ho får då maj gunnis inga prä-sents.¹”

“Du ä jålles,² mor, för di inte kommer hit. Vänta du, om pärtjen³ blidde full å käringer i en hast, skulle en få höra på annan sång.”

“Nu ska du inte säga så, pa. Di har ju var't här, men hva gjorle di? Di kom pekanes mä en täbelklat,⁴ men så slog Grinlunds pojklömmel ikull parlorlampas⁵ och spojla⁶ den täbelsprädden⁷ och bräckte⁸ sönnner bå glåb⁹ och tjimni.¹⁰ Löcka va han inte satte fajer¹¹ på så mö här va. Dä va ju missi Klas Anderson som mäka upp¹² dä partit, och fick inte ja ge mej ut sen och tigga ihop te ett annat täbelklat åt henne, och för resten kosta den ho fick sjuttifem cent mer. Ja är le ve dom allihop. Den däre humbuggen kunde di gärna kvetta¹³ när som hälst. För resten vet ja att inte prästfrua töcker om dädära själfver. Men när va dä ho sa dä ska bli, om torsda? Maj gunnis, då ska vi ju ha tröskara. Har en sulla sett ett sånt spektakel, att ja inte kom te tänka på dä!”

“Väl, du ville inte gå, och nu har du ju ex-jus,¹⁴ vet ja.”

“Månson! Ska du säga så. Du vet hur dä går om en stannar ifrå. Dä ä en ju osams änta mä den dä gäller eller mä den som mäkar upp'et. Bevare mä väl, en kan la inte tjänsa¹⁵ tröskinga heller; när talte du ve Holm sist?”

“Ja såg Holm i stan i går, och han sa di blir redia¹⁶ te Tärnströms om torsda midda, så movar¹⁷ di på återmiddan å ä här för supper; men blir dä

¹ presenter. ² afundajuk. ³ veranda. ⁴ bordduk. ⁵ förmakslampa. ⁶ fördärfvade. ⁷ duken. ⁸ slog. ⁹ kupa. ¹⁰ lampglas. ¹¹ eld. ¹² ställt till. ¹³ sluta upp. ¹⁴ ursäkt. ¹⁵ ändra. ¹⁶ färdiga. ¹⁷ flyttar.

Pit i Svängen soffer.

regn, sa'n, så ändrar di sej, sa'n, och då tar dä länger."

"Regn, dä blir dä inte nu, en behöfver inte oörri.¹ Jäs, dä som ja säger, ja vänner alla surprajser vore så långt pepparn växer. Ja töcker mrs Carlson kunne va lagom morsk pát, så som bå ho och han bar sej át i söndas åtte dar sen i körka. Du va ju inte mä, Charli?"

"Nå, hva' gjorde de då?"

"Ah, tala inte om dä nu, mor."

"Hva skulle dä göra, dä va ju många som hördet, fast fasa lite folk va där. Jo, se prästen går bort en sönda hvar måne och täntar te västra Nebraska; di kan inte hålla präst där, kan veta. Så ska ju dikensa tjäns äbat² och läsa vanjelt hvar sin sönda, och dä va Carlsons törn,³ och han bar sej át så hela körka for i grin. Först läste'n bå länge och väl, och gubba di slipa⁴ och nicka te höger och vänster, ja, Pit i Svängen han snarka högt, dä då e farli mänska som aldri kan låta bli å snarka när han sofver, han förde ett väsen så en änna kunne ha trott att han goggla sej mä nå't. Nåja, Carlson han läste å läste; rätt som dä va så stante han och börja bläddra å bläddra fram och tebaks i boka, och dä ble så töst så Pit i Svängen väckte sej själfver. Så sa Carlson och ref sej i håret: 'Nå se har a inte stått här å läst rasande vanjel,' och han va rö som blo i fåset.⁵ De hade la gått an och vart allrajt, men så steg ho opp där nere i bänken och knöt näfven åten å töckte: 'Står inte den arme uslingen rätt där och svär te! Ska du säja så fult, Carlson!'" Ja, maj gunnis, en del di grina så di fick gå ut. Prästens pojk, den löm-

¹ frukta. ² bytas vid. ³ tur. ⁴ sofvo. ⁵ ansiktet.

meln, grina så han grät, men Carlson han tog allt reda på rätta platsen, han, så di fick hela predikninga.*"

"Nej, men är det möjligt! Det skulle jag velat höra," sa Charli.

"Dä dagsens sanning, men nu ska di förstås ställa sej in mä prästen, liksom inte han fått vetat. Ja bettar diken Petterson eller Kron gick te prästen mä't så fort han kom hem."

"Wäl, du gör't då inte nå bätter, Lina," sade Månson.

"Ja, jag kan la inte säga ant än som dä ä, och för resten ä han alltid så impärtent¹ och vill stå på prästens plats, så dä va inte för möcke om han fick sej ett näsebränn. Han är minsann inte mors minste gris."

Torsdagen kom, men Holm hade räknat fel, så mor Lina blef allt tvungen att gå på kalaset och både Månson och Charli måste följa med.

Två stora tårtor och en kruka grädde utgjorde förningen, och så bar det af.

Det var redan mörkt då man kom in i byn.

Inne hos möbelhandlaren Jäder skulle man samlas, och där stod ett stort, fint matsalsbord och väntade. Det fattades ännu några dollars, men de kommo efterhand som gästerna anlände. Isakson hade skänkt för femti cents kaffe, men resten hade man måst köpa och mrs Carlson hade själf fått förskottera därtill.

Där ute i mörkret på trottoaren gick Carlson fram och åter med händerna på ryggen och blicken rätt fram. Han hvarken hörde eller såg. Hvarje

* Sann händelse.

¹ viktig, dryg.

gång han kom i ljusskenet kunde man se att han marterades af något särskildt. Kragen satt på sned och rocken var dubbel i nacken, men han märkte hvarken det ena eller det andra.

Ändtligen bar det af. Fyra man buro bordet och två de lösa skifvorna. Snart stod man utanför det lilla herdetjället.

Mrs Carlson knackade. Pastor Fred, uyrakad oeh fin, kom och öppnade.

Med en blick som kunnat smälta järn, och ett bröst, som bultade, stod mrs Carlson där och kunde inte få fram ett ord.

De stora, starka karlarne föste in bordet i för-maket och hela den stora skaran troppade efter.

Charli kom ej längre än i förstugan. Kron stod tätt invid honom.

”Di visste om’et,” sa Kron så tyst.

”Hur vet du det?”

”Ser I inte att di ha movat dajningtäblet, det gamla, ut i kitjen?”

”Jässeri, å di ä findrässada,” sa en liten gubbe, som stod och sträckte på sig för att få se.

Så steg Carlson fram. Toaletten tycktes vara lika oordnad, och innan han hunnit öppna munnen, rusade mrs Carlson fram och satte kragen till rätta, hvarpå hon gaf honom en knuff till tecken att han nu kunde få börja.

Troligtvis var detta ett af de viktigaste ögonblicken i hans lif, och nu klämde han till:

”På lifvets vädjobana där frestaren går som ett rytande lejon, hm, uppsluk . . . och sökande att bringa oss på fall, men där står den ena milstolpen och vinkar go min till — hm — den andra. Vi skola på denna sköna aftonstund samlas här i detta

ljufviga herdetjäll och med hvarandra glädjas och fröjdas, ty vi fira en högtidsdag, en dag som aldrig kommer åter och en dag hvars sol redan nedergången är. Det är vår prästfru. Det är vår kära prostinna och samma goda gäfv, den gäfv som kommer ofvanom, den menas ju också vår käre pastor, ty icke vilja vi skilja dessa kära vänner då de äro ett, ett med hvarandra och ett med oss deras ringa och låga tjänare — hm — (en djup suck). Ja, det är hennes födelsedag och huru lycklig kan hon icke i dag känna sig och hon har fått fira många sådana glada dagar i sin lilla krets och i hemmets lugna vrå. Och dessa vänner, som på dessa anföranden vill gifva ett uttryck af vänskap till vår käre pastor och som på denna aftonstund ville bringa en ringa gärd såsom ett kärt bevis. Och så bad man ju mig ovärdige att bidraga med några små fattiga ord och hvad annat kan jag? Inga tal, käre herr pastor, långt därifrån, men en varm välönskan att det bordet, som vi denna aftonstund bringat såsom en ringa gärd må i glädje och lycka fröjda sinne och hjärta och att det måtte stå fullsatt med alla de fina rätter och såsom en ymnighet på ymnighet få vara alltid för vår käre pastors familj en prydnad och undfägnad och då tänker jag på huru godt det är då bröder bo endräkteligen tillsamman, det är, som en ljufvelig smörjelse, hm. Ja och nu få vi samlas där ute för ett annat ändamål, ty redan nu väntar det sköna kaffet att komma på det fina bordet och vår önskan är att vårt snälla pastorsfolk få stanna här länge och sitta i orubbadt bo vid detta bord med hälsans dyra gäfv och aldrig behöfva fälla en saknadens tår, utan njuta den lycka, som icke världen kan gifva.”

Han hade så när aldrig slutat . . .

Och så kom ett svar från pastor Fréd.

På prästfruns vägnar tackade han för denna stora öfverraskning och talade om huru de blifvit tagna så helt och hållet utan varning (men han sade inte när) och huru fin gåfvan var och hur fint talet var och hur djupt rörd han var och hur djupt rörd hans kära hustru var, och så fick man in det fina bordet i matsalen, och snart var detta fullsatt med läckerheter, och så fick man kaffe med dopp.

Mrs Carlson var inte så glad och upprymd som man haft orsak att vänta. Hon hade genast lagt märke till att det gamla bordet stod i köket och det hade inte tagit mrs Fred mer än högst tre minuter att komma ner, och hon hade på sig blusen med de många knapparne i ryggen, så hon hade inte gjort allt det där på så kort tid. Och så hade ju Carlson stått en lång stund och fumlat utan att ge den minsta vink om hvem som ställt till hela kalaset. Fattas nu bara att mrs Fred skulle misstänka någon annan om detta och kanske Kron och Petterson haft sitt spel med. Och så hade hon fått lägga ut mer än de andra till på köpet. Det räckte inte till sockret, och Isakson hade då alltid varit gnidig. Ja, det var inte hvad hon hade väntat. Men prästens visste nog och förstod, hvilka som voro deras vänner och de verkliga pelarne inom församlingen. . .

Mor Lina fick tag i armen på en liten parvel, som, med munnen full, ja hela ansiktet för resten, af en brun, seg, söt smörja och händerna duktigt nersmorda med samma goda gåfva, sökte med tillhjälp af en sidenkudde frigöra sig från det obehagliga klibbet.

”Sjäm ät dej,¹ Josef, eller hva du heter. Vet du inte bättre än te stå å spajla den najse pillån.² Tocken lömmel te pojk,” och så skaka hon honom försiktigt och så blef det lip och en ond mamma, som sade:

”Kan inte för mitt lif se, hvarför en del ska komma draane mä tjockletkäk,³ när di inte vet hur te mäkan,⁴” och mrs Westblad, som fört med sig den vackra kakan med ett stort hvitt F på brun grund och hittills känt sig riktigt glad och belåten, blef både blek och allvarsam.

Så var det någon som knuffade Kron i ryggen, när han stod med sitt téfat fullt med varmt kaffe, färdig att svälja påtären, och så fick han en hjärtevärmare och grinade och blef arg om hvartannat.

Diken Pettersons pojkar disputerade med prästens pojkar om huruvida Carlson haft rätta ”vanjelt” när han var framme i kväll.

Inne vid bordet i ”parlorn” satt Carlson hos pastorn och beklagade sin förfelade uppfostran.

Det hela var ett så tarfligt och ledsamt kalas som Charli varit med om, och han gick ut.

Därute på verandan sutto Månson, Johnson i trea, Löfstedt och en hel del gubbar och diskuterade dagens frågor. Det hade blifvit någon fnurra på tråden i den lilla byns postkontor, och man var mycket tyst mellan orden. Månson tyckte att om någon var skyldig, så skulle han ha näpst, hvarom inte, hvarför skulle man bråka om saken? Och det var nog sannt. Charli förstod inte ett dugg däraf och hade ingen lust att höra på. Han framställde till Löfstedt några frågor rörande jordbruket; man

¹ skäms med dig. ² kudden. ³ chokladkaka. ⁴ göra den.

kom snart in på mera allmänna ämnen, och så gick denna genomtråkiga kväll ändtligen till ända.

På hemvägen var mor Lina inte vid godt humör. Mili Hult hade stått och "droppat" en najser krim-pitjer¹ och bräckten² i tusen bitar.

"Stora, långa människa, ja tror bestämdt ho gjordet å porpes,³ å missi Örvalls bebi⁴ kicka⁵ ut hela koppen i läppen⁶ påna; ja då va då ett fasans spektakel. För resten då va inget surprajs, då kunne en la se. Va inte då gamla boret uttaet i kitjen? Ho sa nog, missi Fred, att di hade hatt hausklin-ing,⁷ men ja förstot nog hva då va för, och prästen går inte finklädd i hvardaslag, inte Fred. Såg du, Månson, missi Carlson, hur ho nådda⁸ och gjorde sej te och blinka, när Carlson va framme och höll spitjen?⁹" Ho ville, förstås, låta veta att ho mäkat upp'et. Åh, ja vänner att di vore så långt pepparn växer allihop mä sina surprajser."

I sitt stilla sinne gaf man nog mor Lina rätt i detta lite hvar, och Charli lofvade sig själf att det skulle dröja mycket länge innan han gaf sig med i ett sällskap, där man hade så tråkigt.

* * *

Hösten med sina klara, färgrika soluppgångar är nog den vackraste årstiden ute på Västerns prärier, då allt, så långt ögat når, så att säga simmar i en violett dallrande slöja, här och där genombruten af en och annan blixtrande diamant, framtrölad af solstrålarnes reflex från något fönster i

¹ släppt en gräddsniipa. ² slagit sönder. ³ med flit. ⁴ minste. ⁵ sparkade. ⁶ knät. ⁷ husrengöring. ⁸ nickade. ⁹ talet.

10.—Charli Johnson.

nybyggarens lilla stuga. Allt är så enkelt, men dock så oändligt stort, och är sinnet aldrig så litet mottagligt för det sköna, så kan man njuta i fulla drag. De stora majsfälten stå i solskenet gula, nästan hvita, och rödbruna eller nära nog violetta små buskager slingra sig fram där och hvar, utvisande hvarest en liten bäck eller dalsänka letar sig väg; visserligen inga brusande småbäckar, men lugna, tysta, breda vattendrag flyta fram mellan de jämna fälten. Allt är tyst — högtidligt tyst.

Kommer man en sådan morgon med friska, snälla hästar och en stor tom vagn in i ett under de tunga axen dignande majsfält, så häfves bröstet af lif, af fröjd och af längtan till arbetet. När så de stora axen börja taktmässigt dunka mot vagnsbotten och hästarne nypa sig en godbit då och då, så skall man ha ett hårdt hjärta eller vara nedtyngd af sorg, om man skall kunna låta bli att njuta. Äger man så själf tegen och är skörden ens egen, så kommer man bra nära sina önskningars mål. En jämförelse mellan den ofta illaluktande, kvafva och trånga verkstaden och maskinrummet i städerna, de djupa och mörka kol- och malmschakten vid grufvorna samt de öfverordnades rytande befallningar skall nödga en att instämma däri, att farmaren är den lyckligast lottade af alla.

En sådan morgon gick Charli och plockade majs på sitt eget fält. Visst var hylsan kring axet sträf och hvass, men handskarne skyddade bra och en liten krokig stålpryl i högra handsken hjälpte betydligt till att sprätta upp de hvassa bladen. Antingen det nu låg i luften, i arbetet eller i det hela, nog af, han kände sig så glad och lycklig denna morgon. Ibland smakade han på de gula, blanka

majskornen, och det var läckert, nästan gräddsmak, och så tänkte han på hvilken mängd af människor, som skulle kunna lifnära sig, ja må godt af det som växte endast på detta hans fält, och när han så skådade ut öfver dessa milslånga sträckor, som lystes så gulhvita ända bort mot horisonten, då gladdede det honom in i själen att få vara med om att förse allt lefvande med föda.

Han började sjunga, först tyst och i början mera för sig själf, men snart tog han i värre. Han var ju ensam och tegen var hans.

"Hur skönt det är i skogen få i morgonsolens glans marschera," och de tunga axen slogo trumma mot vagnsbotten.

När han kom till slutrefrängen: "och vår är hela jordens ring," så sjöng han inte längre ensam. Gubben Wård gick bredvid och tog i af alla krafter: "Ja, hela jordens ring!"

De sågo på hvarandra en stund. Wård tyckte att Charli hade bra röst och här var den bästa platsen i världen att släppa den lös, för den kunde aldrig göra någon skada.

Charli rodnade nog litet, men gubben hade ju gapat och sjungit, han med, och var således lika barnslig.

"Om någon hör oss två gå här uppe och gallskrika," sa Wård, "så tro de nog att vi blifvit alldeles bindgalna; men vi ha den rättigheten, att då andan faller på oss, få vi sjunga, om vi så vilja. Den där sången har jag inte tänkt på se'n en gång jag var skolpojke i världen. Jag hörde dig sjunga här uppe, och så tänkte jag gå upp och hjälpa till att plocka karn, det är så roligt . . . när man inte

är tvungen, men att plocka bomull i Södern, då man är tvungen, det är inte roligt.”

“Ja, är det inte alltid så, att man arbetar helst i frihet?”

“Jo, naturligtvis, men vi komma inte alltid på vår rätta plats, och många måste hela lifvet igenom göra det de ej ha lust för, och då blir arbetet tråkigt, släpigt och ledsamt, men det gör detsamma, arbetet är en af de största välsignelser vi fått.”

“Då Luther sade att det befordrar hälsa och välstånd, så gaf han oss en stor sanning.”

“Luther gaf oss ej den sanningen, han blott påminde om den. Men en del uppfatta arbetet som ett straff, och ‘du skall äta ditt bröd i ditt anletes svett’ framstår för dem som en hotande slafdrifvare med sin piska. Det är falskt och ur ton med hela naturen. Arbetet är en välsignelse.”

“Ja, men hvad skall man säga om dem, hvilka svettas och framläpa sin tid i mörka, kvafva verkstäder och hvärs hela aflöning nätt och jämt räcker att hålla svält och nöd från dörren?”

“Det är okunnighet och mörker, man går sjäfvilligt i slafveri och kan klaga bäst man gitter, men man är dock alltid själf skuld till sitt elände. Tusen och åter tusentals ‘acres’ ligga ännu obrukade och vänta att någon skall komma och vända fåran. När detta land är fullt så ha vi Australien, och så undan för undan. När behofvet kommer, så kanske man kan bevattna själfva Sahara. Det är mycket litet människan behöfver, Charli, och jorden ger det i fullrågadtt mått. Ja, det är en härlig värld vi lefva i och alls ingen jämmerdal.”

“Men pastor Fred, han påstår att det är bara lidande och nöd, och det värsta är att han kommer

aldrig till något annat; man tyckes aldrig få utsikt att komma ur eländet."

"Ja, vet du, han påminner mig starkt om en gammal flodskeppare jag hörde talas om där nere i Södern. Han for mellan Memphis och New Orleans med en sådan där gammal skofvelbåt, du vet. Det tog mycket ved för de där gamla båtarne, och en kväll när det var mörkt och dimma skulle gubben själf stå vid ratten. De hade skog på bägge sidor, och de som bodde utmed Mississippi-floden högg o ved och sålde till de här skepparne. De brukade få från sex till sju dollars per cord. Nåja, de togo in ved på kvällen, men det var torr och fin ved, så att han var dyr, och när de nu visste att det fanns fullt upp på båda stränderna, så tänkte de att få den billigare på nästa plats och togo därför in bara litet hvarje gång, men priset höll i sig hela natten, och frampå morgonsidan i dagningen var gubben arg för det de inte funnit någon plats där de kunde få billig ved. Nå, då fick han se några famnar ved ligga där vid en brygga och han lade till igen, men nu grälade han värre och prutade. Du kan tänka dig han blef lite förargad, när skogsmänniskan, som fådde om veden, hof upp sin röst och sade:

"Ja, har kafften betalt bra hela natten, så ta sladden som är kvar te hva pris han vill ge!"

"Det blef ett grin åt skepparn, som snott omkring och styrt på samma plats hela natten och bara eldat och bränt ved, men ändå ingenstädes kommit, utan stod kvar precis där han var kvällen förut.

"Så är det ock med en del präster, och Fred, så snäll han än är, bränner mycket god ved, men

han står ändock oafåtligen på samma plats och stampar.”

“Är det därför som inte Wård går i kyrkan?”

“Åh nej, inte just för det. Har du lagt märke till att när en och annan liten lammunge i en fårflock vill springa före eller åt sidan för att se sig omkring i Guds härliga natur, så skall man alltid tussa hunden på den. Man gör lagar och regler, som ofta äro oförenliga med sanningen, och så piskas man in i flocken och piskan blir många gånger hård. Tänk blott på Bartolomeinatten, och det enda som hindrar katolikerna från att repetera den är deras maktlöshet. Vänta, om de hade styrka som de ha mod, skulle du få se; men ju mera upplysning vi alla få och ju större själfkänedom vi vinna, desto mera frihet få vi, andens frihet, som ingen leder i band. Det är så skönt och fridfullt att slippa gräla och disputera med någon och så få tänka fritt och dyrka sin Gud i frihet. Hvad mera skulle jag önska?”

“Ja, men blir man inte på så sätt inbunden, själfvisk och egenkär?”

“Inte om man läser och följer med sin tid. Det är endast då man stannar i växten och tror att man funnit den vises sten och slår sig till ro, som man blir egenkär, envis och tråkig. Se bara på den här din granne Carlson! Han har ju helt och hållet gått upp i sig själf, och en mera inbunden och själfbedragen själ skulle man väl knappt kunna finna. Ibland tycker jag det är synd om honom, men där är inte så litet elakhet i honom. Själfgodheten har det med sig, Charli. Traktan efter makt, ära och anseende lämnar aldrig något skönt tillfredsställande, tvärtom, man vill ha mer, och den äresjuka blir aldrig nöjd. För resten, ära och prål

är det tommaste och mest falska af allt, ty man kan aldrig göra sin nästa något verkligt godt därmed. Det är ihåligt och skalet är tunnt."

"Men den som har makt kan uträtta mycket, som han icke förmår utan just denna."

"Med makt, ära och anseende menas i första hand herravälde, och människosläktet blir aldrig lyckligt förr än traktan efter detta välde blir lika afskydt som allt annat ondt här i världen."

"Ja, men någon bör väl ha väldet?"

"Nej, inte väldet. Att jag vet mera än min bror är ingen orsak hvarför jag skulle vara min brors herskare. Och äka litet skulle rikedom ge mig denna makt. Tvärtom, mina skyldigheter mot honom bli så mycket större. Denna traktan efter herravälde är roten till mycket ondt inom så väl kyrka som stat. De gamla judarne skröto värre öfver alla illgärningar de begingo mot sina fiender, men Kristus bjöd oss älska dem, och om vi kunde följa detta bud, Charli, så skulle vi snart vara utan fiender, och då skulle en sådan där fråga som militär och hvad vi talte om en annan gång lösa sig själf; men vi stå långt bakom detta ämne ännu, vi äro inte mogna för det än. Den där kärlekslagen, försoningslagen och hvad Tegnér så vackert kallar 'den Hvite Krist,' det är en af de äkta pärlor som ingen tid kan tära, inga beslut ändra, inga lagar upphäffa, ty, ser du, evig, som sanningen, hör den evigheten till. Skada bara att man förstår och uppfattar detta så litet, till och med i vår upplysta tid. Nej, Charli, därför att jag är större och starkare har jag ingen rätt att tvinga någon, ty frihet är hans heliga gäfvä så väl som min. Därför att jag

har mera af detta lifvets goda, är rik och lycklig, får jag inte göra min bror till träl.

“Hvad är våra dagars politik annat än herskarbegär, kontrollerad som den är af penningen? Den ene har makten i dag, den andre i morgon, och så får man ett bjärt rosenskimrande moln att rida på, en stojande, intet tänkande hop att skråla och klappa i händerna, men den ljusa, rena sanningen ser man ej, utan står med sina små självviska idéer och egna intressen och fördelar i vägen för dess ljus. Så bortdunstar molnet och den skrålande hopen skingras, man ser att det var en villa, men på fältet, i verkstaden, i laboratoriet, i studerkammaren, i lärosalen, där arbetar det eviga, det sanna, det gudomliga, och hjärna och arm uppehålla och förädla dag efter dag det släkte, som en dag skall nå sin fullkomlighet i trots af alla teologiska och politiska misshugg, som han, Luther, så betecknande kallar människopåfund.”

“Nu ha vi vår vagn full,” sa’ Charli.

“Ja, jag ser det. Jag var annars rädd att jag skulle störa dig, men det har ju gått bra, fast jag gått och snattrat hela tiden. Ibland pratar jag för mig själf, men det känns nästan som du förstode mig lika bra, Charli, och om du tillåter, så kommer jag nog hit upp igen.”

“Jaa då, det ska ni visst göra, farbror Wård. Välkommen, och tack för hjälpen!”

“I dag fick du låd¹ i hast,” sa Månson, när Charli kom hem.

“Ja, Wård kom upp och hjälpte till.”

“Du går och ställer dej in mä gubben så I blir riktiga bussar, hva dä lir.”

¹ lassadt.

På kvällen tänkte Charli öfver dagens händelser och kom, innan han somnade, till det resultatet att var det någon som brydde sig om lifvets viktigaste frågor, så var det gubben Wård, och med honom och Månson i närheten behöfde han inte känna sig ensam längre.

Till Änni hade han skrivit ett långt, vackert bref och berömt hennes försök med svenskan. Där funnos ju, hade han skrivit, några mindre formfel, som lätt kunde hjälpas om hon vore hemma, men i öfrigt hade hon gjort det där alldeles utomordentligt bra.

Inom sig tänkte han: Hur skall det gå, då hon och hennes jämnåriga en dag skola undervisa sina egna barn i svenska språket?

Det gick trögt med sångkören och han väntade otåligt att hon skulle komma hem så långt före jul att de måtte kunna öfva upp sig till festerna, som då skulle anordnas.

Om det nu var för att Charli skrivit så eller om Änni fått nog af alla grannlåter där borta, nog af, en vacker dag några veckor före jul for Månson och hämtade henne vid stationen och hon var åter hemma och Charli var glad, och som alla mödrar tyckas ha samma känslor, så grät och omfamnade mor Lina sin rara tös liksom hvilken annan mamma skulle ha gjort.

Minni Löfstedt och Änni voro verkligt goda vänner, så att Minni blef riktigt glad att slippa ifrån orgelnistbefattningen.

Victor Carlson hade varit trilsk en lång tid och ville inte vara med om något, men nu kom han och var både villig och beskedlig, om man än inte

kan precis säga vänlig, mot "Månsons hajerd händ,"¹ som han gärna kallade Charli.

* * *

Där hemma styrde och stökade mor Lina på sitt sätt till jul. Man hade slaktat och saltat kött och svinrygg och svinfötter, bryggt dricka och bakat limpebröd, gjort korf och pressylta och lagt fisk i blöt — ja, det var så mycket så.

"Att det går an att få svensk lutfisk ända här ute på prärien?" tyckte Charli.

"Ja, fisken, den ä all räjt," sa mor Lina, "men dä ju stört omöjligt te få hvarken björkaska eller eneve, som vi hade där hemma. Men ja tar laj,² å då blir han så najser å safter³ så han ligger där å ännu dallrar. Barna här di likart inte, ja vet då inte hur då fatt, men I skulle se Kron, när han får lutfisk. Maj gunnis! Ja, di ha hatt möe foleri⁴ mä lutfisk här ute. Ja glömmar aldrig för tu år sen vi hade en titsjere⁵ här ute som hette Dunn eller hva dä va, å den han skulle då macka⁶ svensk-
era i allt, å när han då så att vi to hem julafisk te krestmes⁷ å då le framåt julaftan, så kom han in te ståret⁸ å skulle ha sej fisk han mä kårs.⁹ Klarken,¹⁰ ja, dä va för resten Pit Olanders söster-
son, va smart¹¹ han å lät'en få en pis,¹² men han akta sej allt för te säja hur en skulle tritan¹³ ella så. Men dä ble andra bulla. Frampå ättermiddan kom Dunn båk¹⁴ igen å hade så när vändt upp och ner på hela ståret å kläma¹⁵ att det smällde¹⁶ i hela deres hus så di inte kunne va där, å fisken hade

¹ Månsons dräng. ² koncentrerad lut. ³ lösa. ⁴ skojs. ⁵ skollärare. ⁶ härma. ⁷ jul. ⁸ handelsboden. ⁹ förstas. ¹⁰ bodbetjänten. ¹¹ illmarig. ¹² stycke. ¹³ behandla den. ¹⁴ tillbaka. ¹⁵ påstod. ¹⁶ luktade.

båjlat¹ i fyra timmar, men var lika hård å ra.² Jäs, dä va ett spetakel utan all äne. Han påsto kårs³ att di hade sälten spoilater⁴ fisk, å han trättna⁵ mä bå lasut⁶ å annat. Väl va dä att dä va najst vär så di kunne ha fönster å dörra öppna, annars hade nog Dunn fått julat ute. Ja, den lömmeln te klark han sulle hatt . . .

“Annars vet ja inte nå’et spajs⁷ eller sånt som vi hade i gamla lannet, utan en kan få’t här, ja till å mä krösen, riktigt svenska krösen, lingen, di kallart. Ajsakson to hem e tönna nu te jul, men ja ska säja mej den fick en snål åtgång. Ja undrar då⁸ om di ä jenuajna,⁹ men di testar¹⁰ precis som krösen gjorde där hemma å dä va björkegorler ikring tönna å dä stod soid riding¹¹ på lappen, så ja tror knappt att dä va humbug mä’t. Dä så stor differäns som natt å da mella dom bärrisa¹² å våra kränbärris,¹³ dä så fin smak ella fläver¹⁴ ja vill säja på di svenske bära.

“Dä värsta är att en inte kan få malt te drickat som vi hade där hemma, men ja tar malasse,¹⁵ och ibland tar ja brän,¹⁶ å dä går lika bra.

“Jo, bevars, vi ska nog dopp i gryta; ja vet inte hva dä to åt oss i fjol, dä va änna som dä inte vart jul; men dä var la den välsignade torka som spajla¹⁷ allting. Di ha sänt ätter e rekti jula-gran för barnfesten i körka, och metodistera ska ha e mä. Jo, bevars, di tar dom ifrå Misjigen, sa han, klarken. Dä inte nå, utan en kan få’t för penga, dalern har makt, men en går inte å hogger granera ve stebelknuten,¹⁸ som vi gjorde där hemma;

1 kokat. 2 okokt. 3 förstås. 4 skämd. 5 hotade. 6 stämning. 7 kryddor. 8 likväl. 9 äkta. 10 smaka. 11 svensk läsning. 12 bären. 13 tranbär. 14 flävor. 15 sirap. 16 kll. 17 förstörde. 18 ladugårdsknuten.

dä va änna som dä vart jul i luften, och vi hade graner ve lestolpa å ve förstutrappa å allti en fin bundel¹ mä hafre på en påle.² Ja, åh maj . . .”

Och det blef jul på prärien med julmat och julklappar, men julväder, sådant man hade det i Sverige, blef det inte. Solen var så varm att man knappt kunde ha rocken på, och det kändes som ägg utan [salt att doppa i grytan, när dörrar och fönster stodo öppna på vid gäffel.

Men julotta blef det, och månsken och julsång. Änni hade gnott på ”Var hälsad, sköna morgonstund” så att hon kunde både ord och musik utantill. Pastor Fred var särskildt upprymd denna morgon och julofter och julfröjd hade uppmjukat de annars så stela dragen.

Så kom julfesten med kändi³ och pinötts⁴ för de små och oroliga föräldrahjärtan för de stora.

Mor Lina tyckte:

”Dä kunne vart plänti⁵ för Bergströms töser te läsa en pis⁶ hvar, men nu skulle di ju ha fram dom tajm än ägän.⁷ Di ä ju smarta,⁸ barna, men en kan la ha hus utan te ri på taket för te visat.”

Sedan blef det ungdomsföreningsfest, och den lilla sångkören hade öfvat värre, så hela festen blef mera som en konsert.

Gubben Ågren, eggad af den uppmärksamhet han fått röna, hade flera gånger bidragit med små vackra verser, och då han inte längre var tvungen att hålla sig inom det rent andliga, så blefvo hans små rim allt bättre. Äfven nu var han på programmet med ett julpoem. Men aldrig kunde han drömma om att han på detta sätt skulle ådraga sig

¹ kärve. ² engelska *sole*. ³ karameller. ⁴ jordnötter. ⁵ nog. ⁶ stycke. ⁷ gång på gång. ⁸ begåfvade.

Victor Carlson.

afund. Victor Carlson hade några gånger låtit förstå att det fanns andra som kunde poeta och rimma, och om det inte var annat de ville ha, nog skulle både han och andra kunna svänga till sådant där. Mrs Carlson hade också mycket riktigt hänvänt sig till programkomitén och fått denna att skriva ned hennes son Victor med ett julpoem, författadt af honom själf. När man så hunnit till detta nummer, steg vår snälle Victor fram och med en dräpande blick mot Ågren och Charli klämde han till:

JULTANKAR af V. C.

Det är så godt att komma
Med dessa folk att stanna
Här där som hjärtan fromma
Får glädjas åt det sanna.

Här får den trötta rasta
Den hungrige får äta
Den lastade får kasta
Den börda, som vill fräta.

Här får den vilsne höra,
Den lidande får glömma
Sin sorg som vill en föra
I lessnad och fördöma.

Till dessa våra fäster
Jag önskar till att komma
Bland alla dessa gäster
Jag gläds att sammankomma.

När så julklockor ringa
Jag kan ej längre dröja
Jag då hit in vill springa
Att denna fröjd förhöja.

Och glad i hjärtats sinne
 Jag önskar er detsamma
 Ty nu är julen inne
 Och fröjder som vill stanna.

Det var nog några flera verser i samma stil.

Charli blickade bort mot Ågren, och denne låg framlutad i bänken. Det var fasligt svårt att hålla sig för grin, men han insåg genast att här var det bäst att hålla god min, och så fortsattes programmet.

Mrs Carlson såg sig om åt alla sidor, och till mrs Jung, som satt närmast, sade hon nästan högt:

“Ja, allt kunde han inte sätta ihop själf, kårs, utan jag hjälpte honom lite här och hvar, men det mesta är hans egna påhitt. Well, han har stor talent, pojken, men ingen kunde tro att di satte så stort värde på sånt där, annars kunde han ju ha varit mä på hvartenda program.”

Det skulle bli ett kort tal af Charli Johnson. Hur detta nummer kom dit visste han knappt själf. De hade ju envisats, och han hade lofvat. Han hade väl plitad och skrivit ihop något, men hvad det nu var kom han knappt ihåg. Han hade inte försökt sig på att hålla tal, men han kände sig jämgod med alla där inne och visste att hvad han sade skulle upptagas väl.

Först ordade han litet om julen hemma och borta, men snart var han inne i sitt älsklingsämne, det gamla kära Sverige. Han påminde om det lilla sköna landet på andra sidan hafvet, om stugan vid mon och hemmet i skogen.

“Minns du,” sade han, “hur det susade där uppe i furans topp och minns du hur tyst och lätt snötäcket föll öfver skogen? Kan du inte på afstånd

höra bjällrornas klang och domherrens lock i rönnen? Det kunde bli storm och köld, arbete och slit, men där fanns alltid en liten lugn vrå, där du bland vänner, bland dina egna kunde komma i lä. Där fanns alltid en hård, som flammade för dig, ett hem, där du fann deltagande och kärlek. Vål kunde drifvan ligga jäms med grindstolpen och isen öfver viken tjock, men kom icke lärkan med vår och sippan med blomdoft och sprang inte forsen hit och dit och bortsköljde vinterns spår? Kom inte majsol och vårsådd och sommarsol och skörd? Minns du de mogna hallonen vid stenröset och smultronen på renen — minns du ängsknarren i dimmig sommarkväll? Eken står där ännu vid landsvägen och göktytan springer ännu upp och ned för den gamla stammen. Hon är nöjd med gamla Sverige.

“Vidt skilda som vi äro från allt detta, låt oss i kväll egna en tanke åt vårt kära gamla hemland. Kanske var för mången brödet hårdt och slagan tung, som dref korn ur ax, men det var moderns sätt att fostra oss, barn, och inte skulle vi harnas däröfver. Vi må komma hur högt som helst och i åtnjutande af hvilka förmåner som helst, men till det lilla landet i högan nord stå vi i skuld, liksom barnet till sin mor. Det är inte alltid som rikedom och öfverflöd äro till nytta, ofta tvärtom, och om vårt fosterland mot mången varit njugg, så kanske detta endast varit ett medel till något högre, något ädlare, än vi nu kunna fatta.”

Charli blef riktigt vältalig, utan att han själf visste af det, och efter att ha framhållit våra heliga plikter mot det land, som sett oss födas, afslutade han med att deklamera “Norrlänningens hemlängtan.”

11.—*Charli Johnson.*

Det var mycket folk i kyrkan den kvällen, och vid större samlingar var det nog si och så med ordningen, men detta nummer afhördes under djupaste tystnad.

De unga kunde inte riktigt få klart för sig hvarför de äldre sutto så fördjupade och med blicken frånvarande, stirrande rätt fram. "Missi Larsons bebi" klöste sin mor i ansiktet och bad om kändi, men mamma låtsade som om hon inte känt barnet, och när sista versen lästes:

"Jag kommer, jag kommer väl fjärran ifrån
En gång till att famna er åter;
Dock kanske för sent står den enslige son
Vid grafvarnes runor och gråter,"

så kröpo stilla tårar fram hos lite hvar.

Borta vid dörren satt en gammal gubbe och storgrät, men han var ju så smått tokig. Det var Wård. Utkómna på kyrkbacken tog den gamle ett hårdt tag i Charlis arm och sa':

"Tack för i kväll!"

"Är farbror Wård här?"

"Ja, jag ville höra på sången, och jag har ju haft så roligt. Stanna du här hos detta folket, Charli. Allt de behöfva är en ledare."

På hemvägen voro mor Lina och de andra ovanligt tysta, men Charli kände sig särskildt upprymd.

"Jag såg till och med Wård i kyrkan," sade Månson.

* * *

"I dag ska dä bli körkestämman," sa' Månson;
"du går väl mä, Charli?"

"Ja, det kan vara lifvadt att se hur det går till."

På kyrkbacken kommo några gubbar och hviskade till Månson. Den gamle sekreteraren, Ekvall, var inte längre säker på sin sak, och det blef nog fråga om val af ny församlingssekreterare.

"I så fall, om vi nu *har* te tjänsa, så är ja inne för att vi tar Charli," sa Månson. "Han kan ju skrifva svenska som en rikti låjer,¹ å hva bätter kunne di önska?"

Kanske — men annars hade de tänkt liksom på Victor Carlson, se han var ju så godt som uppfödd inom församlingen.

"Nåja, vi få ju se," sa Månson.

Så var det en del andra småsaker som i tysthet utanför skulle diskuteras, och man stod där i små hviskande grupper och såg under lugg mot hvarandra.

Inkomna, klämde gubbarne till med en sångvers, och här hade man visst fått för sig att söka öfverrösta hvarandra, ty man sparade hvarken på röst eller drillar.

Efter bibelläsning och bön kom en lång pastoralrapport, och i denna visades huru storartadt allt var inom församlingen, och där framlyste en själfgodhet, som borde sätta den mest orolige i lugn och ro.

Så förekom val af sekreterare, och i ett nu var diken Petterson på benen.

"Ja föreslår Victor Carlson."

"Understödt," hördes från lite hvar.

Nils Månson begärde ordet.

"Ja tycker för min del," sa han, "att vi borde ha en som förstår och kan skrifva svenska. Ja har visst inte nåt emot Victor eller så, men som I vet

¹ lagkarl.

så ä dä många och viktiga beslut som vi fattar här, å dä vill te att vi har en säcktäri¹ som kan kipa upp² mä hva vi på våran väg desajdar³ å sen öfversätta å tröslätat⁴ på ren svenska, och dä nog svårt för en som inte fått annan skole än den vi kan ge å för resten lite utå den. Jag föreslår i stället Charli Johnson. Han kan ju både tala å skriva svenska rätt å som en ska.”

“Understödt,” kom det så tyst från någon vid dörren.

Men där bet han i sten. Lindgren steg upp och utan att begära ordet bar han på Månson med värma och eftertryck, och nog kundé man höra att det var en gammal gås som skulle plockas.

“Ja töcker för min del att dä går bra långt, när di ska dra in palletiks⁵ i körka, å hva’ annat ä dä du feskar ätter, när du vill ha in din dräng te en så impärtent affis.⁶ Dä skulle vara te gå öfver krecken⁷ ätter vatten te min nåsjen⁸ te ta en som vi knappt känner, när vi har en som kan skriva svenska på rim te å mä, å som ä uppfödder rätt ämång⁹ vårt eget folk du, Månson. Ja ä inne för Victor.”

Och så blef det. Sexton röster mot tjuguen var ju inte lönt, och Månson visste ju inte hur flitig Lindgren varit och hur smart han var i politiken, och med en segerstolthet som om ett konungarike fallit på hans lott tog Victor Carlson sin plats bredvid pastorn där framme vid det lilla bordet.

Lindgren gaf Månson en blick, som skulle betyda: svinhugg går igen!

Fadern, Pit Carlson, kunde af ren förtjusning

¹ sekreterare. ² följa med. ³ besluta. ⁴ tolka det. ⁵ politik.
⁶ ansvarsfull eyssla. ⁷ bäcken, ån. ⁸ enligt min tanke. ⁹ ibland.

knappt sitta stilla, men så fick han sitt. Det bléf val af tjänstemän, diakoner och kyrkovärdar.

”Dikens först,” sa pastor Fred, ”och jag tror att Carlson och Johnson äro i år de utgående. De utgående trustis äro Isakson och Jung.”

Om det nu var för att ge Carlson ett bakslag, eller om hans ifver blifvit illa upptagen, eller om hans sätt att läsa ”vanjelt” inte slog an, nog af, då rösterna räknades hade Löfstedt tre röster mer än Carlson. Det liksom snörde sig en beklämning öfver bröstet på gubben, och han undrade om det inte var möjligt att man räknat fel. Nej då, det var nog rätt. Hade inte Löfstedt stått och tydligt sagt ifrån att han kände sig hvarken passande eller hågad, och hade han inte bedt dem skona honom och allting, men han hade likväl tre röster mer. Det var nog Charli och Månson, och så hade nog Löfstedt röstat för sig själf, förstås. Nå, det hade då Carlson gjort själf, så det kom på ett ut; men var det möjligt . . . Hade han inte tjänat troget alla dessa år och alltid stått i pastorns ställe . . . Ja, tänkte han med inte så lite förbittring, det går på galna hållet må alltihop nu, och den veke, mågörlige prästen hade för resten aldri haft någon princip, så de gjorde väl nu snart slut må alltihop.

Han satt som bedöfvad, och sonens upphöjda plats var för gubben endast ett grymt gäckeri.

”Organist kommer näst. Hvem vill församlingen ha till organist?”

Löfstedt steg upp.

”Vi har inte många te välja på för den affisen,¹ och ja vet hardli² om då rätt te välja, men ja föreslår att körkerådet får i uppdrag te försöka få miss

¹ platsen. ² knappast.

Mánson te ta hand om då dära. Ho har tatt kär å¹ den jobben² te allas sätisfäcksjen,³ å te min nåsjen⁴ så biter⁵ ho dom allihop.”

Det ville nog arta sig till en liten grälunge, men dels var det ju inga täflande och dels hade man under helgen fått litet smak för det som bjudits, och så blef förslaget snart antaget.

Gubben Ågren fick ordet och föreslog ett tack-samhetsvotum till Charli Johnson, som nedlagt så mycket arbete med koajer⁶ och ungdomsförening, och hoppades att han ville fortsätta som han börjat. Det gick igenom, och det kändes inte behagligt för Victor Carlson att införa detta i protokollet; det värsta var att han kunde inte på villkors vis påminna sig hvad koajer hette på svenska.

Nu upplästes en massa rapporter och räkenskaper, och det dröjde en god stund innan man genomgått allt. Gubbarne sutto som på nålar innan man fick tillfälle till diskussion, och det var ju egentligen därför man kommit hit i dag, tänkte Charli. Han gick att lägga ett bref på posten, och då han återkom var dispyten i full gång.

Man hade helt hastigt kommit in på en fråga om hemliga föreningar. Det var visst fråga om att en viss själfhjälpsförening var betänkt på att bilda loge inom samhället, och fruktan var mäktiga stor. Några medlemmar tillhörde visst redan något sådant, och nu skulle de få sitt.

Diken Petterson gick på värre.

“Hva jus⁷ ä då,” sa han, “att vi ligger här å suppar⁸ missionärer å spanner⁹ summa på summa för såna tings, om vi ska, för te säja rent ut som

¹ skött om. ² sysslan. ³ belåtenhet. ⁴ mitt tycke. ⁵ öfverträffar. ⁶ kör. ⁷ nytta. ⁸ understödja. ⁹ lägga ut.

dä ä, uppfostra orma ve vår egen barm. Vet inte vi hva dä dära ä ifrå gamla lannet? Hade vi inte frimesens¹ å allt möjligt sånt otyg där, utan att en sa dra in dom rätt ämång² oss själfva?"

Han föreslog, att om någon vågade "jojna,³ dä må nu vara för insjuren⁴ eller sickbenefett,⁵ eller hva dä vara må, så skulle di utan vidare uteslutas och namna läsas upp på prädikstoln."

Nu tog det eld. Det är föga troligt att någon enda i hela samlingen hörde till något sådant eller hade en aning om hvad dessa föreningar voro, men man hade bildat en s. k. farmarallians, och utan att man just menat denna, så var den nu snart med all sin hemlighet, sina knackningar och lösen i samma kategori.

Utan att ana den fälla, han för sig själf lade ut, hade Lindgren domderat alldeles vådligt emot "sikret såsajetis⁶" och inblandat både mord och hundturken, men rätt som det var måste han själf ta defensiven, och det gick klen. Hade han inte själf varit med om att stifta den där farmareföreningen kanske, och var inte den humbug kanske? På så sätt var han ute på mycket tunn is och kunde inte komma hvarken hit eller dit.

Victor där framme vid bordet hade skrifvit och strukit ut det ena förslaget efter det andra och visste snart inte hvad han skulle skrifva.

Månson hade tyst åhört alltsammans, och ändtligen, mera för att få slut på diskussionen än för att delta i den, begärde han och fick ordet:

"Ja har en ajdi⁷ att egentliga meningen med den där klasen⁸ i konstitusjen⁹ är att di, som med

¹ frimurare. ² bland. ³ inträda i. ⁴ lif försäkring. ⁵ sjukhjälpl.
⁶ hemliga sällskap. ⁷ min uppfattning är. ⁸ paragrafen. ⁹ konstitutionen.

vett å vilja så te säja å pörpes¹ ger sej mä hemliga föreningar å såna sikret säsajetis,² som står i dajrekt³ stri mä vår körka å vår tro, ä inte värdia å borde inte komma i åtnjutande eller benefett⁴ utå körka å församling, så länge di står kvar, men då blir koästjen,⁵ hvilka utå di häre sikret säsajetis vi kan djödja,⁶ vi vet ju så lite om dom. Den här farmarelajens, den dör å sej själf, så snart farmara lärt sej tänta te sitt eget bessnes⁷ å gör dä. Får vi så, som i år, plänti karn å hvete i stället för politiska äfventyrara å söckers,⁸ så ä dä slut mä dä. Men tar vi nu di häre själfhjälpsföreningera, som ger lajf-insjuren⁹ å sickbenefett¹⁰ å begravningshjälp, så ser ja inte att dä kan va nå ondt i dom, så länge di inte förnekar Gud eller på annat sätt blir anarkister. Efter hva ja har hört, så får di inte ens bli members,¹¹ om di inte tror på Gud. Ja föreslår att vi droppar hela denna fråga; vi ha ju inte mä't å göra, och dä förefaller mej som te gräla om påfvens skägg: han har ju inget, säger di. Dä mycke väsen om ingenting."

Man hade ju fått dräpa till lite hvar och fått tillfälle att snärta till hvarandra, så att på det hela var förslaget på sin plats och frågan kom undan.

Så lämnade pastorn ordförandeplatsen åt Löfstedt. Lönen skulle diskuterar, och han aflägsnade sig. På vägen ut stannade han och hviskade något till Manson, och denne nickade bifall.

När man så kommit för sig själfva, började Löfstedt:

"Jäs, hva vill I nu, gubbar? Ska vi resa¹² löna för pastor Fred, eller hva töcker I?"

¹ med flit. ² hemliga sällskap. ³ direkt. ⁴ få fördel af. ⁵ frågan. ⁶ döma öfver. ⁷ sina egna göromål. ⁸ lättleda stackare. ⁹ lifförsäkring. ¹⁰ sjukhjälp. ¹¹ medlemmar. ¹² höja.

„Lätt'et bli de säm,¹” kom det från en liten gubbe vid dörren.

„Kom fram du, Pit, så få vi höra hva du har på sinnet,” sa Löfstedt.

Den tilltalade sjönk ned i bänken så att han knappt syntes och rodnade ända ut i öronspetsarne, men rörde sig för öfrigt inte ur fläcken.

„Ja, hur vill I ha't? Raska på nu, go vänner, då snart dinnertajm!”

„Res'et² femti daler!” kom det från ett håll.

„Åh, då kan va plänti mä tjugefem,” från ett annat.

„Ställ er upp och gör era förslag regler,³ om I vill ja ska pe tensjen,⁴” sa ordföranden. „Ja blir bara uppmixader⁵ på då dära.”

Johnson i trea begärde ordet:

„Ja gör te förslag att vi reser prästens sälleri⁶ åtminstone femti daler. Då har ju gått bra, å vi har ju nået så när kätsjat upp⁷ ätter torka, å han, Fred, har minsann inte mer än han ä i nid⁸ å, så han inte har.”

„Säcken de mäsjen,⁹” sa någon.

„Då föreslaget å understödt att vi reser pastor Freds lön mä femti daler; ä I redia¹⁰ för koestjen?¹¹”

„Koästjen!”

„Alla som ä inne¹² för förslaget säger ja,” och det blef jäs och ja om hvartannat.

„Konträri nå!¹³ Ja har'et!¹⁴”

Det var nog ett och annat litet futtigt „nä,¹⁵” men det skulle väl så vara.

„Ska vi kalla in pastorn?” frågade Löfstedt.

Månson begärde ordet:

¹ samma som förut. ² öka. ³ enligt ordning. ⁴ ta upp det. ⁵ bortblandad. ⁶ lön. ⁷ hunnit upp. ⁸ behof. ⁹ understödt. ¹⁰ färdiga. ¹¹ frågan. ¹² i favör af. ¹³ däremot nej. ¹⁴ så beslutadt. ¹⁵ nej.

”Så, go vänner, ä dä en sak vi kanske borde ta upp innan vi kallar in pastorn. I vet att rälråden¹ går rätt igenom pastert² där ve körkelannet, så han får picka³ bå kona å hästen, om di ska ha nå jus⁴ å't. Nu i somras så losa⁵ han ju en kalf, som tränat killa,⁶ å han vill ha fåns.⁷ Ja töcker dä kunne la inte bli så expensit⁸ te sätta oajerfåns⁹ den lille pisen.¹⁰ Ja måkar måsjen¹¹ att vi sätter fåns utmä råden.¹²

Nu blef det diskussion. Diken Pettersson tyckte dä va rälrådens bessnes och kunde inte se hvarför ”kångregåsjen¹³ skulle spänna¹⁴ pänga för andra,” och han var emot på det.

Carlson tyckte det var många saker, som voro mer nödvändiga, och en liten trilsk gubbe vid dörren tyckte att

”Pastorn kunde gärna göra som skomakaren, le si ko på gata, han hade inget annat för sej hela vecka frå sönda te sönda.”

Det var många om och men, för och emot.

Ordföranden lät dem hållas. När man så kommit långt bort från stängsel och in på ersättningslagen och järnvägs magnater och monopolister och allt möjligt, slog Löfstedt i bordet med själfva psalmboken och begärde tystnad.

”Vi har ett förslag för huset, hva vill I göra mä't? Jag anser att vi diskuterat länge nog å kan gå te våting¹⁵ när som helst. Alla som ä för dä gjorda förslaget — stå upp å låt Victor räkna!”

“— — — Tjugutvå — tjutre — fyra . . .”

“Sitt ner! Alla däremot stå upp!”

“— — — Tolf — elfva — tio . . .”

¹ järnvägen. ² betesmarken. ³ tjundra. ⁴ nytta. ⁵ förlorade. ⁶ tåget dödade. ⁷ stängsel. ⁸ dyrt. ⁹ ståltrådsstängsel. ¹⁰ sträckan. ¹¹ gör till förslag. ¹² järnvägen. ¹³ församlingen. ¹⁴ lägga ut. ¹⁵ röstning.

“Förslaget gick igenom, å trustierna få se te att prästen får fäns utmä rärlåden.”

Och så sände man efter Fred. Nu var det icke mycket som fattades i att allt var klappadt och klart.

Charli tog sin hatt och gick, och så hade han sett och hört hur det tillgår på en svensk-amerikansk sockenstämma.

* * *

Så kommo julkalåsen och det ena *partit* efter det andra. Det vankades turkis å krånbårris och kåk och paj i långa banor.

En dag tyckte mor Lina att om Charli ville, så fick han gärna “bju hit” några af sina bekanta. Hon ville så gärna, om det var så.

“Får jag bju hit Wård?” sa Charli.

“Jås, oåj not¹, men han går inte nånstans.”

Jo, då, Wård kom gärna och hade roligt. Fiolen kom fram igen, och gubben njöt.

Månson hade sett Wård i kyrkan på ungdomsfesten, och frågade hur han tyckte om det.

“Jag ska säja dej rent ut, Månson, att så roligt har jag inte haft på länge, länge. Sången gick ju utmärkt, och du har lyckats bra, Charli, men du har för stora fordringar på dina sångare. Hur kan du till exempel begåra att de med kånska ska kunna sjunga: ‘hör jag vindens sus i skogen,’ som aldrig sett en skog, mycket mindre hört dess sus? Eller hur tror du de ska kunna sjunga om Sverige såsom frihetens stamort på jorden, som från barndomen ha fått låra att Amerika är det enda fria land som finns? Men håll på du, det går bra.

“Skålm te pojke i alla fall, stod du inte där

¹ hvarför inte.

framme och höll ett tal så grannt så du hade nära nog satt själfva gamle gubben Wård på kneken. Jag har väl aldrig lipat i kyrkan förr. Ja, håll du på. Du talade en gång om te gå hem och varna dem där hemma; stanna du här och väx upp med detta folket. Du har salt all right."

"Åh, det var ju bara barnsligt, hvad jag sade då på kvällen, och jag kan inte hålla tal."

"Nå ja, lär dej aldrig det, Charli. Men kan du tala som du gjorde då, så håll på. Ser du, konsten är enkel och inte konstig alls, det var därför som dina ord läto så vackra.

"Som väl var, kom den där Carlsons pojke med sitt grötrim först, så en hann glömma bort hela spektaklet; men hade han kommit med det efter ditt tal, så hade jag gått ut, det är då säkert."

"Tycker du att det var grötrim, Wård?" frågade Månson.

"Ja, hvad annat kan man kalla sådant? Vi hade en dräng därhemma, som kunde svänga till de värsta grötrim man kan tänka sig. Det gjorde detsamma om där inte fanns den ringaste reson, bara det var rim."

"Åh," sa mor Lina, "I ska aldrig tro att pojken, rätt så gammal han ä, måkat upp då dära. Då hade missi Carlson diktat, å ho skröt å't för missi Jung. För resten, ja undrar om inte själfve Fred har hjälpt dom."

"Det tviflar jag på," sa Charli, "där voro för stora bockar."

"I ska nu inte vara så partikeler,¹" menade Månson.

¹ nogräknad.

“Ja, glöm alltihop,” medgaf Wård.

* * *

Änni hade blifvit liksom mera allvarsam, och saknade numera sitt fria och glada sätt. Hon tycktes bemöta Charli nästan främmande, men alltid med aktning, och stundom kändes det nästan som om hon varit rädd.

Språkfrågan var ofta på tapeten, och Änni ansåg att det var aldrig lönt, ty om man bjöd till aldrig så, gick det ju inte ändå att tala ren svenska. Hon skref små uppsatser och Charli rättade, men det gick trögt. Hvem kunde säga hvilket som var rätt, då de, som voro födda i Sverige, talade så olika? Hennes pappa sa' gruta och Kron gryta; Charli sa' trött och mor utsjasad, eller hvad det var. Ah — det gick aldrig!. . . För resten tänkte hon på engelska i alla fall.

Frampå sommaren, då publika skolan var slut, kom kyrkorådet och tiggde och bad att hon skulle taga hand om den svenska församlingsskolan: Oscar Lindberg hade flyttat.

Mor Lina kände det mycket smickrande och var förtjust, men inte så Änni.

“Ja säger dä, tös, att du jämt å ständigt ska va så baki¹ mä allt. Du skrifver ju svenska som en präst, å du skulle hört hva Charli sa, när han läste brefvet du skref ifrå Ajova!”

Så kom Charli och sa att hon var i alla fall den enda han visste, utom prästen, förstås, som kunde ta skolan, och slutligen gaf hon med sig.

Det blef ett pluggande med Luthers lilla katekes, Bibliska historien och a-b-c-boken, och stora,

¹ motspänstig.

långa drasuter, som voro stora nog att räkna reglade tri och algebra i den amerikanska skolan, gingo här och stafvade och gnodde på — Min första läsebok. Ja, det var svårt.

Victor Carlson kom och bjöd på "buggyride," men Änni ville inte åka.

I sitt undervisningsarbete fick hon all möjlig uppmuntran af — Charli, och att lära och plugga med de andra gick väl an, men att mer och mer inse sin egen okunnighet i svenska språket, det var värre.

* * *

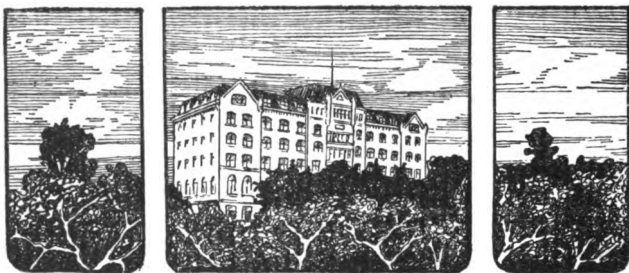
Arbetet gick utmärkt och man måste anställa dräng. Dessutom var Kron så godt som ständigt hjälp vid gården. Man åtog sig mera än man själf kunde gå i land med. Den ena tegen lades vid den andra, och de odlade fälten växte i omfång.

Wård kom tidt och ofta, och äfven han hjälpte till med hvad han kunde. Det blef ett riktigt intimt förhållande mellan honom och Charli, och ingen vecka gick utan att man läste någon godbit tillsammans där nere i backstugan, och ofta, sedan sysslorna för dagen voro undanstökade, hoppade Charli upp på sin lilla häst och red ned till gubben. Fiolen fick ofta göra sällskap. Alltid var han lika välkommen, och aldrig lämnade han den gamle utan att ha fått en och annan lärdom.

Pastorn insåg snart att hans sekreterare borde åtminstone förstå svenska, och var mycket glad då vid nästa stämman Victor Carlson afsade sig detta uppdrag, och sålunda fick Charli taga hand om det där. På så sätt kom han i närmare beröring med sin pastor, och de blefvo snart vänner.

Så gingo veckor, månader och år, och Charli blef med tiden, hemmastadd. Ofta hade han för sig själf uppgjort planer för framtiden, och alltid kom Änni med i beräkningarne, men han hyste en viss fruktan att Manson skulle misstyda hans bevekelsegrunder, och hon fortfor att visa sig främmande, fast nog hade han på sista tiden sett att det inte var naturligt.

De stodo där och stampade, men brände nog båda mycken god ved.

V.

En affisch.—Resan till Kansas.—En intressant dam.—En stor folksamling.—Andersons intryck.—En annan kyrka och en annan präst.—Påskafröjd.—En konstutställning och en vänlig herre.—En konsert och en grinig gubbe.—Messiah at Lindsborg.—Ett samtal och en bekännelse.—Brytning.—Riktigt fast.

DET var några veckor före påsk. Charli var inne i byn, och på postkontoret var ett stort plakat upphängt. "Messiah at Lindsborg." Han läste igenom det ett par gånger.

En kör på öfver 500 röster och orkester på 60 instrument, solister och allt möjligt. Mätte vara ett musikälskande samhälle, det där Lindsborg. Man har öfvat och sjungit Handels "Messiah" sedan 1882. Man hinner mycket på en så lång tid, så det kunde inte gärna vara ren humbug, fast affischen var braskande.

Charli såg sig om, och där bakom stod Löfstedt. Han brukade ha reda på ett och annat.

"Är det en svensk stad, det där Lindsborg?" frågade Charli.

“Jäs, om värmlänningar ä svenskar, så är nog Lindsborg en svensk stad alltid.”

“Har Löfstedt hört det där ‘Messiah?’”

“Nä, ja var där i Lindsborg en gång, men dä var på sommaren, och dä där har di bara för sej ve påsk, efter hva ja förstår. Men di säger att dä ska vara najst då,¹ di som hört’et. Svåger min, Burk,² va där han, to jirs ägå,³ och han sa att han aldri hört maken. För resten har di sjongit samma sång i så många år, så borde di kunnan nåt så när,” tillade han skrattande. “Ja, dä ska visst vara många sånger, som liksom hör ihop,” kom det lika som förklarande.

Där stod också taladt om nedsatt biljettpris, och Charli började fundera.

Flera gånger hade han varit i Omaha och Lincoln, och där hade han sett “Ben Hur” och “Quo Vadis,” men någon vidare behållning hade det just inte varit.

Så hade han ju varit med på en s. k. lustresa till Denver och Klippbergen; men den som fattat detta som en lustresa, visste nog inte hvad nöje vill säga. Att hänga som en tok i en fullastad vagn, utan att hvarken få sitta eller stå som folk och inte ens titta ut, kan väl ej kallas lustigt, och i Denver hade man haft så brådtom, att någon bergbestigning aldrig ens kunde komma i fråga.

Om man skulle göra en tripp ner till Kansas? Det kunde väl ej ta så länge, men det var midt uppe i den bråda tiden, så det vore väl ej värdt att tänka på. Hur var det, hade inte mor Lina en släkting där nere, en kusin eller hvad det var?

¹ vackert likväl. ² Björk. ³ för två år sedan.

Hemkommen kunde han ej låta bli att dra fram med hvad han sett på postkontoret, och mor Lina var genast färdig med de upplysningar han önskade.

“Jäs, då nog så, då. Märi har skrivvit å bräggat om Kansas så en kunne änna bli sjuk; se ho bor inte långt ifrå stan Lindsborg. Hännas store töser sjonger mä i den däre store koajern¹ kantänka, och en utå pojka spelar visst fiol eller nå annat instrument. Se di ha visst gått i den däre källedjen² di har där nere. Ja bara tänker på iblann när hännas far va hos vårt å slakta om höstera där hemma, hur välsignadt gla han ble när han fick en liten pis³ mä sej hem. Då va så fattigt för dom, ja tror barna fick gå å hva di kallart tigga. Då vet en ju inte hva då ä här. Nu sitter ho där nere å mår som göken ve julatia. Hännas hösben⁴ ska visst ha två eller tre kvarta. Många gånger har ja tänkt då skulle va afel najs⁵ te gå ner å se'na.”

“Barå då inte går som när du var i Ajova och du kom hem sen å va änna sick⁶ öfver allt det granna du hade sett. Ja fick ju putta⁷ på nya päpers⁸ å köpa parlekarpet.⁹ När du kommer hem ifrå Kansas så vill du ha förnäs¹⁰ å läktrisk lajt¹¹ å ja rädd. Men vill du gå, så gärna för mej,” sa Månson.

“Åh, pa, va inte då näsesäri¹² te putta på päpers? Hade då inte likat¹³ så plastringa¹⁴ va nerfallen i bevindet?¹⁵ Och hva karpet beträffar, så måtte la vi ha råd te ha brössel,¹⁶ när Löfstedts har exminsier eller hva di kallart. Nu ska du inte va kränki,¹⁷ pa, för du ville så gärna som ja, å du

¹ kören. ² läroverket. ³ bit. ⁴ äkta man. ⁵ rysligt trefligt. ⁶ sjuk. ⁷ sätta. ⁸ tapeter. ⁹ förmaksmatta. ¹⁰ värmedning. ¹¹ elektriskt ljus. ¹² nödvändigt. ¹³ läckt. ¹⁴ rappningen. ¹⁵ det utbyggda fönstret. ¹⁶ brytsel. ¹⁷ förgärlig.

hade talt ve papperhängarn¹ långt inna vi gick te Ajova, dä vet ja, för han saet själfver, när han var här. Om en skulle slå sej löser å ta en tripp. Vill du gå mä te Kansas, Änni?"

"Dä så baddrit² mä tränera,³ annars kunde dä nog vara all right."

"Tala ve Charli att han går mä å tar kär å er," sa Månson.

"Jag är rädd att det blir för mycket för mr Månson att sköta här hemma," tyckte Charli så försiktigt.

"Åh, dä kan aldrig vara i bätter sje⁴. Vi har ju allting oä ähäd⁵ å di andre. Dä baddrar⁶ mej lite dä, när ja tänker på att ja inte kan gå mä själf, för ja har alltid tänkt att jag skulle lika te se Kansas."

"Hvarför kan inte mr Månson gå i mitt ställe?"

"Nässeri, ja har en ajdi⁷ att en sån tripp skulle vara värd mer för dej, Charli. Du ä ju musikalisk å dej å förstår sänt där, å så har du för dej att alla svenskar i Amerika ä lika enfaldiga och ignärent⁸ som vi ä härute, men ja liksom föreställer mej att di däre Lindsborgara står inte långt ätter dom i gamla lannet. Nå, Charli, gå du; dä kommer te göra dej godt. Ja ska nog ta kär å kräka, dä allt ja gör för resten. Lite brö bakar mor inna ho går, å mat har vi plänti. Ja ska nog gå lång⁹ här hemma; Kron ä ju händi, om ja tränger hjälp."

Efter det frågan behandlats från alla håll bestämde man att Charli skulle ledsaga mor Lina och Änni till den stora Messiah-festen i Lindsborg.

Man fick i hast brådtom. Det skulle sys och

¹ tapetseraren. ² bråkigt. ³ tägen. ⁴ tillstånd. ⁵ långt före.
⁶ retar. ⁷ idé, föreställning. ⁸ okunniga. ⁹ reda mig.

tvättas, och mor Lina for mellan staden och hemmet hvarenda dag.

"Dä va ett fasa svängande," sa Månson en kväll. "I ska sätta riktigt på stajl,¹ kan ja se. Bara I inte skrämmer dom uppåt väggera där nere i Kansas."

"Åh, du ä då allti så min² å tisi,³ far. Dä måtte du kunne se, att inte Änni kunne gå utan te få åtminstone en ny dräss,⁴ ho har inget disent⁵ te ta på sej, å om ho ska ha en hätt ett tal⁶ i år, så ä då just så godd⁷ att ho får en nu te ihster.⁸ Di har ju ihsterhätts⁹ nu så en kunne bli skärd.¹⁰ Di spökar ut sej fett te kill,¹¹ men ja vill att Änni ska se ut som folk, å du behöfver inte oörri.¹² Di kätsjar inte mej mä sina letest,¹⁴ men tästi¹⁵ vill ja ha tösa. Ho ska ha en ljusblå oäst¹⁶ mä insörsjens,¹⁷ å så hade ho ju inga springjäcket,¹⁸ utan ja va baon¹⁹ te låta miss Edberg ta i håll å mäka.²⁰ Stårtingsa,²¹ som en köper, hänger inte ihop mä en drässer²² sej, å för resten dä lite nytt ho fått sen ho kom hem ifrå Ajoa."

"Maj gunnis, ma, dä låter som du vore rädd ja inte likar te se tösa väl drässader,²³ men dä kan du aldrig kicka²⁴ på mej för. Fixa²⁵ du upp'na bäst du vill, men glöm inte dej själf, så inte du kommer å spojlar²⁶ allt dä granna på Änni."

"Har du inte annat å skoila²⁷ om, så kan du ta't isit,²⁸ men glöm inte, att sa du ha Kron te å mjölka, så se till att han mjölkar ur. Han ä så kärlös,²⁹ så han går ifrå dom långt inna di ä ur-

1 slä på stil. 2 elak. 3 retsam. 4 beklädnad. 5 ordentligt. 6 alls. 7 lika bra. 8 påsk. 9 värhättar. 10 rädd. 11 på tok. 12 vara orolig. 13 lura. 14 moder. 15 smakfullt klädd. 16 blus. 17 kilar. 18 värjacka. 19 tvungen. 20 sy en. 21 färdigaydda kläder. 22 tar dem på. 23 klädd. 24 beskylla. 25 pynta. 26 skämmer ut. 27 jämra dig öfver. 28 vara lugn. 29 vårdslös.

mjölkada, å då hörta¹ kora, å du har te säja åt'en."

Så kommo påminnelser om höns och kalkoner, grisar och ett och annat, så att Nils Månson började känna det som skulle de skiljas för alltid.

Det var allt en präktig gumma han hade. Om allt hvad han nu fått sig ålagdt berodde på hans bättre hälft, så kunde han inte förstå hvad han själf hittills varit till för nytta, men det visade tydligt att mor Lina var väl förtrogen med allt, som rörde egendomen, och att hon i ordets fullaste bemärkelse var honom "ena hjälp."

Ändtligen stod man färdig och Månson skjutsade till stationen. Man var i den allra bästa stämning. Änni var riktigt uppsluppen.

"Jag har lofvat mig själf," sade hon, "att icke säga annat än svenska på hela denna resa, nu får jag se om jag kan hålla det uppe."²

"Hvad pratar du, tös, du talar la soid för jämanan," tyckte mor.

"No — Charli säger att jag bräcker³ på engelska, men nu skall jag göra det bästa jag kan. Han skall inte behöfva vara blyg af⁴ mej."

"Nå, men snälla Änni, jag har väl aldrig gifvit någon anledning? I så fall måste jag be tusen gånger om förlåtelse. Du talar utmärkt svenska, och för resten hvad skulle jag ha att kritisera? Låt oss nu från början komma öfverens om att ha roligt och vara precis oss själfva. Det är naturligast och då mår man bäst. Jag svänger in många engelska ord i mitt tal när jag känner det passar och när jag inte är särskildt kärfull."⁵

¹ går illa åt. ² hålla denna föresats. ³ bryter. ⁴ skämmas för.
⁵ försiktig.

“Ja, gå nu inte å åbåka er där nere i Kansas, utan di förstår hva ni säger, då må nu vara engelska eller svenska. Ja önskar I snart vore hemma igen. Då blir nog långsamt te gå här hemma,” klagade Månson.

Ändtligen satt man på tåget, och mor Lina tyckte det var änna rart te ha en så påpasslig och stilig kavaljer. Ja, tänkte hon, inte ska de behöfva skämmas för mej, inte. Det var nog besvärligt med tågombyte, och här och där måste man ligga öfver, men Charli sörjde för allt på bästa sätt, så det kändes snart att man var ute för nöjes skull. Mor Lina kom också fram härmed, när hon och Änni blefvo ensamma.

“Då sanning då najst¹ utå Charli te ta kär² å allting som han gör. En får ju inte ta i en velis³ eller nåt. Di ska nog låss som di ska va pålajta⁴ å visa tänsjen⁵ te ledis⁶ här i Amerika, men di får allt lära sej te bli jäntelmän⁷ i gamla lannet mä. Då änna synn att en så najs⁸ kar ska gå å spojla⁹ sin bästa ti på farm, men han ä ju så stöck påt, å pa säger då mer bessnes¹⁰ i Charli än i allihop di andra farmarepojka. Iblann töcker ja du tritarn¹¹ inte som du har te,¹² Änni. Du lägger in hints å stickord här å där, som gören sår.¹³ Hvarför ska du allti dra fram om språket å sånt där? Ja såg att han ble hörtad,¹⁴ när du sa du hade mäkat upp din majn¹⁵ te tala bara soid.¹⁶ Ja ser allt, må du tro.”

“Åh ma, tala inte om då nu. Ja skulle ju göra då för han skulle se att ja kunne om ja ville å satte mej i sinnet på't. För resten ä då ingen som ja

¹ snällt. ² se till. ³ kappsäck. ⁴ artiga. ⁵ uppmärksamhet. ⁶ damer. ⁷ artiga. ⁸ hygglig. ⁹ slösa bort. ¹⁰ ruter. ¹¹ bemöter. ¹² borde ¹³ sårar honom. ¹⁴ stött. ¹⁵ satt dig före. ¹⁶ svenska.

har mer respekt för än han, å han förstår nog att ja inte vill göra'n sår,¹ men dä som han vore rädd för mej, sen ja kom hem igen. Å så när den däre dumme Victor kommer hem, då blir han så fönni² en lång tid, liksom ja kära för den duden.³ Maj gunnis, ja ville inte hörta Charli för aldrig dä."

"Väl, ja säger som dä ä, Charli ä kär i dej, tös, fast han inte kommer sej te ut mä't, å dä säger ja också, att sämmer fällå⁴ kan du få. Om han inte kan gå lång⁵ mä allt, så ska en tänka han har inte varit här värst länge. Ja tycker han har satt sej in i allting fortare än nån ja känner."

"Jäs, men dä som han tyckte att vi inte ä fina nog, dä som han vore så högt öfver oss. Ja vet inte hvarför han jämt å ständigt ska ha fönn⁶ mä språket. Se hva han gör utå Lindgren å hans bråg.⁷ När vi talar engelska, är det inte så. Då ä vi mer jämlika."

"Du ä dum, tös, han menar inte så som du tror. Om han rättar dej nån gång, så ä dä bara för ditt eget bästa, å om han folar mä Lindgren, dä för han ä skåning, å di har ju aldri kunna tala riktig soid. Å så ska du tänka han ä lärder också, å dä minsann inte hävvit te bära, å dä kommer händit,⁹ ska du se."

"Ja, men ja känner det som vore han högt öfver oss allihop ibland. Han ä . . ja . . ja vet inte hur te säja . . men han ä en . . hva vi kalla en riktig . . jäntelman.¹⁰"

"Åh, ja vet hva te kallat, ja, du ä kär i Charli, dä alltihop, å blir inte dä match,¹¹ så losa!¹² I på't bäge två . . ."

¹ ledsen. ² besynnerlig. ³ bondsprätten. ⁴ fästman. ⁵ reda sig. ⁶ skoja om. ⁷ rotväliska. ⁸ skänita. ⁹ välkommet. ¹⁰ fin karl. ¹¹ parti. ¹² förlora.

I rökkupén satt Charli för sig själf och tänkte.

Allt mer och mer hade han liksom försonat sig med sin ställning. Visst hade hans ungdomsdrömmar målat framtiden i mera bjärta och lysande färger, och nog hade han haft ett högre mål i sikte. Han hade, han som alla andra, drömt sig som en af dessa store, hvars namn på ett eller annat sätt skulle lysa ärofullt.

Nå ja, Wård hade nog rätt: det tommaste som finns i världen är nog ära i alla fall. Man kan ju, som han sade, aldrig göra sin nästa något godt med den.

Skulle han på allvar slå sig ned här ute och bli farmare? Hade han ej njutit af arbetet kanske? Och hade han inte lyckats? Ingen skulle tänkt att han på dessa få år skulle vara ägare af 160 acres godt land, så godt som skuldfritt. Det hade då Månson styrt om förstås.

Undrar just om gubben gjorde det för att binda mig fast? Sak samma.

Den där låga sänkan vid södra ändan ser ut att bli godt alfalfa-land, men vårregnen dra allt in en del kardborrar igen. Månson sa' att så sker, så länge inte Carlson håller fritt för ogräs.

Där uppe i norra kanten blir det passande för boningshuset. Det är närmast byn också. Skulle man i en framtid bygga? Fågel först och sedan bur. Det måste bli allvar af och han måste tala vid Änni. Att hon älskade honom, därom kunde han ej tvifla, och att han själf var obotligt kär i henne, det hade han nog fått erfara, fast han ej velat tillstå det, inte ens för sig själf. Blotta tanken på att lefva skild från henne var honom smärtsam.

Inte ville han heller skiljas från detta folk.

Hade han inte för resten redan blifvit en faktor inom detta samhälle? Kommo icke gamla farmare och ville höra hans mening i ett och annat? Han kände att han behöfdes, och detta fick mer och mer värde för honom. Kanske skulle han där hemma bara gått i vägen, de voro ju så många.

Talanger funnos nog, men tillfällen till utveckling voro begränsade.

Allt mera kommo honom förhållandena i gamla Sverige i sinnet. Mycket fanns ännu kvar af föråldrade, skefva idéer. Hur hade inte en viss arbetare, som han just nu kom att tänka på, vid bruket infört den ena arbetsbesparande metoden efter den andra och därför endast dragit på sig ingenjörens hat och motstånd. Den pojken skall visst ha egen verkstad någonstades i Östern. Ja, det var ju ej att undra på.

Så mindes han garfvaresonen, som han varit skolkamrat med och som måst sluta i fjärde, när fadern gjorde bankrutt. Satt inte han nu som välbergad grossör nå'nstans där uppe i Minnesota? Hade inte han godtgjort alla sin fars transaktioner och återgifvit åt denne ett aktadt namn? Hur skulle han fått tillfälle hertill där hemma?

Skumpojken i gjuteriet vid bruket kunde vid det här laget inte gärna vara mer än 35 år, och han var lokomotivförare just på den här banan.

Dessa voro inga lyckträffar, så mycket hade han sett. Det var endast säd, sådd i god jordmån. Den måste växa.

Han kände sig liksom stolt öfver att få vara en med bland dessa, som i denna stora samhällskropp skulle ingjuta hvad stort och ädelt de, som svenskar, fått ärfva. — — —

Ju närmare man kom målet för resan, desto större blef trängseln. Charli och Änni sutto tillsammans och beundrade den vackra nejden, man genomfor.

Så kom man att tala om sångarfesten. Det syntes tydligt, att hvad än dessa hvarje år återkommande fester voro, så nog hade de ansenliga proportioner alltid. Det blef trängsel, men det var olika mot hvad man varit van vid på andra järnväglustresor. Folket var mera städat, tyckte vår Charli. Inga plumpa eder eller högljudt skrän, som han tänkt sig.

Snart blef han nödsakad att ge upp sin bekväma sittplats åt en dam, och hon tackade honom mycket förbindligt. Annars hade han förut vid sådana tillfällen varit van att få ett kort "Thank you."

På engelska omtalade hon, huru hon i flera år önskat få höra detta oratorio, men alltid hade något kommit hindrande i vägen.

Hon hade hört Apolloklubben i Chicago sjunga någon viss del däraf, men det var ju egentligen som en vanlig konsert. Dessa svenskar här i dalen hade ju gjort det till en verklig gudstjänst och som ådan samlat det, så att säga, till sina traditioner.

Hon hade i en damtidning läst en lång artikel om dessa svenskar och deras sång och var vådligt förtjust öfver detta tillfälle att få höra dem. Hon hade rest öfver hundra mil för att få detta tillfälle.

Charli upplyste att de hade farit lika långt i samma syfte.

"Åh," kom det, "jag hör på ert uttal att ni är svensk! Åh, så intressant! Tala om allt ni vet om dessa edra landsmän. Jag antar att ni svenskar årligen vallfärda till denna härd för musik och konst."

Aldrig hade hans okunnighet om någonting förefallit så förarglig. Han visste ju mycket mindre därom än denna amerikanska dam. I en engelsk damtidning hade hon läst en lång artikel om dessa fester, men hvad hade han läst? Affischen — något annat kunde han ej påminna sig ha läst. Änni hade nog den där damtidningen, men den läste han ju aldrig. Han hade slagit upp Lindsborg i "International Encyclopedia," och där stod det, som han ville minnas, något om de årliga Messiah-festerna.

Nu framdrog han att de sjungit sedan '82, att första inkomsten, 200 dollars, tillfallit en skola — det hade stått på affischen. Nå ja, det visste hon om; men folket som ett helt måste vara särskildt intresserad af musik.

"Sjunger ni?"

"Ja, lite."

"Jag tänkte att alla svenskar voro sångentusiaster."

För att komma ifrån ett ämne, som han ej var hemma uti, drog han till med något om den svenska studentsången och om Jenny Lind och Kristina Nilsson i så vackra ordalag som hans engelska tilllät. För sig själf retades han öfver att de svenska tidningar, han höll, helt och hållet ignorerade denna rörelse här nere. Nog hade han som hastigast sett en och annan nyhetsnotis, men någon beskrifning på detta såsom svenskt — stordåd i Amerika — nå ja, han hade ju inte sökt, och måhända var felet hans eget.

Det var en mycket artig och vänlig dam. Änni och hon blefvo genast vänner. Hon omtalade huru som flera ungdomar från hennes hemstad hade vid denna skola studerat så väl musik som målning.

Det klack till i bröstet på Charli. Jaså, svenskarne här nere voro goda nog att undervisa själfva amerikanerna! Det var mer än han vågat tänka.

“Jo då, och en kassör i banken på samma plats hade fått sin affärsbildning vid Bethany.”

Såå, det var icke blott musik och konst det var fråga om, utan hade man, så att säga, tagit sig före att undervisa amerikanen i hans eget ämne — affär. Nå ja, det finnes en svensk redbarhet, ärlighet, punktlighet och mycket annat godt, som med fördel kunde införlifvas med den amerikanska affärsmetoden.

Änni grämde sig i tysthet öfver att hon så godt som förspillt ett helt år, då hon för samma kostnad kunnat tillgodogöra sig alla dessa förmåner och på samma gång vistas bland sitt eget folk. Hon hyste en minst sagdt ovänlig tanke om dem, hvilka varit underkunniga om men icke anvisat detta tillfälle. Hon var ju svensk också, fastän född här i landet, och ju mera hon hörde denna dam tala, desto mera villig blef hon att — öppet erkänna detta. Hur hade hon icke betraktat detta nästan som ett hinder! Hur hade hon icke gång på gång känt sig sårad, då man talat om “Swede,” “Dutch,” “Dago” o. d., och stundom tycktes man sammanblanda dem med negrer och kineser i en enda stor röra, någonting lågt — långt under den infödde amerikanen. Kanske när allt kommer omkring, så hyser amerikanen själf respekt för — the Swede.

Med detta sällskap gick resan fort, och man var snart framme. Charli stod i ett nu ute på vagnssteget och bara väntade att man skulle köra det långa tåget fram till stationen och staden. Men där voro så många tåg i vägen. Två långa rader, så

Han, som studerar svensk-amerikanska förhållanden.

långt man kunde se, och det var tydligt att man måste stanna långt ute på fältet.

Väldiga folkskaror myllrade om hvarandra.

"Hallå!" ljöd det till höger och vänster. Ett och annat svenskt "välkommen!" hördes, men annars talades nog uteslutande engelska.

Ett par gamla gubbar stodo och samspråkade, och Charli hörde genast att de voro svenskar.

"En väldig craod,¹" sa den ene.

"Ja, dä vill te, om di ska få ihop te expensera," sa den andre.

Två små söta flickor flögo i famnen på hvarandra:

"Åh, så roligt att du kom! Är mamma mä?"

"Åh, oällkom, ajm så gläd!"

"Ja, bummar kårusen³ i kväll, så sitter vi ihop."

En stor ljushårig pojke med en papperslur för munnen ropade på skorrande smäländska:

"Dinner sörrv'd in the dajninghall!"

"Tickets nao ån säl åt Baxåffis,⁵" kom från ett annat håll.

Ofantliga folkskaror böljade fram och åter, det var som ett riktigt haf af människor.

I trängseln hade Charli som hastigast igenkänt ett ansikte, men hvar hade han sett detta förut? Åh, det var ju hans porträtt han helt nyligen sett i tidningarne — hvad hette han nu igen? Han var ju i Amerika för att studera svensk-amerikanska förhållanden. Nog skulle han här få stoff alltid.

Var inte detta ett drag af svensk-amerikansk storhet? Denna rörelse var minst sagdt anmärkningsvärd.

¹ skara. ² välkommen, jag är så glad. ³ skolkar kören. ⁴ mid-dag serveras i matsalen. ⁵ biljetter säljas nu i biljettluckan.

Och hvilken mängd unga — och så vacker ungdom sedan!

“Hallåh! Åh, kära människor, fick jag tag i er ändå! Välkomna nu då!”

Och så kom man i goda händer.

Fast gården låg endast en liten bit utom staden, så skulle man åka.

“Åh, Märi, när ja tänker på att vi skulle se hvarandra på detta sättet, så ä dä precis så ja ville gråta utå bara häppiness.¹ Å din gubbe har ja ju aldrig sett. Å dä din pojk, dä här?”

“Jäs, dä min bebi,² du Lina; men aldrig trodde ja di tös va så stor å granner.”

Man hade icke beräknat att höra konserten den första dagen, utan ville hvila ut efter resan. I detta trefna hem skulle detta gå för sig. Man kände sig ju hemma med ens.

“Så, dä din gubbe, Märi, som du har skrivvit å bräggat så mä; nu skulle ja bara lika te ha Nils mä, för dä inte som dä ska, när inte han ä mä.”

Nu blef det presentation till höger och vänster. Inom kort var man som gamla bekanta.

Mrs Anderson, så hette Märi, var några år äldre än mor Lina, och det undgick ej Charli att hennes yttre tycktes liksom något mera förfinadt. Hade kanske omgifningen haft sin inverkan härpå? I så fall hade han intet att förebrå mor Lina.

Efter “supper” fick han ett program af sonen i huset, och så bad han att få låna en Messiah-bok, och det fick han.

En af döttrarna spelade piano, och snart hade han fått reda på en hel del af hvad han ville veta. Han sökte komma i stämning, och för att kunna

¹ glädje. ² minste.

njuta i högsta grad, ville han sätta sig in i allt, som rörde det egentliga målet för resan. En del pamfletter och gamla program hade skaffats fram, och snart hade han läst till och med den där artikeln, som han på tåget hört så mycket om.

Såå, dessa fester hade antagit en nationel karaktär! Kanske skulle svenskarne här nere i Kansas utföra en större mission än de anat. Sade icke den där fina damen att de i hennes hemstad bildat en stor oratoriekör, till stor del på grund af exemplet i Lindsborg? Hade de ej engagerat lärare också härifrån? Han började att otåligt längta efter morgondagen.

Gummorna snattrade på där ute i "kitchen," och mr Anderson kom in och satte sig hos Charli, där han satt och läste i "parlorn."

"Får han någon reda på, hvad han vill veta?" kom det så smått.

"Jo då, här är mycket intressanta saker. Det måste visst vara ett jättearbete med de här stora musikfesterna."

"Skulle tro det! Jag var själf med en tid, men se'n barnen blef så stora att di kunne ta del, så sluta jag upp. Vi kan inte lämna mor ensam, och det tar en välsignad tid mä all präktising. Mot slutet så är det som om allting skulle bero på att det ska lyckas med konserterna, och då ä sanning, antingen han vill tro det eller ej, men mina barn sätter in ifrå aderton te tjugu timmar i veckan."

"Hur kan det vara möjligt?"

"Jo, di är tre som tar del i det. Ruth sjunger sopran och Märi alt, och så spelar Gust i orkestern.

¹ köket. ² förmaket.

13.—Charli Johnson.

De öfvar ifrå sex te sju timmar i veckan, och multiplicera nu det med tre, så ser han själf. Räkna så efter att de håller på en tre månader och längre, så ser han att det blir bra nära tre hundra timmar som bara min familj hjälper till med, eller om han så vill ifrå tjugufem till trettio dagsverken. Nå ja, det är dem väl unnadt. Jag ska säga att de gör inte nå' annat me'ns de gör det, och det är ju bara om kvällarne och ingenting kostar det, så ja klagar visst inte. Åh, vore alla så regler som våra, så vore det all right. Men det är i alla fall ett vådligt slit för dem. Nu ska de sitta här om kvällarne och räkna och slå takt så då inte likt nå't. Se Märi hon är aldrig nöjd förr än hon kan sitt utantill, och det kan hon, men de sjunger mycket annat, mässor och Eliah, Mendelssohn, Grieg och allt möjligt, så de har alltid något nytt te gno på, och det vill till att räkna, om en ska hinna med. Det är ju lite jag fick vara med om, men så mycke såg jag att de som skrifver ihop all den där musiken är liksom nogräknade å sej. Har han aldrig hört Messiah sjungas?"

"No."

"Wäl, då tycker han nog inte om det att börja med."

"Hvarför det då?"

"Jo, det är liksom besynnerligt med det där, för i början, antingen en nu ska sjunga eller höra på, så är det som om en inte fick riktig smak för det första gången. Jag har talt vid många, och de ha tyckt likaså. Det är så många svåra skalor eller drillar, jag vill kalla't, och te börja med är det så svårt att förstå hvad allt det där menas, men ju mer en kommer in i det, ju mer kommer det fram,

både ett och annat. Och nu vill jag höra det åtminstone en gång när den tiden kommer hvart år.”

Här var en enkel naturmänniska, som Charli bestämdt visste var oförställd.

“Hvad intryck får ni då, mr Anderson, när ni hör detta Messiah sjungas?” sade han.

“Intryck — ja, jag vet knappt hur te förklara hvad jag menar.”

“Hvad är det egentligen som slår an på er, är det något särskildt?”

“Åh, jag vet inte, det är lika skönt alltihop, men för te börja från början, så är där ju Ouver-tyren. Inte förstår jag allt, långt därifrån, men där finnas saker, som en aldrig glömmar. Hela orkestern kommer in på en gång med ett stort, stort ackord, jag tror Märi sa att det är E moll, och en känner på sej en längtan, som — en inte vill bli af med. Ah, det tar en lärd människa te förklara de känslorna.”

Charli hade fått upp sin annotationsbok.

“Jo, jag förstår hvad ni menar; fortsätt!”

“Nå, så kommer tenorsolot: ‘Comfort ye,’ ‘Tröster, tröster mitt folk,’ som det är på svenska. Jag minns första gången, vi hade en präst som sjöng den för oss; åh, hvad han sjöng väl! Ja, vi har haft och har dem ännu, som sjunger lika vackert och kanske bättre, men det är som om alla de år, som gått, gjort våra första försök mera värdefulla, och kände man sig då särskildt uppyrmd öfver att ha lyckats, men jag tänker alltid på den där första tiden liksom vi barn tänkte på jul när vi va’ små. Det var en tid i alla fall som en aldrig, aldrig glömmar.”

“Hvad sjunges efter tenorsolot?”

“Jo, sen kommer visst nummer fyra, den första egentliga kören. Om han lägger märke till det, ska han få se att intrycket, som han får, låter sig lättare känna än beskrifva, och det får jag bestämdt säga, att som de nu sjunga, så gripes en af samma känsla en eller annan gång i hvarenda kör. Texten och musiken bli ett, och man vet inte hvad som gör djupaste intrycket, det ena eller det andra. Jag har ju läst de där texterna många gånger, men det är nästan som ville jag höra musiken eller melodien med. Nu för tiden sjunger di både nummer fem och sex. De brukade vi hoppa öfver. Sjunger di dem i morron kväll, så lägg märke till ordet ‘skaka.’ Det är alldeles som om en kände att Han ville skaka både himmel och jord, så har jag åtminstone känt det. Ah, jag kan inte förklara hur det känns, men jag har erfarit de där känslorna, rätt så litet jag varit med. När kören sjunger nummer sju, så lägg märke till alla löpningarne. Åh, jag minns hur vi gnodde på dem! Det är minsann inte lätt. Ja, jag vet inte, di hoppar visst inte öfver många nu, men det kan ingen gå igenom det hela på en gång, det tar för länge.”

“Är det någon annan kör, ni vill att jag skall lägga märke till?”

“Ja — jag vet inte, jo, låt mej se — nummer tjugusex, ‘All we like sheep,’ ‘vi gingo alla som får.’ Skratta inte åt mej, men om han tänker på’t, så kan en nästan se en skock vilsna får springa hit och dit. Än sopran, än tenoren och så alten och basen, om hvartannat. Jag sjöng bas. Jag ska säga det vill till att hålla reda på sej i den kören. När de så liksom samlats och hela kören brusar ut i adagiot på slutet, eller hvad han, professorn, nu

bruka kalla det, då var det som om det stockat sej i bröstet, och jag säger då för min del att jag kunde då aldrig sjunga det som jag skulle — ja, då blir liksom vått i ögonvrån än i dag.

”Jo, så surely nummer tjugufyra. Jag har väl alltid haft förkärlek för stora, kraftiga ackord så där i moll, och därför har di där körerna alltid slagit särskildt an på mej. Han skall få se det blir intressant alltihop. Och så Halleluja-kören. Den sjunger di bra nu. Te börja mä var den svår, för takten är ju inte så lätt, och så går den bra nog fort på sina ställen, men se'n man en gång fått takten i sej, går resten bra. Det viktigaste i den kören är nog att hvar och en har reda på sej och vet hvar han är hemma och är säker på sin sak, men grannt är det. Jag vet när jag knappt kunnat stå still, och rätt så gammal jag är kan jag inte tåga, utan tar i här och hvar än i dag. Ja, han får höra själf. Kanske skrattar ni åt alltihop. Det finns sådana som gör det med.”

”Äro alla svenskar häromkring lika intresserade som mr Anderson?”

”Åh, jag vet inte, men dä finns de som bor rätt inpå dörrarne, som aldrig ens fått sej å te gå och höra, men de äro få.”

”En sak till, mr Anderson, men hvad sysselsatte ni er med därhemma i Sverige?”

”Hvem, jag? Åh, jag arbetade på en kvarn, men jag kom hit till landet '67; då var jag tjugufyra år. Hur så?”

”Åh, ingenting.”

”Men dä sannt, glöm inte utaf när di kommer till nummer tolf, de där namnen: Underlig, Råd. Det har alltid varit ett glansnummer, som di kallar

det. Lägg märke till kontrasten mellan pauserna, först tystnad och så det väldiga fortet. Wonderful. Och så symfonien — pastoral symphony — det menas ju herdasång eller något sådant. Glöm inte af det för all del, för det är med det skönaste där är.

“Nå, det är redan sent, och jag tänker inte på att ni behöfver hvila. De andra ha visst gått te bädd allihop, och här sitter jag och tröttat ut er.”

“Nå, för all del.”

“Wäl, godd natt! Det lilla bäddrummet på söder står för hans räkning.”

* * *

Det var påskdag.

Charli var uppe tidigt. Han var mycket ifrig att komma in och bese den lilla staden.

Efter frukosten tog han genast en promenad. Man ville bjuda på skjuts, men det var ju det härligaste väder man kunde önska, och han ville så gärna gå till fots. Man kom öfverens att träffas vid kyrkan och tillsammans bevista högmässan, och så bar det af mot Lindsborg.

För sig själf uppgjorde han dagens program. Ingen stund skulle gå förlorad, hvarenda minut måste användas.

Först tog han själfva staden i skärskådande. Där fanns visserligen intet storartadt eller storslaget, men ett visst något gjorde platsen pikant. Särskildt fördelaktigt inverkade de många och stora träden. Hvarje gård, huru liten den än var, hade sin lilla täcka plantering och man kände sig nästan som i en stor park. Allt var så städadt och rent. Intet papper eller annat skräp på gator, gårdar eller

gränder; inga halfruttna trätrottoarer, som annars är så vanligt i småstäder. Andra besökare påträffades här och där, och af deras samtal kunde man sluta att de gjort samma iakttagelser.

Husen, mestadels byggda i villastil, voro, om ock små, välskötta och pyntade. Inga gamla, fönsterlösa rucklen eller fula skjul och inga med affscher och annat skräp fullklistrade plank, som Charli funnit vara en så nödvändig dekoration i andra amerikanska städer. Ej sällan syntes här och där en väl ansad och klippt syrén- eller mulbärshäck omkring gårdsplanen och små rabatter och blomsterland gjorde, att det hela gaf intryck af en enda stor trädgård. Här skulle gubben Wård vara, tänkte Charli; dock — han saknar intet, där han är, men i dag skulle han gärna velat ha gubben med.

Han hade hunnit fram till skolparken och den stora, enkla skolbyggnaden. Nog hade man mest sett på det praktiska, när detta hus byggdes, tänkte han. Så kom han till en stor, rund byggnad, som såg minst sagdt egendomlig ut. I trängseln vid ankomsten hade han ej lagt märke till hvarken det ena eller det andra. Denna byggnad låg strax intill den egentliga skolbyggnaden, och Charli stod för sig själf och gissade att det var en gymnastiksal eller dylikt, då en förbipasserande upplyste om att det var här i detta hus man höll de stora festerna. Han var mycket vänlig, denne skolyngling, och talade om ett och annat. Han visade på en gammal tråkå i midten af parken och berättade att denna var det första skolhuset. Numera användes denna byggnad som atelier för målareskolan. Jo då, här fick man lära måla och allting. För resten hade de utställning också, som var öppen i eftermiddag. Dit

måste han gå. Så fick Charli reda på att eftermiddagskonserten skulle börja klockan tre och själfva Messiah-festen klockan half åtta. Han tackade, och då den unge mannen gått tänkte han.

”Den där var nog född i Sverige, han talade bättre svenska än jag hört på länge, och så artig han var sedan. Sägä hvad man vill, men det är vackert att lyfta på mössan och vara som folk.”

Morgonen hade lofvat en vacker dag, och det blef så. En lugn, stilla sabbatsstämning rådde.

Nu började klockan där borta i tornet ringa. Kyrkan låg inbäddad bland träd som i en äng, och norr om densamma var prästgården. Här hade man tydligtvis insett det värdefulla i trädplantering och äfven lyckats därmed. Funnes det nu bara en aldrig så liten sjö, tänkte Charli, så skulle man kunna inbilla sig vara i Sverige.

Han kom ofrivilligt att tänka på hemmet, på bruket och den gamla hvita kyrkan med det platta torntaket. Hvilket lugn hade icke hvilat öfver allt! Han kom i riktig helgdagsstämning.

Allt flera besökare fyllde gatorna och landtbor började komma in från alla håll i sina täckvagnar. Det såg nästan rikt och förnämt ut.

Charli stod en stund utanför den gråa stenkyrkan. I parken norr och söder om densamma voro bindplatser anbragta för de många hästarne.

Så kommo Andersons, mor Lina och Änni, och man gick in för att få plats.

Kyrkan var mycket enkel, men för dagen klädd i grön högtidsskrud. Blommor och grönt syntes öfverallt, med stora påskliljor här och där. På orgelläktaren var en lång rad med oleandrar i hvita och skära färger.

Det började bli trångt; alla fönster öppnades, men vindstilla som det var, blef det snart kvaft där inne igen.

Sedan söndagsskolan upplösts, vardt det något bättre, men det blef snart lika trångt igen.

Så började högmässan. Två pastorer tjänstgjorde för altaret, högtiden till ära, den ene stor, bredaxlad, med nästan militärisk hållning, ljus i motsats till den andre, som var smärt i växten och mörklagd. Språket, mässan, det hela började påminna om där hemma i Sverige, och snart var Charli öfvertygad om att här i dag firades verklig påskhögtid.

Gudstjänsten var fri från allt stelt, tillgjordt och främmande, och var det varmt i kyrkan, så kändes det varmt i hjärtat också. En liten kör där uppe bland blommorna på läktaren sjöng en utsökt vacker påskhymn, och därefter trädde talaren på predikstolen.

Man kände sig nästan ofrivilligt dragen till denne man. Svensk var han. De blå ögonen, det ljusa håret och skägget, den stora, kraftfulla gestalten, allt tydde på nordisk härkomst. Den väldiga, breda pannan förrådde stora tankar, det öppna, ärliga ansiktet visade att dessa tankar inte gärna doldes, utan ville ut. Några djupa rynkor skvallrade om stora omsorger och — öfverarbete.

Rösten var vacker och klangfull — en kraftig baryton. Språket, vårdadt och tilltalande, öfvertygande, ibland hänförande, vittnade om stor oratorisk begåfning.

Uppkommen på talarestolen började han med att på sitt egna sätt deklamera de två första verserna af Sv. Psalmen 102: "Hvad ljus öfver griften!

Han lefver, o fröjd!" Charli hade lärt hela denna Franzéns sköna påskpsalm utantill vid sin nattvardsläsning, men så hade han aldrig hört den läsas förr. Sista strofen i första versen: "Och afgrunden bäfvar" kom tyst och högtidligt, nästan beklämmande, men "halleluja" däremot med fröjd. Likaså sista strofen i andra versen: "Uppstånden är Jesus! Halleluja!" med en känsla af öfvertygelse och jubel.

Det var tydligt från början att denne man i själen kände hvarje ord, hvarje stafvelse.

Så kommo text och predikan:

"Grafven är det bistra slutet på allt jordiskt, allt hopplöst, allt förgängligt. Där sättes gränsen för den äregiriges drömmar, där måste den rike lämna sina skatter, den mäktige sin spira och dåren sin skramla. Där ser den sörjande fadern en oöfverstiglig gräns för den begåfvade sonens karrier, och där gråter den älskande modern öfver sitt för alltid slocknade framtidshopp, och den jordiska kärleken famlar tröstlös på brädden. Hvilken öken skulle ej vårt lif vara förutan det kristna hoppet! . . .

"I denna stämning kom Maria på denna minnesrika morgon till grafven. — Hon var inte ensam. Markus, Matteus och Lukas, som beskrifva denna dags händelser mera i detalj, säga att Maria, Jakobs moder, och andra kvinnor voro med. De hade tillagat välluktande kryddor och smörjelse. Hvad talade de om på vägen? Ja, hvad säger det sörjande, älskande, blödande hjärtat? Du, min käre åhörare, som erfarit en djup hjärtesorg, du vet hur vältalig tystnaden kan vara, kanske känner du något hvad dessa kvinnor kände, kanske förstår du också hvarom deras samtal rörde sig. Grafven — döden — hopplösheten i allt. Hur älsklig framstår icke

alltid den kristna kvinnan i vår kyrkas historia. Hon är tillreds med dessa små kärlekstjänster, som vi män ofta glömma. Hon sätter friska blommor på bordet i sjukrummet. Hon vakar vid vår sjuk-säng och bringar välluktande kryddor och smörjelse då vi, lärjungar, ofta sofva. Vi uppskatta ej alltid detta som vi borde, men denna morgon fingo de en härlig belöning för sina besvär, ty," och här kommo orden med särskild värma och öfvertygelse, "ty hvad kunde vara härligare belöning än att få bringa en förtviflad värld den viktigaste, den gladaste hälsning, som någonsin skallat öfver jorden, en hälsning som kom himlar att jubla och afgrunden att bäfva: Kristus är uppstånden! Uppstånden är Kristus — detta är den lösen, som på denna dags morgon utdelades bland lärjungarne i denna lilla kärntrupp, som skulle öfvervinna världen. Det är nyckeln till det eviga lifvets port. Det ingick ej i skapareplanen att korset, döden och grafven skulle utgöra slut-akten, nej lif, evigt lif är de kristnas hopp, detta hopp, som stadfästes då förseglingen bröts och stenen bortvältes från Kristi graf.

"Med förtröstan kan du och jag nalkas vårt slutliga mål och, då fiender omringa oss, visa den tomma grafven och utropa: Du död, hvar är din udd, du dödsrike, hvar är din seger?

"Det var i denna förtröstan som Job kunde säga: 'Jag vet att min Förlossare lefver,' det var detta hopp och denna visshet som gjorde att martyrerna utan fruktan mötte döden i vilddjurens käftar. Denna visshet följde Huss och Savonarola på bålet, Luther i fängelset och Wesley på Londons gator. Det är denna visshet som gör lifvet värdt att lefva, ty döden har förlorat sin udd.— —"

Det var en väldig predikan. Aldrig hade man väntat att få höra något så skönt, så upplyftande, så hänryckande.

Änni hade nog så länge som möjligt lagt band på sina känslor, men så måste näsduken fram och mor Lina följde med, med hela sin varelse.

Det var inte utan att en tår då och då ville bana sig väg utför Charlis kind, och dessemellan kom hjärtat att hoppa af fröjd. Det var lif, det var hopp, det var glädje . . .

Tänk att få sitta ned och höra en sådan lärare flera gånger i veckan. Charli undrade om folket egentligen visste att sätta värde på de förmåner, hvaraf de voro i åtnjutande, och han greps af känslor, djupa, varma, glada; känslor, som han ej hyst sedan han var barn där hemma.

På hemvägen talades om de intryck, man fått, och det kändes tydligt att alla fått sin beskärda del af påskafröjd.

”Jäs, vi har en bra präst,” sa Anderson, ”men han får vara hemma så lite. På senare tiden predikar han knappt tre eller fyra gånger i månaden; se vi ha hjälpepräst också.”

Charli tyckte att han skulle känna sig särskildt nöjd, om han kunde få höra sådant ett par gånger om året.

”Det var första gången jag hört en svensk predikan, som jag kunde följa med i alltsammans,” sade Änni.

”Ja, ja har aldrig hört maken,” sa’ mor Lina.

* * *

Charli hade knappt tid att hvila efter middagen. Han ville tillbaka dit in igen. I morgon skulle man

ju återvända hem, och han ville vara i den lilla staden bland det där folket så mycket som möjligt.

Unge Anderson var mycket tillmötesgående och inte så litet stolt öfver "sin stad," så att han ville gärna visa allting. Så snart hästarne blifvit förspända, bar det af igen, och nu voro Änni och Ruth med.

Först skulle man bese konstutställningen, och Charli hade nog sina förutfattade tankar om denna, men för säkerhets skull behöll han dem för sig själf. Han hade beredt sig på att detta besök skulle bli kostbart, och blef inte litet förvånad, då han på ett plakat såg att inträdesavgiften hit var endast 10 cents. Icke mindre öfverraskad blef han då den lilla tråkåken befanns innehålla en verklig utsökt konstsamling. För att dämpa det skarpa ljuset, som genom ett stort takfönster föll rätt ned, hade man smakfullt anordnat ett hvitt draperi, som med tofsar och snören gaf en mycket vacker dekoration, och man glömde helt och hållet hvar man befann sig.

Två stora dukar med religiösa motiv upptogo den södra väggen. Dessa altartaflor voro färdiga att sändas ut till de kyrkor, som beställt dem.

En fin karl med ljusa mustascher och pipskägg gick omkring och ordnade. Unge mr Anderson upplyste att det var artisten, som förestod konstskolan. Jo, här var inte fråga blott om taflor, utan verkliga konstverk. Här var en liten stämningsbit från Sverige, den lilla snöbetäckta torpstugan med den mörka granskogen bakom; här en liten solig vy af Kinnekulle och Vänern, där ett kustmotiv från Skottland.

Änni stannade framför en liten stilleben i olja,

föreställande en lerskål med några tomater, ett kålhufvud och några lökar uti.

“Åh, så naturligt detta är,” sade hon; “det är ju fullkomligt lefvande!”

Artisten, en mycket vänlig människa för resten, kom och omtalade att den lilla biten målats af en svensk artist, som numera vistas i Colorado. Han påvisade tvänne andra dukar af samme mästare, en mininteriör, två gamla guldsökare, som tycktes kämpa mellan hopp och förtviflan, och ett porträtt af en dam i jaktdräkt. Så visade han en del motiv från Mexico och från Kansas. Jo, han hade uppfattat det sanna och det poetiska i dessa ödsliga, ändlösa slätter med sina guldglänsande solnedgångar och härliga månskensstämningar. Här fanns konst, det var inte farligt. Jaså, han hade studerat sin konst både i Stockholm och Paris, denne vänlige herre. Undrar just, tänkte Charli, om de veta att uppskatta en sådan man till sitt fulla värde, eller om han, likt andra missionärer, måste försaka?

“Får man också sälja några konstalster?” kom frågan så tyst.

“Ja, i Sverige såldes nog några dukar, men här måste man ge bort dem än så länge,” ljöd det till svar; “men därför får man ju inte sluta upp att måla. Folket här är dock ännu mera mottagligt för musik än annan konst, men det kommer nog med tiden ett behof efter detta också.”

Charli stannade framför en större tafla med motiv från Norrland. Åh, hvilken hälsning den bringade från fjällarne grå och den spegelblanka sjön, en hälsning som kom hjärtat att slå häftigare, och där stod furan på krönet. Han mindes huru vinden hviskat där uppe bland grenarne i toppen.

“Se här, Charli,” sade Anni, som stod framför en liten solljus, vacker tafla, föreställande en halmstack med en Kansas-farm i bakgrunden.

Åh, hvad den var vacker! Jo, han visste hvad det ville säga att få ihop en sådan där stack — på sitt vis, förstås. Tänk om han hade den i sitt rum där hemma, eller om han kunde sända den hem till Sverige som en hälsning från det fält han valt! Af blygsamhetsskäl vågade han dock ej fråga om priset, och för öfrigt var han ju inte stadd vid kassa.

Så visades en del elevers arbeten. Hvilken förmån att få undervisning i denna ädla konst!

Det hade nog varit intressant att stanna här längre, men tiden för konserten närmade sig.

Där ute, öster om parken, syntes åter en böljande folkmassa. Liksom dagen förut höllo flera tåg på med att lossa sina laster. Trängseln hade dock ingen särskild dragningskraft för våra resande, utan ville man hellre söka sig plats.

För att tillmötesgå alla besökande, skulle konserter gifvas äfven i skolans kapell. Unge Anderson visste ej hvad råd han skulle ge, men ville man höra något riktigt fin-fint på piano, så var nog kapellet att föredraga. Charli ville gärna ta skolans inre i betraktande, så att man föredrog kapellet.

Detta var en vacker sal med färgadt glas i fönsterna och frescomålningar i taket. Där framme på väggen vid piporgeln voro porträtt af Gustaf Adolf och Luther på ena sidan och Händel och Bach på den andra. På trenne sidor voro läktare anbrakta, och man syntes ha varit angelägen om att få plats åt så många som möjligt.

Anni hade nog låtit förstå att hon hört utmärkt pianomusik, men man fick snart klart för sig att de

äfven här hade mästare, och inte blott på piano. Programmet upptog orgelsolo, violinsolo och kvartett, pianosolo, en finfin deklamation på engelska och så ett dubbelnummer af en manskör.

Allting tyckte Charli var så storslaget och öfver all förväntan att han bara njöt och beundrade allt. När så manskören avslutade med "Du gamla, du fria," kände hans förtjusning inga gränser.

Jo, det var något att vara svensk, och detta folket visste också att visa det.

Utkomna skulle unge Anderson ned till staden i ett ärende och flickorna söka upp en väninna, som Ruth måste träffa, och Charli slog sig ned på en bänk i parken.

På samma bänk satt en äldre man och liksom njöt af omgifningen. Charli tyckte att han såg svensk ut och frågade, om han misstagit sig.

"Nå, jag är nog svensk och hemma här."

Han hade varit med från början, denne gubbe.

"Jag undrar, om folket som ett helt sätter värde på de fördelar det äger framför många andra svenskar här i landet," sa' Charli.

"Åhja, men så har di också fått släppa till och gett och gett, så det är rent unnerligt att di har något kvar själfva."

"Såå! Förstår ni då inte att allt, hvad de uppoffrat, ha de fått igen i dubbelt mått? Till exempel, är här någon, som ni känner och kan påminna er, som icke uppoffrat för denna skola?"

"Ja, då nog många, då."

"Wäl, jag känner ju ej era förhållanden här, men jag försäkrar likväl att de, som intet uppoffrat, äro i dag inte ett dyft bättre lottade än de, som gjort mest. Tänk efter, får ni se!"

Han hade varit med från början, denne gubbe.

"Wäl, dä nog sannt, jag har inte just precis så noga tänkt på dä, men dä nog så."

"I stället för några fattiga tusenlappar, möglande i en bank, har man spridt upplysning, lycka och välsignelse öfver detta samhälle, och det är bra mycket mera värdt än alla banker sammanslagna."

"Jäs, men han vet inte hvilket evigt sug dä ä' efter pengar för en jämnad, en tröttnar på det i längden."

"Sug efter pengar! Förstår ni då inte, min vän, att ju mer man ger, ju mer har man? Genom de små summor, hvarmed ni här tid efter annan fått bidraga, ha'n I alla kommit i åtnjutande af en välsignelse så stor, att andra betrakta er med afund. Hvad ge de ej på andra platser? Antag, bara som exempel, att man här som i andra småstäder ginge på teatern, och edra söner och döttrar finge smak för dessa intetsägande, platta saker, som i allmänhet prästeras. Antag vidare att två i familjen besökte teatern två gånger i veckan, och sätt genomsnittspriset till femtio cents, så blefve det två dollars i veckan eller ungefär hundra dollars om året; för tio familjer blefve det ett tusen dollars om året och på tio år tio tusen. Huru mycket tror ni det blefve på hundra familjer. Har ni tänkt på det?"

"Wäl, nog blefve det en stor summa alltid. Jag har inte så noga tänkt på det."

Charli började bli ifrig.

"Så en annan sak," sade han. "En man omtalade för mig i går kväll, att hans barn få från aderton till tjugu lektioner i körsång i veckan fritt. Vet ni hvad det skulle kosta i Kansas City eller Omaha? Efter femti cents lektionen blefve det ju nio till tio dollars. Har ni tänkt på det?"

“Nå, jag har inte räknat på dä viset.”

“Ja, jag trodde det. Det är nog sannt att uppoffringen är lofvärd. Glöm icke, att hvad ni tycker er ha gifvit bort är just detta stora, som ni har kvar, och på så sätt: ju mer man ger, desto mer har man, och ju mer man behåller för sig själf, desto fattigare blir man.”

“Wäl, han hade nog sagt så ibland, prästen, men det var i alla fall lite svårt för alla att förstå.”

Så fick Charli veta att denne gamle hade också varit med om början till dessa stora fester och sjungit med både i Salemsburg och Fremont 1882. Han fick en intressant berättelse om den första tidens svårigheter, huru man gått långa vägar för att öfva och plugga, hur en del åkt ända till tolf mil i kölden och på en tid, då man hade endast farmvagnar, och det kändes nästan synd att så där ha läst lagen för gubben.

Ändtligen kom Charlis sällskap, och man for hem för att bereda sig för den egentliga Messiah-konserten.

* * *

Kom så den efterlängtrade stunden.

Hela parken utanför bokstafligen vimlade af folk. Hur skulle alla dessa få plats därinne, om det ens var möjligt att komma in?

I ett litet tält såldes förfriskningar, och här och där i små grupper mumsades och pratades det. Magens kraf måste i hast tillfredsställas. En dam med en stor apelsin för munnen försäkrade att för henne fanns ingen möjlighet att få en bit mat förr än klockan elfva följande dag, och hon hade före-

satt sig att i bästa stämning afhöra dessa svenskar, hvilket vore alldeles omöjligt på fastande mage. Nere i staden voro restauranter och kaféer så godt som tomsålda. I skolans matsal serverades ännu kaffe med dopp, och vår smälänning från gårdagen var mycket ifrig att påpeka detta. I starka stötar ur pappersluren kom det gång på gång:

“Plänti tajm, plänti tajm!”

En storväxt herre i uniform med blank stjärna på bröstet gaf åt det hela en viss anstrykning af storstad.

Här och där kommo herrar med horn eller fiol-låda och damer med sina notböcker. Ett och annat åkdon från landet stannade och hvitklädda flickor hoppade ur för att hastigt försvinna i det allt slukande auditorium.

Det började bli på tid att få sig plats. Biljetter hade anskaffats af unge Anderson, men som han ej kunde få dem i nummerföljd, skulle Anni och Charli vara tillsammans och mor Lina följa med Andersons.

I trängseln hade Charli förlorat Andersons ur sikte, men Anni höll han krampaktigt fast i armen. Här var inte fråga om formalitet, men det kändes inte alls obehagligt att så där beskyddande hålla henne fast. Hon försökte inte heller slita sig lös — tvärtom . . .

De försökte att komma in genom den södra dörren. För hvar och en som steg in ropades ett nummer: trettioen, fyrahundrasexton, sexhundratvå, elfva. Det där lät lite besynnerligt, och Charli räckte fram sina två biljetter. Helt vänligt upplystes nu att endast kören här hade tillträde. De måste gå till den västra dörren. En stund stodo

de kvar och lyssnade. Hvar och en, som uppgaf sitt nummer, framvisade på samma gång en knapp, som öfverensstämde med detta. Kören, tänkte Charli, måtte ha ansehlige dimensioner, då man måste hålla reda på den på detta sätt, alldeles som soldaterna i en armétrupp, och han kände sig själf som "Nummer Femton Stolt." Snart stod man vid den västra dörren, och det syntes tydligt att här måste man formligen pressas in.

En liten italienare for och snodde och skröt på sitt vis om de här svenskarne, som med sin musik skulle ställa till någonting alldeles enastående här i Amerika.

Så satt man då till sist på sina platser och Charli började se sig omkring.

Det var en stor, rund sal med tak som liknade en upp- och nedvänd skål, uppburet af grofva, enkla pelare. Rätt fram syntes en stor piporgel, och själfva estraden gick nästan in i midten af det stora rummet. Där bakom voro i terrassform bänkrader uppförda.

En liten mörklagd herre med knollrigt hår kommenderade värre en del vaktmästare om bänkars och stolars ordnande. Här ett notställ, där en stol och en trumma. Allt skulle vara på sin plats.

Hit och dit i salen sprungo platsanvisare med sina lappar. Hela bänkrader fingo stiga upp och lämna plats. Huset fullsattes så fort man hann — ösa i.

Bänkarne utgjordes af endast hyflade, hopslagna bräder med ett enkelt ryggstöd. Allt röjde en till nakenhet gränsande enkelhet, och Charli kände nästan en viss beklämning öfver detta beklagansvärda förhållande.

En stor, lång gubbe med blott ena handen i behåll gick omkring där framme och tände gasen. Bänkar och stolar på estraden blefvo i hast fullsatta och snart simmade orgel, kör och orkester i en bred ljusflod.

Änni anmärkte att det tycktes vara lika många på platformen som i audiensen. Ja, inte ville Charli åta sig att räkna dem, men nog syntes det att inte affischen narrats.

Ljusskenet föll skarpt på organistens ljusa hår där framme och gjorde det nästan hvitt. Nog var han svensk alltid, och så blef det liksom en stockning i bröstet på Charli igen. Med ens kom den stora, för honom så dyrbara tanken: Allt detta är svenskt — svenskt i ett främmande land; och han kunde knappt sitta stilla.

Sch, sch! På en gång blef det tyst i den myllrande massan. Någon talade där framme.

Samma röst, samma anspråkslösa men på samma gång tilldragande personlighet, som kommit hjärtat att klappa häftigare och tåren att tränga sig ut, samme man, som på morgonen i kyrkan satt hela ens varelse i exstas, stod där nu bland detta sitt folk, sina sångare, sina musikanter. Som en Alexander stod han där, säker på sina segrande trupper.

Inga ursäkter behöfdes, men några korta, alltför korta, tyckte Charli, häntydningar på detta företags uppkomst och tillväxt. Så en kort historik öfver själfva oratoriet och dess skapare, Händel, samt några förklarande anmärkningar om texten och dess intima sammanhang med musiken.

”Hela skapelsen suckar och längtar efter förlösning. I första delen målar Händel detta tillstånd på sitt eget ööfverträffade sätt och förbereder oss på

Messie ankomst i dessa härliga, tröstefulla profetior, hvilka tyckas genom dessa toner få en dubbel betydelse. Ur ett tryckande, ogenomträngligt mörker föras vi på tonernas vingar in i Guds underbara ljus, och den första stora kören förkunnar för en i mörker stadd värld att Herrens härlighet skall uppenbar varda, ty Herrens mun har talat.

“Esaias gläder oss med att ett barn är oss födt, en son är oss gifven.

“Namnen äro af särskild betydelse, och så inpräntar också Händel detta på ett mästerligt sätt. Lyssnen till de kraftiga Underlig — Råd — Gud — Evig Fader — Fridsfurste. Kommer så den härliga julen och profetians fullbordan. Du hör herden med sin flöjt där ute på slätten vid Betlehem och änglasången ‘Ära vare Gud i höjden och frid på jorden!’

Därpå kom en upplysning att — inga applåder tillåtas, och sedan samma anförande på engelska.

Solisterna intogo sina platser framför orkestern och sist kom anföraren. Det var densamme som ordnat med och kommenderat vaktmästarne. Hans ansikte var blekt och erbjöd en skarp kontrast mot det mörka, krusiga håret.

Det blef tyst i salen.

Lugn besteg anföraren den lilla upphöjningen och såg sig omkring, liksom ville han se att allt var i ordning. En andre fiolist tappade sitt notblad och fick en liten gliring. Stråkarne lågo färdiga på strängarne, och med hornen för munnen väntade man ifrigt på tecknet. En blick upp mot orgeln, så höjdes taktpinnen och så kom det bredt, stort, öfverväldigande — lugnt ett ackord.

Jo, det var nog E moll . . .

Charli hade ju inte hört någon vidare storslagen musik, men detta måtte dock vara något i sitt slag enastående. Han njöt och insöp, törstigt, hvarenda ton — och detta var hans eget folk. Tanken härpå ville knappt låta honom följa programmet.

Jo, det var längtan, det. Han kände det som skulle han velat ta hela orkestern, kören och folksamlingen i famn.

Den där vänlige herrn, som visat alla de vackra taflorna, stod nu och med en mjuk, vacker och väl skolad röst utförde tenorsolot: "Tröster, tröster mitt folk." Befann sig icke äfven denne i banbrytarnes led och utförde en mission, som kanske ytterst få kunde uppskatta? Tänk, hvilken makt konsten ändå äger!

Då arian var slut hade Charli gärna velat klappa i händerna, men vågade inte.

Så blef det åter tyst.

Med taktpinnen höjd och handen utsträckt stod ledaren och liksom forskade hvarje sångares ansikte. Så en knäppning i notstället och en stor hvit vägg reste sig mot en svart bakgrund, och Charli tyckte det såg nästan hemskt ut. Altarne ledde, och ena väldiga altar var det. När så hela kören bröt in kändes det så fast, så säkert, att tanken på amatörer försvann med ens.

Jo då, det här tyckte Charli om, Anderson behöfde inte vara orolig. Nog skulle han ju följa med i boken, hade han tänkt, men han glömde bok och alltsammans, och långt innan kören hunnit till slut ryckte det förtvifladt i en del muskler och samma känslor, han på morgonen haft i kyrkan, grepo honom äfven nu. Han sneglade åt Anni; näsduken var redan framme.

Den stora, granna basen hade hunnit mer än halfvägs på sitt solo, innan Charli kom riktigt till sig själf igen.

Nu en annan kör: "Och Han skall rena Levi söner." Det var här som Anderson haft svårt att lära sig löpningarne, men så kunde ingen svårighet förmärkas nu. Och sedan Esaias 60: 1: "Statt upp, var ljus," med det föregående recitativet och arian. Soloalten, en mycket ung dam, hade en förvånande klar och sympatisk stämma. Man kunde tydligt höra, att rösten fått en omsorgsfull utbildning, liksom äfven att själen uppfattat de stycken, som utfördes.

Det gick fort med numren och man hade redan hunnit nummer tolf: "Oss är födt ett barn, en son är oss gifven." Det var här, Charli hade några platser understrukna i boken. Jo då, effekten kom. För hvarje repetition af namnen steg fortet starkare och i följd häraf blefvo pauserna allt mera intensiva, och mot slutet, då alt och sopran liksom jaga hvarandra i en lång löpning, blef crescendoet så starkt att bröstet häfdes på litet hvar.

Charli såg sig omkring, för att inte glömma hvar han var.

Synnerligen välkommen var nu symfonien. Man behöfde lugn, och det fick man. Åh, hvilken mjuk och skön melodi!

Mycket riktigt, där spelade herden sin flöjt, men Charli hörde mera än det. Så de korta recitativen, julberättelsen. Aldrig hade han hört den berättas på så sätt! När så hela kören kom in med sitt kraftiga: "Ära vare Gud i höjden!" var det ej svårt att sätta sig in i och få del af herdarnes känslor.

Så kom sopransolot: "Fröjda dig, du dotter Sion!" Man måste beundra den teknik, som här ådagalades, och så kom Charli att tänka på organisten där uppe, som så att säga måste vara med i allt. Kören fick hvila och solisterna likaså, men han där uppe vid orgeln fick aldrig ta ögonen från bladet eller fingrarne från tangenterna. Tänk, hur trött han skulle bli!

Alten sjöng recitativet: "Då skola deras ögon öppnas" samt arian: "Han skall föda sin hjord som en herde." Änni hviskade att hon aldrig hade hört vackrare än denna senare. Sopranen upptog samma melodi och sjöng: "Kommen till mig, I alle som arbeten," och kören avslutade med: "Hans ok är ljufvigt och hans börda lätt."

Detta var nu första delen af oratoriet.

Ledaren lämnade hastigt sin plats och försvann.

Organisten där uppe höll envist kvar ett A för orkestrerns räkning, och så fick man andas ut.

En liten pratsam tysk satt bredvid Charli och började genast högt orera om sina iakttagelser. Det led intet tvifvel; den kören hade uppfattat hans store landsman Händel, och för resten tog det folk med gamla lands idéer att göra det. Tänker man så på att orkestern består mestadels, för att inte säga uteslutande, af amatörer, så måste man beundra densamma.

Framom satt en äldre herre med sin dam.

"Det var nog intet misstag att vi sände Maggie hit," sade damen på engelska.

"Nej; jag önskar att vi sändt hit både Willie och Addie," blef svaret.

"Nå, Änni, ångrar du att du kom med?" frågade Charli.

”Nej, jag har aldrig känt mig så lycklig,” sade hon.

Så blef det tyst igen och åter stod han där, den store, väldige mannen, och med några enkla ord förklarade oratoriets andra del. Han talade om det sköna i en kristens lidande och huru vi böra uppskatta det såsom en förmån att med Kristus få lida smälek.

”Huru ofta glömma vi ej, då fiender sára, att Han var föraktad, öfvergifven, en smärtornas man och förtrogen med lidandet! Kompositören har ock på ett mästertligt sätt skildrat detta Kristi lidande, och det berättas om honom att han under arbetet härmed själf icke kunde tillbakahålla tårarne. Denna den mest känslofulla delen af oratoriet afslutas med Hallelujah-kören. Händel säger själf, att då han skref dessa strofer tyckte han sig se himmelen öppen och Gud själf. Han tyckte sig höra härskarorna sjunga sitt: ”Konungars Konung och herrars Herre.” Besjälad af en sådan inspiration är det ej underligt att denna kör utgör själfva glanspunkten i detta storverk. I London, då oratoriet gafs där för första gången, greps hela åhörareskaran, konungen själf inberäknad, af en sådan hänförelse att man reste sig upp och stående afhörde stycket till slut. Vi ha här tagit för sed att göra sammaledes.”

Det kändes så skönt att på detta enkla, hjärtliga sätt bli förberedd på hvad som skulle komma. De flesta hörde ju detta ”Messiah” för första gången och behöfde en inledande förklaring, och hvem skulle bättre kunnat afgifva denna?

På den lilla upphöjningen stod åter anföraren. En knäppning i notstället hördes, och så reste sig hela kören åter.

“Se, Guds Lamm!” . . .

Hur hade icke hvar och en uppfattat andemeningen i sången! Man följde icke blott partituret, utan det kändes att själen var med.

Nu kom den där vackra altrösten igen: “Han var föraktad.” Aldrig kunde väl detta återgifvas med mera känsla, sympati och innerlighet, och likasom instämmande fortsatte kören: “Sannerligen han bar vår krankhet, näpsten ligger uppå honom och genom hans sår äro vi helade.”

Det låg öfver allt detta ett lidande, en nästan ljuf beklämning, en, som Anderson hade sagt, längtan, som man ej ville bli af med.

Härefter kom kören: “Vi gingo alla vilse såsom får.” Motivet gaf ganska riktigt intryck af något vilsegånget, oroligt sökande hit och dit, och när de olika stämmorna samlas i det slutliga adagiot: “Och Herren kastade allas våra synder uppå Honom,” så var effekten helt enkelt majestätisk.

Som en värdig kontrast kommo två tenorsolon och så åter en kör: “Gören portarne höga.”

Sopran- och bassolisterna hade åter hvar sina nummer, och så höjdes notställén, kören stod upp och i ett nu reste sig hela denna väldiga skara af åhörare. Till och med orkestern hade rest sig. Det var en syn, som aldrig skulle glömmas.

Och sådan sång — sådan musik!

Det var inte fråga om ett försök härvidlag, det var en inspiration, som flödade från kompositör till anförare, från anförare till kör och orkester och så ut bland denna stora massa, som hänryckt, med svällande bröst mottog den ena brusande tonvägen efter den andra . . .

“Kungars Kung och herrars Herre.—Halleluja!”

Charli greps af en känsla, som han aldrig förr hyst. Han kände sig så försvinnande liten, allt detta så ofattligt stort. Han såg hela detta företag omgifvet af en ljus gloria: Kompositören af denna sköna tonskapelse, ledaren, som med hela sin själ anförde denna jublande skara, och så han med den breda pannan och det varma hjärtat, som lugn och lycklig stod där bakom.

Allt sväfvade för hans inre syn som en ljuf, förverkligad dröm, och drömmande för hans blick ut i salen. Strålände, glada anleten mötte honom öfverallt. En och annan tårfylld blick visade huru stor hänförelsen var, och det syntes tydligt att en djup religiös känsla gripit alla, så väl kör som åhörare.

En gammal man några bänkrader framom tog i och sjöng med af alla krafter, utan bok eller musik. Det tycktes som hade han det alltsamman i hjärtat och det ville ut.

När det sista "Hallelujah" förtonat, ihållande och kraftigt så man kände hela sin varelse darra, drog hela folkmassan en suck.

Charli såg sig om. Änni grät.

"Jag undrar just hvar mamma är," sade hon tyst.

Det blef ett doft mummel i salen; man sökte lite hvar att komma till sig själf igen, och då lugn åter rådde, stod han med den vänliga rösten ånyo där, förklarande sista delen af oratoriet.

Charli tyckte det lät nästan som en ny påskpredikan.

"De kristnas trosbekännelse — jag vet att min Förlossare lefver — Han är uppstånden — Han lefver och vi med Honom."

Det var svårt att följa med, man var alldeles för upprymd.

"Det jordiska är slut och det står Guds folk en hvilat åter. I himmelen sjunger slutligen den hvitklädda skaran sitt: 'Värdigt är Lammet att hafva äran'."

Det var nog vackra ord, men man hade fått nästan väl mycket för att kunna fullt sätta värde på och fatta allt.

Charli undrade om sångarena själfva kunde uthärda längre; man hade ju gifvit så öfver all förväntan mycket, och så tänkte han på Wård. Han hade ju sagt att ju mer du ger, ju mer har du. Ja, kanske.

Charli frågade Änni om hon var trött.

"Nej," svarade hon, "jag skulle kunna sitta här om än aldrig så länge."

Så framträdde ännu en solist. Det var en annan sopran. Någon bakom hviskade att det var hon, som anført den första Messiah-kören här, och det kändes snart att hon var fullt förtrogen med det hela.

"Jag vet, att min Förlossare lefver!" kom det lugnt och högtidligt, med en känsla af öfvertygelse och visshet, som tydligt visade att hon fullt uppfattat andemeningen i både ord och musik. Var hon så en af dem, som lagt grunden till dessa fester, så var hon ju helt enkelt beundransvärd.

Några korta kvartetter afsjöngos af solisterna och besvarades af kören, hvarpå ledaren öfverlämnade taktpinnen till en förste fiolist och sjöng själf recitativet: "Se, jag säger eder en hemlighet" och arian: "Trumpeten skall ljuda." Inledningen till arian, ett trumpet- eller kornettsolo, speladt som det

var, rent, taktmässigt och klart, ljud nästan hemskt. Med en stark, frisk barytonstämma återgafs detta solo på ett beskrifvande sätt. I sanning, man kunde inte märka hvarken trötthet eller utmattning hos sångaren, fastän denne i öfver två timmar utan minsta själfbesparing ansträngt så väl själs- som kroppskrafter.

Ändtligen kommo de stora slutnumren: "Värdigt är Lammet" och "Amen."

För dem, som trott att kören efter sina stora ansträngningar skulle vara medtagen, kommo dessa stycken som en öfverraskning och man häpnade öfver den kraft, som ännu fanns kvar. Någonstädes hade Charli läst, att "Amen-kören" i "Messiah" var ansedd som en särdeles mästerlig komposition. Han förstod ju ej det rent tekniska häre, men berusades af de underbara tonmassor, som en efter annan framvältes och åter försvann. För honom förekom det som ett väldigt, öfvernaturligt eko, kastadt mellan oändliga molnväggar, och när det sista "amen" förklingat i ett långt, kraftigt adagio, kände han en längtan, djup, underbar, oförklarlig, en längtan — som han inte ville blifva af med . . .

Länge stod han kvar och såg sig omkring.

Salen var snart tom; de många dörrarne hade i hast — utöst massan och en hvar hade brått att komma till sitt tåg. Han såg de flämtande gaslågorna där framme. Man släckte dem, den ena efter den andra. Ja, släck dem gärna. Där finnes en ljusflod, som ingen kan släcka. Han ser på de omålade, enkla pelarne, på nakenheten, de simpla bänkarne, och smekande följde ögat de grå väggarne och allt. Enkelheten hade försvunnit, naken-

heten likaså, och det hela lyser med en glans, som intet i världen kan ta bort.

Där framme ha några entusiaster samlats och skakade hand med ledaren och andra. Den där store mannen var också där framme och gratulerade och gratulerades. Varma, med uppslagna rockkragar skyndade sångare och musikanter till sina hem. Klockan var efter elfva; nattluften var fuktig och kall.

Någon klappade Charli på axeln:

“Är ni färdiga att komma?”

“Ja då!”

Åter ett ögonkast öfver salen, och så var man i parken.

Därute i öster stretade det ena lokomotivet efter det andra i väg och försvann snart med sina långa rader af fullsatta passagerarevagnar.

Månen hade stigit högt upp på himlahvalfvet och allt var så stilla.

“Hu, jag fryser,” sa’ Änni. “Det kännes så besynnerligt. Jag är inte mig själf.”

På hemvägen sades inte mycket. Mor Lina önskade att Nils varit med, och mr Anderson tyckte de skulle inte hoppat öfver 28.

Man fick i hast lite förfriskningar, och därpå skildes man åt för natten. Tåget skulle afgå tidigt nästa morgon, och man längtade att komma hem.

Men för Charli var det omöjligt att sofva. Han rullade hit och dit, och den ena envisa tanken hängde sig fast efter den andra.

Han såg den hvita väggen där framme igen, och så såg han några fattiga, enkla människor, som för mindre än trettio år sedan grofvo sig ned uti

jordkulor och flodbankar. Han såg samma folk åter, sedan de första farorna, indianen och svälten, voro öfverståndna, samlas för att i frihet dyrka sin Gud, och så kom — krafvet för dem, så som det kommit för honom, begäret efter något mera, något större än det direkt materiella välståndet; så kom ledaren, fältherren, hvilken såg möjligheterna, som kände sitt folk och som dref på. Den ene efter den andre samlades de under fanorna, alla blefvo som ett, och så kom det där stora, breda, ljusa strecket igen . . . Undra på att man ej kunde somna!

Nåja, så länge man äger sundt förnuft, hade Wård sagt, äro vi bundna endast af tid och rum, och han hade nog rätt däri. Han hade rätt i mycket, den gubben. Får det svenska folket blott komma under rätta ledare, är det möjligt att utföra hvad storverk som helst, det månne nu vara hemma eller borta.

Så tänkte han på Änni. Hon hade gråtit. . . Han längtade efter tillfälle att på allvar tala med henne.

Slutligen somnade han.

* * *

På morgonen var det brådtom att komma i väg. Svårt var det för mor Lina att skiljas så här i hast. Hon kunde ju stannat längre, men Nils var nog orolig där hemma; man skulle träffas åter, det fick inte dröja så länge. Andersons skulle komma och hälsa på.

Och så satt man på tåget. Det var trångt. Mor Lina fick plats i främre delen af vagnen och Charli och Änni längre bort. I soffan bakom satt

den där lille svenske herrn, som studerade svensk-amerikanska förhållanden.

Undrar just hvad intryck han fått?

Bredvid satt en fet, rödbrusig herre, hvars hela yttre skvallrade så smått om afsigkommen svensk. De sömniga ögonen, de slappa dragen, den runda magen, de feta händerna visade tydligt att han var en goddagspilt.

Samtalet dem emellan gällde de stora musikfesterna, och ett och annat uttryck visade snart att konserten haft på dessa herrar en helt annan verkan än den haft på Charli.

”På det hela taget, tyckte inte du som jag att då smaka humbug, som allt annat här i Amerika?” sa’ den fete.

”Ja, hva annat ska man begära af dessa parve-nyer. Huru ska man för resten begära att så naiva människor ska förstå konst? Hvad våra stora musici där hemma med vördnad, af ren respekt för konsten, gå förbi, det ta de upp här och slå sönder och mörda på allt sätt och prästera än det ena, än det andra, huller om buller, sak samma hvad det är. För min del tycker jag det påminner starkt om tjuren i porslinsaffären. Men det ska gubevars låta stort och vräkigt. Nå ja, det är ju ett vildt land, utan kultur, så hvad ska man, som jag sa’, begära? När man så tänker på att de nästan uteslutande härstamma, från pigor och drängar, är det ju inte underligt att deras uppträdande verkar minst sagdt simpelt.”

”Ja,” sa den fete, ”du vet inte hvad jag lidit alla dessa år. När man som jag fått en någorlunda vårdad uppfostran och fått uppväxa bland sympatiska vänner och glada kamrater och fått tillbringa

sin härligaste tid i det härligaste land på jorden, du vet inte hur det känns att så med ens af ett oblidt öde kastas in bland detta råa pack, men man blir härdad och förstockad med tiden och kan stå ut med snart sagdt hvad som helst. Sanning att säga var det inte lättare att lida första tidens svält, än det sedan varit att se dessa dryga uppkomlingars högfärd. Man skall för öfrigt alltid märka att de, som haft det sämst där hemma, bli alltid de pösigaste här. Få de så tag i en verkligt bildad man, så utsättes han på alla sätt för deras när-
gångenhet.

‘‘I Chicago gick jag till en så’n där grötmyndig pösmage och sökte anställning på kontor. Jag skulle gubevars komma igen och komma igen, och på så sätt höll han mej på sträckbänk i flera veckors tid. Ändtligen kom det med det mest afskyvärda öfversitteri:

‘‘‘Jag har hört efter om herrns referenser och funnit att ni är mindre passande för platsen, som jag anser mycket ansvarsfull.’

‘‘Jag blef så rasande att, hade han aldrig hört sanningen förr, så fick han det den gången, och så hade den uslingen panna nog att trycka på en knapp och jag — en svensk, en landsman — blef helt sonika utföst af — en neger. Men jag tog också reda på den herrns referenser. Hans far var knekt vid min farbrors kompani och rymde ur krigstjänsten, rymde med familj och allt. Desertör var han — desertör!

‘‘Utstått! Jag har lidit alla afgrundens kval i detta land, men min järnvilja har stått mig bi. I New York på vintern nittifem skulle jag, dumt nog för resten, af ren nyfikenhet besöka frälsnings-

arméns natthärberge. Stod inte vår egen stallpojke, Axel, där kanske och med den fräckaste min i världen kommendera' 'helt om, dä' öfverfullt,' liksom jag sökt hjälp.

"Man talar om arbete. Har inte jag kanske bjudit till allt. Ingen syssla har varit mig för låg eller neslig, men det finns ingen möjlighet att på så sätt komma fram. Det förslår ej det minsta, för ska man vara med sin tid och se en pjes eller gå på konsert eller köpa en bok, så går ju hela kalaset. Detta är den första resa jag kostat på mig på öfver två år."

"Ja, men hvarför inte skrifva hem?"

"Skrifva hem ja! Fattas bara det! Få en du-sör af farsgubben till resan och alla snälla tanter medömkan, bli begråten, sörjd och saknad. Nej tack vackert, men det känns godt att en och annan gång träffa en verklig svensk och få tala rent språk."

"Men hvarför icke skrifva en lång realistisk skildring af dessa erfarenheter, det kunde ju varna andra."

"Dä' ytterst få af den bättre klassens svenskar som komma hit, fast nog skulle det kännas lite mindre trist för en annan fattig sate. De andra kan ingen makt i världen hindra, och så länge värnplikten blir tyngre för hvarje år, hjälper inga tidningsartiklar. För resten, de som komma hit, se ut att kunna stå ut med hvad som helst. De ä' klippta och skurna till brackor."

"Ja, det har jag ju erfarit, så därom äro vi ense."

Nu var det slut med Charlis tålmod. Allt hade han väl inte hört, men han hade fått nog för

att förlora sitt lugn, ja han hade snart sagdt förlorat fattningen. I ett nu var han på benen och ansikte mot ansikte med de båda herrarne.

"Jaså, herrarne tyckte det var bara humbug och inte märkvärdigt alls. Jag antar att ni kom hit för att finna ett Paris eller Berlin eller, om nu så ska vara, Stockholm. I så fall undrar jag ej på att ni känner er missräk . . ."

"Ursäkta, vi ha ju inte talt till herrn och för öfrigt, vi ha ju inte den äran . . ."

"Dä' kommer på ett ut, mitt namn är Karl Johanson, eller Charli Johnson, om ni så vill. Era namn äro mig fullkomligt likgiltiga. Dä' inte härvidlag fråga om konvensans, utan ren, öppen sanning. Ni tyckas glömma, mina herrar, att för mindre än en half mansålder sedan sprang buffeln vild och indianen naken på dessa slätter. Med förlof, mina herrar, det var inte pigor och drängar i den bemärkelse som ni använda uttrycket, utan ett ädelt om än enkelt svenskt folk, som fann torfvan för liten och platsen vid härden för trång. Ända hit ut vågade sig dessa hjältar och gjorde sina landvinningar. Ingen människa i världen ha de därmed skadat utan tvärtom. Titta hvar ni vill där ute, så ska ni se spåren af den kultur, som ni tyckas vilja förneka dem: de välskötta gårdarne, skolorna, kyrkorna, är inte det deras verk kanske?"

"Åh hut, herr . . . Vi ha ju inte . . ."

"Jo, dä har ni, och nu hör ni mej te punkt! Jag själf har genomgått en strid, och jag har vunnit. Att detta folk hyst ett behof, något annat än det rent materiella, därom lider väl intet tvifvel, och att de på det mest tilltalande sätt lyckats i detta behofs tillfredsställande, det borde ni ha sett och

“Jaså, herrarne tyckte det var bara humbug!”

hört, så vida icke inbitna fördomar och förgiftade, från barndomen insupna falska idéer förblindat era ögon och tillstoppat öronen på er.

“Ni glömmer, mina herrar, att de funnos på den där platformen i går kväll som studerat sin konst, inte blott i Stockholm, utan såväl i Berlin som i Paris, och ni glömmer att den konst, som ni och era värda likar ha en så gränslös respekt för, är fri — fri till och med för dessa söner af torpare och bönder. Jag hade äran, mina herrar, att i förrgår kväll af en olärd farmare få upplysningar och djupgående lärdomar, som man endast väntar finna hos fackmän, och frågan gällde hvarken mer eller mindre än just detta ämne: musik.

“Bra för herrn dä, vet ja’.”

“Med all aktning för hans bror där hemma så sträcker sig hans intelligens föga öfver taxeringslängden och artificiella gödningsämnen. Den trångbröstade, självviska afundsjukan är det, som fördärfvat er syn på saken. Att dessa människor äro brackor, är lögn. Ni skulle fåfängt söka bevisa det, men det är ovillkorligen betecknande att då tyskar, italienare och amerikaner och alla andra nationer för resten ha endast aktning och beundran för ett företag som detta, så skall hån och förakt komma från brodern själf. Hvad är det annat än afundsjuka, kunglig svensk afundsjuka? Prata om kultur! Kanske ha dessa enkla människor lagt grunden till en kultur, som kommer att i en framtid få ett vida bättre erkännande än både ni och jag kunna ge.

“Så pratar ni där om lidande. Det finns ett lidande som beror på oss själfva, och då’ vårt sårade högmod. Jag talar af egen erfarenhet, och ni

är inte den ende som varit i ekluten. Enda skillnaden är, att ni tyckes ligga kvar, medan jag, som väl är, lyckats komma ur den. Den som inte vill arbeta skall ej heller äta. Den sanningen är här i Amerika, kanske mer än annorstädes, hårdhänt och verklig. Politiska företräden och släktskapsförhållanden äro ännu amerikanens prerogativ. Här ha vi svenskar ingen släkt. Vi ha inte varit här länge nog. Vi måste bero på oss själfva, och därför, min herre, har ni misslyckats. Ni är inte fostrad för detta."

"Åh tig!"

"Inte än, på er vårdade uppfostran kan ni gärna harmas. Hade ni så era små 'vanor,' så mycket värre. Jag inte blott beklagar, jag beundrar er, som stått ut."

"Tackar så myck . . ."

"Tala om glada vänner! Med stolthet skulle jag kalla hvarenda en af dessa nöjda, lyckliga människor för mina vänner. Man behöfver inte sakna vänner här, och hvad arbete beträffar, så mycket kan jag upplysa om, att den som vill arbeta och har hälsa och krafter, behöfver inte besöka sopp-hus och andra barmhärtighetsinrättningar, så länge stora slätter ännu ligga obrukade och väntande på plog och harf.

"Och ni, min herre, om min aning är sann och ni är här för att få en inblick i våra förhållanden, kom ihåg detta, då ni kommer hem:

"Den som velat och kunnat arbeta har haft alla tillfällen därtill, har fått sin förtjänta lön och är nöjd. Den som har en skrytsam natur, skryter. Den däremot som hatat arbetet och sökt lefva på

andra, har totalt misslyckats, och nästan uteslutande klagar han.

”Nu ber jag om ursäkt för mitt sätt att bryta af ert samtal, men det var just detta som kom mig att brusa upp.”

Den blick, Charli fick af Änni då han, åter lugn, satte sig vid hennes sida, var guld värd. Den innebar en hel värld, och han kände att hans ord verkat på två håll. Det var ju på samma gång en bikt, som osökt framvällde ur hans eget inre.

Dessa tankar hade han ofta hyst, men aldrig kommit fram med dem.

Hur hade han ej beundrat Nils Månson och hans uthållighet under hans nybyggaretid. Hur hade han ej häpnat öfver de svårigheter, som mött detta folk, men som de käckt öfvervunnit, och hade det inte visat sig att de i själ och hjärta voro ett utmärkt och bra folk, dessa svensk-amerikaner? När han nu insåg deras fördomsfrihet och ädla sträfvan på alla områden, var han i sitt uppslupna tillstånd villig att ge dem all möjlig erkänsla.

Hur hade han ej längtat efter ett tillfälle som detta, då han kunde få sjunga rent ut! För sig själf hade han ofta erkänt att han missuppfattat och missdömt detta folk, som han kommit i så nära beröring med. I brefven hem hade han nog på senare tiden låtit förstå, att svenskarne härute voro ett bra mycket bättre folk än han först hade trott, och mycket bättre än man därhemma i allmänhet ville låta påskina, men någon full, fri och öppen bekännelse hade han aldrig haft tillfälle till förrän nu, och — nu var det gjordt.

De båda herrarne försvunno in i en annan kupé

så fort de kunde. De aktade sig för att vidare bli störda af en — "bondtölp."

"Åh, hvad jag önskar pappa varit med och hört allt detta," sa' Änni. "Tack skall du ha, Charli! Nu vet jag att du åtminstone inte föraktar oss. Jag hade nästan tänkt," och tåren började gnistra i ögonvrån, "att du kände det likadant som de där, och därför har jag känt mig så olycklig, men nu har du ju erkänt att du vill vara en af oss. Tack, Charli!"

Han visste knappt hvad han skulle svara, men så klappade någon honom på axeln och en liten gubbe stod där bakom.

"Tack ska' han ha, då kan göra en godt in i själen att få en liten erkänsla ibland."

"Hör ni också hit?"

"Ja, visst gör jag det."

"Mitt namn är Johnson."

"Ja, jag hörde det, och mitt namn är Bred. Jag tyckte det var så roligt att höra på, då ni läxa upp di där herrarne. Då liksom retfullt att di ska skicka hit den ene efter den andre för te ta reda på hur vi har't här, och så när di kommer hem, så gör di bara skoj och spektakel. Åtminstone di flesta, och ingen stannar här länge nog te lära känna våra förhållanden. Den där ene heren såg änna sluskig ut, ändå han talte som om han hade varit bättre folk, ja vill säga. Men då nog hårdt för di, som inte varit vana te arbeta eller som ni sa', ska bero på sej själfva, när di aldrig fått lära sig det."

"Känner ni till folket där nere i Lindsborg, mr Bred?"

"Tror ja då, ja var välan mä ifrå början där

nere och starta det där settlementet. Ja var allt en å dom."

"Var det något särskildt begåfvadt folk?"

"Åh, ja vet inte; di var la di som folket är mest, för resten vet han la hva Lincoln sa, att vår Herre tyckte bäst om vanliga människor, för han gjorde så många utå det slaget."

"Ja, men jag tycker de ha åstadkommit så mycket på några få år, och vi ha ju andra svenska settlement, som jämförda med det där samhället stått nästan stilla."

"Det växer fort i Kansas," småskrattade Bred. "Men allvarsamt taladt har dä gått fort, men se det beror helt och hållet på hvad ledare folket får, och di ha hatt bra basar där nere i Lindsborg och särskildt denne siste, som fast han var bara pojken då han kom hit ner, så svängde han te mä skolan och allting. Di kicka nog och bråkade te höger och vänster, men te värr de kicka te värr tog han i, och så fick de släppa te den ene dalern ätter den andre och det ser ut som om han hade dubblat opp'et, för ja har aldrig sett e människa göra så mycket med så lite. Det där stora auditorium byggde han så godt som för inte. Jag förstår inte hur det kunde gå. Di skrek nog om att det var onödigt och att di aldrig skulle få folk nog te fylla't, men han såg ju i går kväll. Hvar skulle di gjort å den kraoden?¹ Ja glömmar aldrig när di öppna det där auditoriet första gången och han höll tal och tacka alla, som hade hatt mä dä där å göra, och så tyckte han att hva di gjort så hade di gjort åt sig själfva. Så sa han att lumbern² hade han köpt å en go vän han hade i Min-

¹ folkmassan. ² byggnadsmaterialet.

nesota, på villkor att de skulle betala för'et när de kunna, och så skratta han och tyckte att mister Smith, tror jag han hette, visste lika väl som han att di aldrig kunde betala't, så han tacka för det med. Ja, den han kan. Det var under hävi morgätsj¹ och i skuld öfver örona alltihop där nere, men han tiggde och fick ihop te den store morgätsjen, så dä ska visst inte vara mer än den lilla kvar. Åh, dä inte farligt, svenskarne kan nog, men se de så väl som andra får lof te ha ledare, och därtill duger minsann inte hvem som hälst. Men vi ha nog skoler och många goda män på andra håll också, fast det inte har gått så förfaseli fort, men han har brådt där nere med sitt, änna för brådt ibland, kan en tycka. Dä allt frågan om inte han där nere är den störste svensk vi har här för tillfället, men här ska jag gå utå. Tack för godt sällskap! Tack!"

"Rätta ledare," hade han sagt. Kanske beror det på oss själfva helt och hållet, hvad omgifning vi ha.

Och så föll den ena fördomen efter den andra.

Man skulle ligga öfver igen och mor Lina började bli ifrigare att komma hem, ju närmare man kom. Hon hade ju glömt att påminna Månson om "tometes-plantera," och det var säkert frost sista natten. Charli tröstade allt han kunde, men hon bara ville hem och undrade om inga "trän runna²" om nätterna, "så kunne en ju isit³ vara hemma på nära timmar."

Men det gick inte.

I skymningen gick Änni ut och slog sig ner i hotellparken, och Charli var snart vid hennes sida.

¹ stor inveckning. ² tåg gå. ³ ledigt.

Hvad de sade angår oss inte, och för resten var där ingen som hörde det; men det gick väl som det brukar gå i dylika fall, ty då de ändtligen kommo tillbaka till mor Lina, var Änni röd och glad och inte längre tyst och inbunden och inte längre — mors tös.

“Maj gunnis, om ja bara vore hemma,” sa mor Lina, och Charli bar sig riktigt barnsligt åt och var inte alls sig lik.

Ändtligen var man hemma igen och Månson satt där med hästarne och springvagnen och väntade.

Mor Lina kröp upp till Nils i framsätet, för ombytes skull, och Nils Månson titta sej bakom så där lite smått.

Var det något på tok, eller hva' va' dä fatt?

“Fasa hva I ä koajt.¹ Har I blitt dä i Kansas? Du ser änna ut som du inte lika² te komma hem, Lina.”

“Jäs, maj gunnis. Vi har enjojat oss³ öfver all förväntan, men . . ja vet inte. Du får la höra när vi kommer hem.”

“Ä dä inte värre, så kan I la tala om era sikrets⁴ rätt så.⁵ Hva ä dä som ska kipas koajt?⁶ Ser ja rätt, så har visst Änni fått fästman i Kansas, och då var dä la inte så farligt om tränera baddra⁷ lite.”

“Ja, mr Månson,” sa Charli, “det har nog gått så, och om inte *far* Månson har något emot . . .” och så kom det gamla vanliga, som ingen annan har med att göra eller kan ha nå't roligt utå.

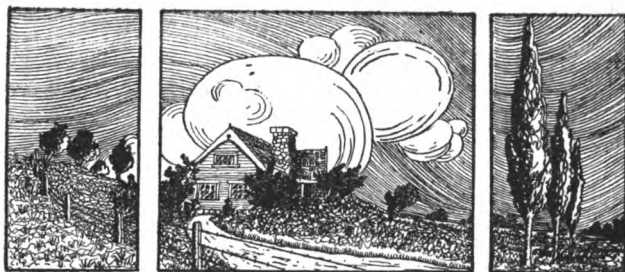
“Wääl, dä var välsignadt väl att dä öfver. Ja

¹ tysta. ² tyckte om. ³ haft trefligt. ⁴ hemligheter. ⁵ genast. ⁶ hemligt. ⁷ tågen besvärade.

hade annars trott att du skulle gått illa åt bå dej å hästa nu i vår. Du har ju fäktat å gått på som du vart kresi.¹ Dä har ju inte vart nån lemmet,² men du har ju suffrat³ värst själf å hatt dej själf te bläma.⁴ Du är ju bas⁵ vet ja, men löcka te! Mätte bara Änni inte dissapojnta⁶ dej, så blir dä nog allräjt.”

“Nå, för all del, Charli öfverser nog med mej och för resten så känna vi hvarandra nu. Gör vi inte dä, Ch. . .”

¹ vild. ² gräns. ³ fått slita. ⁴ skylla. ⁵ din egen. ⁶ mätte du ej ha misräknat dig på henne.

VI.

En ros och en sten. — En bjudning. — Hugg och mothugg. —
Bröllop.

DET gick inte an att ha allt detta för sig själf. Så snart Charli fick tillfälle måste han ner till Wård, och Änni skulle naturligtvis med.

“Åh, hvilket storfrämmande jag får,” utbrast gubben.

Och så fick man ju lof att tala om allt, och Wård blef som barn på nytt.

“Låt mej då ge er en af mina första rosor för i år, men låt mej först ta bort de värsta taggarne. Sådana ska man inte ha, när man är ung och glad, som I. Och tack för att I kom hit ner.

“Ja, dä’ sanning, har inte jag trott det där hela tiden, du har ju talat om flickan tidt och tätt, och I ha’n båda gjort ett godt val.

“Ser ni hur mina persikor och aprikoser blomma? Men jag fick skydda dem härom natten med

16.—Charli Johnson.

stora lakan. Jag tänkte att om någon såg det i månskenet, så trodde de nog att det spökade nere hos Wården."

Så försvann han, men kom snart upp från källaren med en liten vinflaska.

"Detta är gjordt af de första drufvorna jag fick här ute. Jag planterade dem andra våren jag var här, och de stå där och växa bra än, fast en del ha dött ut. Gretschen var hemma i konsten, och detta är förstlingsfrukten," och så kommo små glas fram.

"Törs jag, Charli?" undrade Änni.

"Ja, för all del, vi bli aldrig drinkare, hvarken du eller jag, och har vår värd kunnat spara på så fina saker i så många år, så bevisar det att han inte heller fruktar för den lasten."

Nu drack man sin lycka till och till Gretschens minne, och Wård ville så gärna bli vältalig.

"Ibland tänker jag på," sa han, "hur man förfirar sej i ett och annat. Man silar mygg och sväljer kameler. Man skriker och åbäkar sig om lite vin, men stoppar sig full af alla möjliga andra läckerheter, som vår mage inte tål, och så blir man sjuk af frässeriet, men det skäms man inte för; det är ju mat det, vet jag. Men får man hufvudvärk af en dryck, som man inte tål, det tiger man med, det skäms man för. Man håller statistik och noga räkning på dryckenskapens offer, men de som dödats sig med frässeriet få långa personalier, och äro kanske många fler. Luther, han satte frässeriet före dryckenskapen och hade nog mening därmed. Kanske fick han kämpa hårdast mot den frestelsen.

"Men nu ska vi inte trötta med sådant.

"Ack, när Gretschen gjorde det här vinet, hva'

vi hade roligt! Ja, att kärleken så kan sitta kvar, då hon legat i jorden så länge, men ibland tänker jag att det är inte så långt igen, och då kännes det bättre och jag blir lugn igen. Mätte nu I älska hvarandra lika högt, men glöm inte att det kommer moln så väl som solsken, storm så väl som lugn; men hur mulet det än är står solen alltid lika klar bakom; och hur stormigt det än skulle bli, så är det blott här på ytan.

“Lär af gubben att ju mer man glömmmer sig själf och lefver för hvarandra, desto längre kommer den där känslan att sitta kvar, som i kväll gör mitt lilla tjäll så helgadt och ljust.

“Hoppas nu, Charli, att du inte glömmmer mej, gamle, sen du fått så viktiga bestyr. Och Änni är så hjärtligt välkommen när hon vill göra gubben en titt.

“Ja, den där platsen vid spiseln gjorde jag just lagom för två. ‘Kommst du?’ sa alltid Gretschen när hon var trött och . . . ah, jag blir barnslig, när jag ser hur lyckliga I är. Och njut i fulla drag, det är er väl unnadt.”

Gubben hade gått omkring och stökat och tändt två ljus, högtiden till ära, och där han nu satt vid det lilla bordet med sitt stora, hvita hår glänsande i ljusskenet, såg han nästan sällsam ut.

Änni nästlade sig tätt intill Charli.

“Det är en sak som jag skulle sagt dig förut, Charli. En gång när jag inte själf kan styra med något, det må nu bli i år eller om flera år, så kom ihåg detta.”

Den gamle böjde sig ned vid spiseln och drog ut en liten sten i väggen.

“Denna sten ligger lös och innanför är en liten

låda. När det nu kommer en dag, då jag inte kan göra det själf, så öppna den och gör de små tjänster som jag ber om. Tiden går så fort och detta lifvet är så osäkert; men förlåt mej att jag drar fram om sådant nu och stör er glädje."

Änni ville riktigt gå fram och ta gubben i famn.

"Nu ska mr Wård ofta komma upp och hälsa på oss, och förlåt oss som förbisett er en så lång tid. Jag skäms när jag tänker på att vi har en så najs granne och har förgätit honom alla de här åren."

Stora tårar gnistrade i den gamles ögon:

"Tack!"

På hemvägen sa Änni:

"Aldrig ska jag glömma hur stor du var på tåget, Charli, då du talte till de där herrarne. Det såg ut som du brottats och hade öfvertaget."

"Jag brottades med mig själf den gången, Änni, och att jag hade öfvertaget, det är då alldeles säkert."

"Aldrig trodde jag att jag skulle kunna älska en man så gräns! . . ."

Och så pratade de dumheter eller något sådant hela vägen.

* * *

Men där hemma hade mor Lina fått bestyr. Det skulle ju bli bröllop.

"Hva skulle dä tjäna te å gå å hanka, di kände ju hvarandra nu i många år, å ska di nu äntligen påspåna't,¹ som Änni ville, te i Augusti, så behöfver di inte gå där länger."

¹ uppskjuta.

Och mor styrde och ställde värre.

En dag hade Månson sagt åt Charli att de borde räknas vid hur affärerna stodo, och det blef snart klart för Charli att han, utan några som helst bidrag från svärfars sida, stod med land och fäkreatur utan skuld, och landet som Carlson hade sökt att skrämma honom för, hade på dessa år betalat sig själf.

Nog hade Charli många gånger fått slita hårdt och stundom under vårarbetet, då vinden dref det fina dammet in i ögon, öron, näsa och mun och kom honom att se ut som en neger, hade han visserligen tyckt att det var rätt obehagligt, men så kom ju sol och sommardag, och fastän värmen varit tung och tryckande, var han ju frisk och stark och mätte godt.

Inte var hans kall så högt och stort, men han hade ju utan vidare försakelser kommit i en god ekonomisk ställning, och tyst för sig själf började han undra — om far och mor skulle kunna trifvas här.

Så tänkte han på alla de arbetare i städerna, som gingo under tvång och uppsikt.

Dessa hade ju bröd för dagen, men detta var nästan allt. De kunde få sig ett hem genom att spara och en skyddad ålderdom genom att ställa sina uträkningar precis rätt; men nog hade han det mycket bättre, och mera land finns det, mera frihet och lycka finns det, om man bara vill komma och ta emot.

Kanske Charli borde göra till sitt lifsmål att för de sämre lottade hänvisa på tillfällena. Inte genom procenteri eller agentur eller så, men här ute fanns det ju stora sträckor af god jord, i Kansas

likaså, och i Dakota och Texas milliontals acres, som väntade på hemsökaren. Om detta blefve mera allmänt påpekadt, så kanske arbetarefrågan komme närmare sin lösning, om arbetaren själf kände sig oberoende, fri från fruktan för morgondagen, för arbetslöshet och brödbrist. Jorden afkastar ju rikligen, och våra närmaste behof äro så små.

Ju mera han tänkte härpå, desto mera insåg han hvilken välsignelsebringande mission det skulle vara. Kanske skulle han själf en dag kunna gå in till storstäderna och med små enkla föredrag för arbetaren antyda hvarest land är att få och hur det skall brukas för att ge bergning och frihet från tvånget.

Ja, när man är ung och älskar och älskas, hade Wård sagt, då vill man så gärna göra storverk och glömmar så lätt att de små kuggarne i de små hjulen äro lika nödvändiga som själfva svänghjulet. Vi behöfva hvarandra.

* * *

Pastorns hade kommit på besök. Dels skulle man språkas vid om att få kyrkan för bröllopet — ja, det skulle ju mor Lina och pastor Fred ordna om — och dels ville Charli gärna tala om för pastorn de intryck man fått i Kansas.

Ågren, Johnsons i trea, Löfstedts och Kron voro ju med, ty mor Lina hade tyckt att "ska vi ha prästens på parti, så kan vi gärna bju hit några fler!"

Carlsons voro också bjudna, men uteblefvo. Det var väl misräkning igen, men "när då bjudt så är det fägnadt," sa mor Lina, och tycktes inte vara ledsen.

Vid bordet kom man att nämna Carlsons, och mrs Löfstedt hade ordet:

"Jäs, men di kunne allt ta bätter kär¹ å Viktor då,² å han borde själf vara åldenåff³ te inte mäka fol å sej själf⁴ på den vägen⁵ han gör. Våra pojka såg'en i stan i lördas om kväll, å han va drunk⁶ å hade jusat båd långoitj⁷ å töckt att han skulle fixa⁸ så många soids de ville ta fram. Då gör mej ondt om pojken, men di ha hjälps åt å spojlaten⁹ bå ho å han för resten."

"Åh, Pit Carlson tar sej en dragare själfver," sa Kron, "å då ska en inte undra på om Victor skulle lokta på körken, å då allt han tål."

"Så, så," sa Månson, "då där blir nog all rajt hva då lir, men då va ett båd mov änniha¹⁰ att inte Carlson fick stå kvar som diken, för sen dess ser då ut som han inte kära¹¹ för hvarken ett eller annat."

"Ja, det är nog sannt," sa' pastor Fred, "och han har alldeles uttråkat mej med sitt ideliga springande. Han är väl inte inne i sta'n en enda gång, som han inte [kommer till mig och talar om sitt utträde och hur man motarbetar honom och hela hans hus och att han inte vill stå i vägen, och jag har all möjlig möda att freda mig för honom."

"Men hur skulle det vara att ta honom på orden och låta honom gå?" sa Charli. "Hvarför inte tillmötesgå honom, så sluppe man ifrån alltsammans?"

"Jag har tänkt det själf flera gånger, men jag fruktar att vi finge mera ledsamheter af honom då."

Sedan man ätit, slog man sig ned på verandan och gungbrädet. Det var för varmt inomhus.

¹ vård. ² likväl. ³ gammal nog. ⁴ skämma ut sig. ⁵ viset.
⁶ drucken. ⁷ hade svurit. ⁸ piska. ⁹ skämt bort honom. ¹⁰ oför-
ständigt lika väl. ¹¹ brydde sig om.

Charli var mycket ifrig att få meddela pastor Fred alla de goda intryck han fått där nere i Kansas, och det dröjde inte värst länge förrän han var midt uppe i det kära ämnet. I varma ordalag beskref han hvad han hört och sett, och med de bästa bevekelsegrunder i världen höjde han detta folk och dess ledare till skyarne. Han dröjde med längtan och beundran vid hvarje liten detalj och beskref sång, taflor, texter och predikan på ett lefvande, kärleksfullt och — naivt sätt.

Kron låg i gräset och gapade och pipan hade slocknat; han var för tillfället med hela sin själ i Kansas.

„Ja,” sa’ pastor Fred, „det var roligt att se det mr Johnson ändtligen fått ett godt intryck af oss svenskar här i Amerika. Det där ni sade om ledaren låter nog vackert, men tiden får nog utvisa att ni misstagit eder inte så litet. Stackars den, som skulle gjort allt det där ensam! För öfrigt är det inte alltid, som Herren går fram i stormen, och för min del har jag alltid tyckt att det varit blåsigt i Kansas, och så fritt från humbug är det visst inte, fast mr Johnson är så öfvertygad,” och så fick han en lång, halfreligiös ramsa, ett sjukligt, illaluktande budskap, dikteradt af och tillfredsställande småsinnet, afundsjukan och — hatet.

Charli spratt till, men här stod han maktlös. Det gick väl an att ha en öppen fiende att bekämpa, men denne, som lismande, på ytan medhållande, i en brors förklädnad spridde gift in uti själfva familjen, flydde han ifrån.

Hästarne hade visst blifvit afglömda. Charli skulle se efter i alla fall.

Han ville bli ensam; han smet.

Kommen för sig själf var han arg. Inte visste han att allt verkligt stort fordrar ett visst motstånd för att ha framgång, och att småsinnet och bigotteriet, som inte kunde bidra på annat sätt, fått sig anförtrödt att bibringa detta motstånd. Inte visste han att denne lille landtpräst med sitt lilla stickande snask, som för öfrigt var fullkomligt värdelöst hvad det åsyftade ändamålet beträffar, på sitt lilla vis fick äran att vara med och hjälpa till, utan att ens själf inse det. Inte tänkte han heller på att det rätta bevisas bäst med motsatser.

Men så kom Wård och hans kärleksfilosofi honom i tankarne, och så kom Änni och hennes arm om halsen, och så glömde han alltsammans — åtminstone för tillfället.

Då pastor Fred sade farväl och yttrade med en viss dubbelmening, som för öfrigt tycktes ligga särskildt passande för hans röst:

“När hvar och en sin syssla sköter, så går allt väl ehvad oss möter,” så kunde inte Charli hålla tyst, utan svarade:

“Ja, det är nog sannt, men ‘på frukten skolen I känna dem,’ och det är egentligen det enda som har värde, pastor Fred, frukten.”

Så snart Charli blef ensam, kände han nog att han sårat, men hade han inte också själf fått hugg?

* * *

Det blef bröllop, kyrkbröllop, och Änni hade både myrtenkrona och slöja och “äränjblåsom” och allt möjligt, och det skulle nog vara intressant att få reda på allt det där i detalj, men det stod ju

långa spalter beskrifningar därom i tidningarne, och för resten böra de unga ha det för sig själfva.

Vid hemkomsten från kyrkan befanns det att inte hälften af folket kunde få plats inomhus, hvarför man fick duka ute.

"Ja, då va ett fasa trubbel¹ må allt, men najst va då," sa mor Lina, och när mrs Löfstedt sedan kom och hämtade sina silfverknifvar och gafflar och Charli och Änni rest till bergen i Colorado, så fick hon i lugn se tillbaka på allt, med en förnöjsamhet som ej kan beskrifvas.

"Då ä väl," sa' hon till mrs Löfstedt, "att en inte har mer än e tös te givooä,² för ett sänt badder³ till ginge ja aldrig igenom. Å va då inte luckit⁴ att vi fick henna veddinggån⁵ mäkad⁶ i Linken? Då va ju nätt å jämt miss Edberg hann må te få allt då andra redit⁷ i ti. Ja, då sanning då, vi sände ut etthundrasextitvå cards,⁸ å ja tror di va här allihop. Te å må Carlsons så kom di. Se Charli gick där ner, han, och talte ve dom, han. Ja, då sanning att ja skulle la aldrig trott te få se Änni få en så najser kar; han kösste mej midt på mun, gamla mänska, ja skämdes som en hunn. Ja, di ska bo här te han fått byggdt. Han ska visst se sej om efter pläns⁹ å dråings¹⁰ må di ä i Denver. Ja, ho lämna alla di där bestyra te honom. Ja vet la aldri ja sett nå mänska som vart så häppi som Änni va."

"Ja, å gunnis mi så solt¹¹ bru ho va!"

"Å allting gick så regeler,¹² så då va hvarken hitsj¹³ eller fnurra på ett enda dugg. Då va inte som när Till Jung gifte sej. Ja va ju inte där själfver, men då va ju frågan om, om hon blidde

¹ bestyr. ² ge bort. ³ bråk. ⁴ tur. ⁵ brudklädning. ⁶ sydd
⁷ färdigt. ⁸ bjudningskort. ⁹ byggnadsplan. ¹⁰ ritningar. ¹¹ solt.
¹² ordentligt. ¹³ hinder.

riktit gifter, eller hur va dä? Va inte missi Löfstedt där?"

"Jo bevars, hva ho ble gifter, men di skulle ju ha en Ämerken¹ te stå upp mä å vara bäst män.² Han hette visst Gajs ella hva dä va. Han brukte komma hitut å hunta³ om höstara dendäre. Nå ja, han hade ju aldrig vart på nå soid oädning,⁴ kan veta, å när då bru å brudgumme ska falla på knä, som en vet, så kröp han ner, den däre Gajs, breve brudgummen, så di låg där framme alla tre. Ja, dä va ett spektakel.* Sen förde di ut att ho va vigder ve dom bägge två, men dä va ju bara elakhet. Å dä hära gick ju så najset å regler som dä kunne."

"Ja, dä va bra mä alltihop. Ja bara sitter å tänker på den kvällen far å ja kom ifrå stan å ja såg den där lille poj kavasken framför mej på vägen. Ja, ja bara säger dä, missi Löfstedt, at dä nog utfiggret⁵ för lite hvann hvar vi ska bo. Gud välsigna barna, men dä va ett farligt sjä⁶ te få ihop dom. Se han va rädd att vi skulle tro att han va efter farmen, å så kunne han ju aldrig ägria⁷ mä kändisjens⁸ här å kände sej alltid stränj⁹ liksom, men den där Kansas-resa satte knäcken på'n, å vi hann ju inte hem förr än dä va gjordt. Jäs — å sen Änni, ho gick där å pajna¹⁰ å va lessen å bara talte om te bli nörs¹¹ å komma bort å ett som annat, men dä sina egne nörs¹² di ändtligen vill bli, missi Löfstedt."

"Jäs, dä va den najsasta oädning¹³ här har vart i detta här kaontit änniha, ¹⁴ å ja better¹⁵

¹ infödd amerikan. ² marskalk. ³ jaga. ⁴ svenskt bröllop. ⁵ uträknadt. ⁶ besvär. ⁷ sätta sig in i våra. ⁸ förhållanden. ⁹ främmande. ¹⁰ tvinade. ¹¹ sjuksköterska. ¹² amma. ¹³ ännaste bröllop. ¹⁴ i alla fall. ¹⁵ är säker på.

* Sann händelse.

att di har hårdt om di ska bitat¹ i gamla lannet sena mer."

"Å präsents² sen! Ja, bevare mej väl. Såg missi Löfstedt di store rosera som sto på brubordet? Di kom gubben Wård mä, å han va mä från början te slut å i körka mä. Dä va Åmerken-bjuti-råses,³ å Änni sa att di kosta daler rosa, men dä kan la aldri va möjlit."

Och Kron och Månson körde hö.

¹ svårt att öfverträffa det. ² bröllopsgåfvor. ³ en dyrbar rosart.

VII.

Det nya hemmet. — Skydda Wården. — Slut.

LÅNGE dröjde det inte förrän man hade både hus och trädgård där uppe på kullen.

Wård hade fått mycket att styra med vid så väl bygge som plantering, och böckerna på hans hylla sletos hvarken på pärmar eller rygg.

Inte kunde han uträtta mycket, men med råd och sådant stod han tillreds.

Charli varnade honom och ville inte att han skulle gå och öfveranstränga sig, men det hjälpte inte. Det var ju inte en skåphylla eller något, som inte Änni ville ha Wård att se och godkänna.

En dag kom pastor Fred och sökte Charli i ett ärende. Wård låg framstupa och sysslade med spjälorna på verandan, och när så pastorn gick förbi honom, yttrade han:

“Jaha, mister Wård, om Herren icke bygger huset, så arbeta de fåfängt, som därpå bygga.”

Gubben teg.

“Hörde Wård det?”

“Ja.”

“Det är viktiga ord det där; har Wård någon sin tänkt därpå?”

“Om jag tänkt därpå? Gud är kärleken, den eviga, sanna kärleken, och bygger den huset, min vän, så står det nog, och för öfrigt gör det bra litet hvad vi, småkryp, tänka om det. Men det där är fåfängt att förklara för pastor Fred,” och så fick gubben brådtom på annat håll och försvann.

Charli hade snart vunnit öfver både Carlson och hans Victor, så att han hade endast goda grannar. Gubben Wård hade ju också sagt att för att få goda grannar måste man själf vara en god och trogen granne, och det gick bra.

Sommaren kom åter. Allt stod så prydligt och fint där uppe på kullen och Charli bara önskade att han hade de sina hos sig.

Nog skulle både han och Änni ta en tripp till det gamla kära Sverige — någon gång, men att stanna där för alltid hade numera ingen frestelse för honom. Här hade han sitt hem, här skulle han bli kvar och verka. Framtiden syntes ljus och vacker, all fruktan var försvunnen.

Hur var det han hade sagt, gubben, att då vi öfvervunnit fruktan, var hela gåtan löst.

På vintern blef Wård klen och kom endast sällan upp. Det gick dock ingen dag utan att man såg till honom där nere, och han var alltid lika glad och tacksam.

Men det var inte samme Wård, och stundom talade han om en tomhet öfver bröstet och små, korta svindelanfall. Charli ville att han skulle flytta upp till dem, men det var inte möjligt, han ville inte skiljas vid sin lilla täppa.

Så en vacker dag på vårsidan, när äppelträden stodo i blom, var dörren stängd och Charli tittade in genom det lilla fönstret. Nyckeln låg som vanligt öfver dörren, och Wård låg framåtlutad öfver den gamla slitna bibeln på bordet.

Charli lyfte honom varsamt bort i sängen och sände så fort han kunde efter läkare.

Bibeln var uppslagen vid profeten Esaia, och första versen i 35:te kapitlet var understruken med rött bläck:

“Öknen och det torra landet skola glädja sig och heden skall fröjdas och blomstra som en ros.”

Doktorn kom fram mot kvällningen, men det var ju inte lönt, det var hjärtförlamning.

Sedan han gått och Månson och Charli blifvit ensamma kom den senare ihåg hvad den gamle bedt honom, och stenen uttogs ur spiselmuren.

Jo, där var en liten blecklåda, och framme vid fönstret öppnade han den och fann ett tjockt bref, adresserad till Charli Johnson — eller hans hustru Anna. Detta tillägg hade kommit dit senare och var skrifvet med annat bläck.

Han bröt brefvet och började läsa, först högt, men det gick inte länge, ty stora tårar skymde bort alltsammans, så han lade det hela i lådan igen.

Månson böjde sig vid fönstret och tittade ut.

Charli gick fram till sängen och strök de silfverhvita lockarne som om de varit ett barns. Så tog han lådan och man följdes åt ut. Charli låste dörren och stoppade nyckeln på sig. Det dröjde en lång stund innan han förmådde säga något.

‘Han vill vi ska . . ta hand . . om begravningen,’ sade han slutligen.

"Ja, jag kan förstå det," sa' Månson.

Det blef åter tyst en stund.

"Och så vill han att Änni och jag ska ha farmen och alltihop, som det står . . . och han har varit hos lagkarl och gjort upp alltsamman på laglig väg. . . Men jag vet inte om vi ska kunna ta emot det. Han hade allt ett mycket godt hjärta, gamle Wård."

"Jäs, om du minns en gång så sa ja att ja önska att alla vore som han, och jag har aldrig ändrat mig i den vägen."

Hemkommen såg Änni på Charli och den lilla blecklådan, och hon förstod att nu kunde inte Wård göra något själf — och så grät hon också.

Det blef en af dessa sköna vårkvällar, då man nästan kan höra hur lifvet spritter i hvarje fiber. Det var varmt. Mor Lina kom och frågade hvart Nils tagit vägen. Kron hade fått hjälpa henne med kvällssysslorna.

Ändtligen kom Nils Månson till rätta, hvarpå man samlades i en liten grupp ute på den stora verandan. Förmakslampan tändes och sattes in uti fönstret, så Charli såg att läsa. Men det gick sakta. Det var mycket förargligt att så där i fruntimmers närvaro ta till lipen, men det kunde ju inte på villkor hjälpas.

"Ända se'n du kom till mig första gången har jag värderat dig, Karl. Du kom med en hälsning från landet där uppe, som vi båda så högt älska. Du förstod mig, då nästan alla vändt mig ryggen, och när du sjöng där uppe på kullen, ville jag springa och ta dig i famn. Men jag börjar kanske bli barnslig och närmar mig slutet. Stundom när du spelade våra vackra hemlandstoner här nere hos mig sprang jag ut, men det var inte af liknøjdhets,

som du kanske tänkte, utan jag blygdes för att visa hur svårt det var att hålla tårarne tillbaka.

“Jag kunde aldrig låta bli att sörja Gretschen, men då du kom, kändes det strax bättre, och du skrattade aldrig åt mig och mina barnsligheter. Du tyckte blommorna på mitt bord voro vackra, rätt så prärieblommor de voro, och du motsade mig sällan, och därför gaf jag dig ej heller starkare piller än du kunde stå ut med.

“Är det något i mina uttryck och påståenden som du inte är ense med mig om, så staka dig inte därpå, utan fast mer tänk själf, och kanske du kan komma till större ljus och klarhet än det blef mig förunnadt. Håll dig alltid fast vid din rätt att tänka för dig själf. Det är endast då vi binda oss fast vid andras trossatser, som vår egen gudagåfva, friheten, begränsas, och frihet är lif.

“Om du också skall stå ensam med rätt, så är det bättre än att ha hela världen på din sida och ha orätt. Följ aldrig massan, ty i de flesta fall har den fel. Hur mången skön liten visa har inte repeterats och dragits i smutsen af positivhalare och marknadsmusikanter och helt och hållet förlorat sitt värde, och hur ofta har icke ett verkligt skönt konstalster kopierats och dubblerats i tusental och inför den intet tänkande massan förlorat så väl originalitet som konstvärde. Så är det med de stora gudomliga sanningarne. Man drar dem till torgs, kopierar och dubblerar, öfversätter och skämmer bort, och slutligen står man där med något helt och hållet annat än det gudomliga originalet.

“Lef nära naturen, så kan du aldrig gå långt bort från det sanna.

"Men nog med detta. I mina små manuskript finner du hvad jag menar, om du vill ta tid att läsa dem.

"Nu vill jag beställa litet om mitt hus.

"Dessa ett hundra sextio acres köpte jag, som jag kanske nämnt någon gång förut, af en irländare som hette Gorman. Alla papper äro klara, och 'abstract' och 'deed' får du hämta hos 'probate judge' Morris, som också har det officiella testamentet. Jag har skrivit det åt dig och Anna, och I fån göra med det som I viljen. Jag har inga släktingar haft på 38 år. Då dog min mor, och sedan dess har jag aldrig fått svar på något bref, hvart jag än sändt det.

"Lars Johnson har varit snäll och skött landet mig till full belåtenhet. Han är skyldig för året vi hade den svåra torkan och för året därpå. Han kommer nog och vill betala, men skänk efter det.

"Ahlgren har lånat en vagn och en harf; låt honom behålla dem.

"J. O. Petterson gaf mig revers på tjugu dollars, som han fick låna till 'lumber', men det gör detsamma. Säg honom att jag bränt upp den, så han inte behöfver göra sig omak. Den var för öfrigt för gammal, och han har inte mera än han behöfver.

"Ofta har jag tänkt att sätta en liten sten på Gretschens graf, men det har aldrig blifvit utaf. När nu min tur kommer, så vill jag ligga där också.

"De små hängmullbärsträden ta sig bra därute; låt dem få vatten särskildt i Juli och Augusti. Vill du så sätta dit ett litet märke för att utvisa hvar vi ligga, så gör så."

”Där ska komma dit en sten af svensk granit,”
sa’ Charli.

”Jag känner på mig att du kommer att skydda
— Wården.

”Ågren har min Tegnér och, som jag tror,
min Svenska Litteraturen af Bjursten också, men
låt honom ha dem.”

Så var det ett annat dokument, som det stod
”Senare” på:

”I går kväll voro du och Anna här igen. Ah,
hvad jag gläds åt er lycka!

”Du talade om Kansas igen och arbetet där
nere. Jag ville inte trötta Anna med mina griller,
men det var några tankar jag ville ut med, och du
skall finna mera därom i mina skribblerier. Men
då du så vältaligt och varmt skildrade arbetet där
nere och talade om den store mannen, så kom jag
att tänka på att då den Allvise har gjort ett behof,
så vet han också att fylla det. Historien visar ock,
att då något stort skulle utföras, så var alltid rätta
mannen tillreds. Det gör oss ondt att vi ej kunna
underlätta arbetet, och vi önska ibland att vi kunde
förfoga öfver millioner för att göra arbetet lätt, men
vi glömma att det är i brytningstider som det for-
dras kraft och hjältemod, men inte alltid pengar.
Du talade om motstånd och hinder, om afundsjuka
och småsinne, och det gladde mig att du märker
detta, ty då vet jag att du aktar dig själf. Det är
faran som vi icke se, som det är så lätt att bli offer
för. Hvad som gladde mig mest var att du öfver-
vann dig själf och dina egna fördomar. Det är all-
tid svårast.

”I mellersta lådan i min byrå har jag mina
skribblerier. En del saker är af mindre värde, men

sedan du kom hit ut fick jag liksom nytt lif, och skref den lilla pamfletten: 'Ett eget hem.' Jag har däri framhållit de möjligheter, som den ännu obrukade jorden erbjuder den fattige men friske hemsökaren. Du mins kanske en vacker höstmorgon, då vi sjöngo så duktigt. Jag kom att tänka på det då. Vill du, så kunde du kanske låta trycka den för att utdelas gratis vid någon arbetsbyrå, men gör härmed som du vill. Min tanke har alltid varit att det största barmhärtighetsverk vi kunna utföra, är att påvisa utsikter och tillgångar till lönande sysselsättning, ty det verkar kraftigare och mera varaktigt än att ge allmosor. För öfrigt tar ingen människa med själfrespekt godvilligt emot en allmosa, och den som vant sig vid detta är en tjuf mot samhället, hvilken bör undervisas om det orätta i sin ställning. I min lilla skiss, som jag kallat 'Arbetets välsignelse och lön vis à vis rikedomens förbannelse,' skall du finna hvad jag syftat på.

"Låt Pärla, min lilla märr, lefva så länge hon kan äta. Allt annat gör du med som du vill, och jag hoppas du aldrig får orsak ångra att du mötte Wård på din väg."

Där funnos flera papper om blommor och gäss och allt, som rörde den lilla täppan. Den gamle hade haft svårt för att skiljas vid allt detta.

Han hade inte betraktat denna sin jord som en jämmerdal.

Det var tyst och mörkt därute på fältet, men gladt och ljust där inne.

Mor Lina undrade hvad det var för något som Änni hade så brådt med att sy, och som ingen människa fick se.

När Charli afslutat läsningen af Wårds skrif-

velse, tyckte fader Månson att små sår och fattiga vänner skulle man aldrig förakta.

“Hvem skulle ha trott,” sade han, “att den gubben var störst inom samhället? Men det står ju skrifvet att ‘den främste skall bli den ytterste och den ytterste den främste’.”

6. Noveller, Sägner, Sagor.

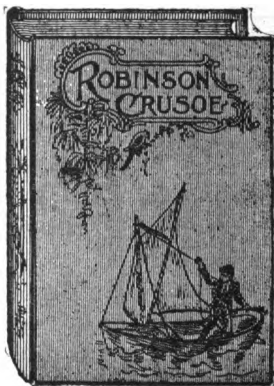
Svenska Folksägner, samlade samt försedda med historiska och etnografiska anmärkningar af H. Hofberg. 43 teckningar. Pris, i 7 häften \$1.00, klothband \$1.50, halfmorocco med guld-snitt \$2.00.

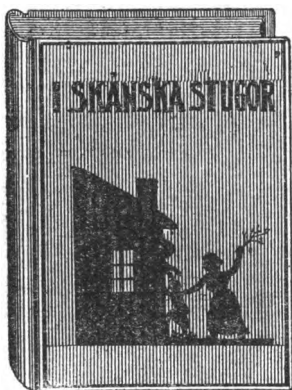
Genoveva af Brabant. (Den heliga Genoveva.) En af de skönaste berättelser från riddartiden, af C. Schmid. Häftad 25, kartonerad 35 cents.

Den verkliga Robinson Crusoe's lefverne och äfventyr samt tjugu-åttaåriga vistande på en obebodd ö, af Daniel De Foe. Med 40 illustrationer. Pris: Häftad 60 cents, fint klothband \$1.00.

Gustaf Adolf och Ebba Brahe. Roman-tiserad skildring efter en gammal folksägen, af J. O. Åberg. Häftad. Pris 15 cents.

I Skånska Stugor. Små bilder ur folklifvet i

östra Skåne förr och nu, af Henrik Wranér. Pris: Häftad 40, klothband 60 cents.

Hans Sörensens underbara kvarnresa och hvad därpå följde, af Pehr Thomasson. Häftad, pris 10 cents.

Den lilla kolonien eller fyra skeppsbrutna på en obebodd ö i stilla hafvet, af E. Souvestre. Pris 5 cents.

Muntergökar och dummerjösar. Små teck-

ningar ur folklifvet, af Henrik Wranér. Pris, häftad 25 cents, kartonerad 40 cents.

Storgubbar och Stackare. Små bilder ur allmogens lif, af Henrik Wranér. Pris, häftad 25 cts, kartonerad 40 cts.

Från Solsidan. — Skisser och Bilder ur det Svensk-Amerikanska Folklifvet, af Aina. Pris, klothband 65 cents.

Svenska historiska berättelser i romantisk form.

1. Smedsonen från Örebro. Häftad 40, fint klothband 60 cents.

2. Gustaf II Adolfs ungdom. Häftad 40, fint klothband 60 cents.

3. En ädel drottning Häftad 40, fint klothband 60 cents.

4. Karl XII:s drabant. Häftad 50, fint klothband 75 cents.

5. Kungen och riksdagsmannen. Häftad 40, fint klothband 60 cents.

Dessa berättelser vittna om ett varmt sinne för vårt fosterlands stora minnen, för våra fäders strider och segrar, på samma gång framställningen förräder en icke obetydlig förmåga i händelsernas gruppering och en fantasi, som med lätthet sätter sig in i förflutna tiders förhållanden och tänkesätt.

Historiska berättelser för folket, af Erik Ejegod. Fyra berättelser i fint klothband. Pris 75 cents. Dessa kunna äfven erhållas hvar för sig, som följer:

1. Kung Gustaf och silfverskon. Berättelse från Gustaf Vasas tid. Häftad, pris 15 cents.

2. Stenbocken och hans getabock. Berättelse från Magnus Stenbocks dagar. Häftad, pris 15 cents.

3. Gamle Hurtig. Tidsbild från Karl XII:s dagar. Häftad, pris 15 cents.

4. Liten, men naggande god. Tidsbild från trettioåriga kriget. Häftad, pris 15 cents.

Gyltas Grotta, af Herman Bjursten. Romantisk skildring om riddare, munkar och klosterlif under medeltiden.

Bland karaktärer hvilka framträda finna vi den berömda Birger Jarl, hans söner, Kung Valdemar och Hertig Magnus Ladulås. Med tio illustrationer.

Smakfullt mönster på omslaget. Pris, häftad 75 cents, fint klothband \$1.25.

“Bruden på Stafsund” är den populära kärleksromanförfattarinnan Fru Ödmans (Jenny Braun) bäst kända alster. En spännande intrig.

Scenerna försiggå i Sverige, Frankrike och Italien.

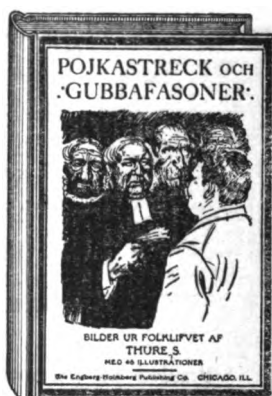

Pris: Fint klothband \$1.25.

Denna upplaga, hvilken är smakfullt inbunden, har fått ytterligare värde genom den framstående artisten Ben Blessums illustrationer.

Pris: Häftad 75 cents.

**Tre Böcker till att glädja de glada och
muntra de bedröfvade.**

Folkaforer och Stollastöcken,
med 42 illustrationer.

Pojkastreck och Gubba-fasoner
med 46 illustrationer.

På Kyrkobacke och i Gillestuga,
med 19 illustrationer.

Pris för hvardera: Häftad 50 cts, kartonerad 75 cents.

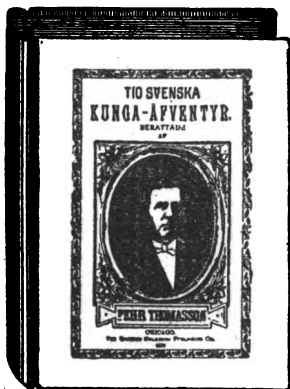
Stina i Hornary. Berättelser, humoresker och skisser, af Sigurd. Rikt illustrerad. Häftad 60 cents, klothband \$1.00

Den underbara hand-sken. En gammal saga ånyo berättad. Pris 5 cents.

Vallflickan och grefven. Pennritning af Pehr Thomasson. Pris 15 cents.

Thelma. Berättelse af Marie Corelli. Klothband. Pris \$1.00.

Tio kunga-äfventyr, af Pehr Thomasson. Med 30 illustrationer. Pris: Häftad 50, kartone-rad 60 cents.

Innehåller följande berättelser: 1. Kung Oscar och skogvaktaren. 2. Gustaf Vasa och dalmasen. 3. Karl XV och dalkullan. 4. Gustaf III och smålänningen. 5. Karl IX och ölänningen. 6. Karl IX och vermlänningen. 7. Karl XII och bössesmeden. 8. Fredrik I och östgöten. 9. Karl IX och klosterjungfrun. 10. Karl XII och skåningen.

Af ofvanstående kunna n:o 2, 5, 6 och 8 erhållas hvar för sig till 10 cents stycket.

Matmors friare. Berättelser, kåserier och skisser, af Sigurd (A. Hedenstjärna). Rikt illustrerad. Häftad 60 cents, klothband \$1.00.

Gil Blas. Berättelse af A. R. Lesage, i två delar. Häftad \$1.00, klothband \$1.50.

Debet och kredit. Berättelse af G. Freytag. Två delar. Häftad. Pris \$1.00.

Shakespeares sagor, berättade af Charles

Lamb. Häftad 50, klothband 75 cents.

Tösabiten på Grönvik. Berättelser, kåserier och skisser, af Sigurd. Rikt illustrerad. Häftad 60 cents, klothband \$1.00.

Indianen. Skildring från Mexikos befrielsekrig, af Gab. Ferry. Häftad 50 cents, klothband 75 cents.

Abdallah eller Fyrväplingen. Arabisk berättelse af Ed. Laboulaye. Häftad 50, klothband 75 cents.

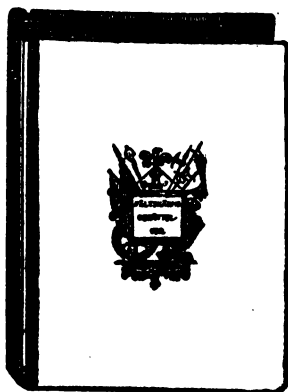

FÄLTSKÄRNS BERÄTTELSE,

af

Z. Topelius.

Med öfver 300
teckningar af
Carl Larsson och
Albert Edelfelt.

I tre klothband \$5.50.

Utan öfverdrift torde man kunna våga det påståendet, att aldrig i Sverige en

bok utkommit, som blifvit populärare än Fältskärns Berättelser. Den har där utgått i mer än sextio tusen exemplar, och åtnjuter fortfarande allmänhetens bevägenhet. Hvarje svensk känner till den åtminstone till namnet, och hur många af den äldre generationens svenskar minnas inte från sin ungdom hur man lefde med i den långa kampen mellan släkten Bertelsköld och familjen Larsson, och hur man betogs af en hemlig rysning inför de tre mystiska R:en i Konungens Ring. Det var icke endast ungdomen som hänfördes af den spännande intrigen; hur mången vuxen har icke följt denna den svenska historiens roman med den lifliga öfvertygelsen, att en trefligare berättelse hade han aldrig läst. Och helt visst var det äfven

så, ty Fältskärns Berättelser är på sitt vis en af de intressantaste berättelser, som finnes på svenskt språk.

Fältskärns Berättelser börjar samtidigt med att Sveriges storhetstid blir en verklighet på Breitenfelds slagfält och genomlöper sedan ett och ett halft århundrade af dess historia fram till de första solbelysta dagarna af Gustaf III:s regering, och den ger oss i sina hjältar och hjältinnor — ända från klubbekrigets gamla bondehöfding Bertila ned till Rococotidens hänföraende och muntra Ester Larsson — en storartad historisk tidsmålning, som på samma gång är en ypperlig roman.

Ungdomsdrömmar. Berättelse från 1600-

talet af Zacharias Topelius. Med fem illustrationer af Ben Blessum. Häftad 60, klothband 85 cents.

Berättelsen är från början af 1600-talet och berör välkända historiska personer samt deras förhållande till konungarne Gustaf II Adolf och Sigismund. Läsaren erhåller en inblick i den tidens seder och bruk, vidskepelse, umgänges- och talesätt.

Samlade Berättelser af Vilhelm von Braun.

1—2. Klothband. Pris \$5.00.

UNIVERSITY OF MINNESOTA

3 1951 D01 207 790 F